

REV I J A Z A L J U B I T E L J E G O R A Ž E O D L E T A 1 8 9 5

PLANINSKI

U E S T N I K

7-8
2018

TEMA MESECA
Zgodba o rapalski dediščini

Z NAMI NA POT
**Skupina Mrzle gore
Sassolungo/Langkofel**

4,90 €

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

Planinski zemljevid Šaleška dolina z okolico 1 : 50 000

Na planinskem zemljevidu Šaleška dolina z okolico 1 : 50 000 so poleg samoumevnih planinskih poti (posebej sta označeni obhodnici Slovenska planinska pot in Evropska pešpot E 6) označena tudi številna plezališča, ki jih na tem koncu Slovenije res ne manjka, ter planinske kočice in ostali gostinski objekti. Označena so tudi večja parkirišča na izhodiščih bolj priljubljenih planinskih ciljev.

Format: 70 x 100 cm

Planinski vodnik DOLENJSKA, BELA KRAJINA, NOTRANJSKA, R. Mihalič

Planinski vodnik Dolenjska, Bela krajina, Notranjska je vodnik za vse, ki imate radi lažje in označene planinske poti. Segajo od Ljubljanske kotline do Kolpe, na Notranjsko meji z visokima planotama Krimom in Blokami, na severu in vzhodu pa meji na reko Savo.

Vodnik je izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

160 strani; 120 x 160 mm; PVC ovitek, šivano s sukancem, okrogel hrbet.

CENA: V času od **15. 7. 2018** do **15. 8. 2018** lahko planinski zemljevid Šaleška dolina kupite po akcijski ceni s **50-odstotnim popustom: 2,43 €*** (redna cena: 4,86 €*).

Planinski vodnik Dolenjska, Bela krajina, Notranjska pa lahko v času od **15. 8. 2018** do **15. 9. 2018** kupite po akcijski ceni s **50-odstotnim popustom: 7,45 €*** (redna cena: 14,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

Planinski zabavnik 2

Dragi otroci, mladostniki, starši, stari starši, učitelji, mentorji, vodniki in vsi drugi!

PZS je spomladi izdala **Planinski zabavnik 2**: drugi delovni zvezek s planinsko tematiko za otroke in mladostnike od 9. do 14. leta. Delovni zvezek, ki se ga boste zagotovo lotili z veseljem! Novo znanje boste usvajali na zabaven in šaljiv način, čeprav je vsebina, ki se bo razgrnila pred vami, ko boste prelistali zabavnik, tudi zelo resna.

Otroci, želimo vam, da boste v reševanju nalog uživali in da jih ne boste reševali samo doma; vzemite zabavnik s seboj na izlet ali na planinski tabor, rešujte ga skupaj s prijatelji!

Format: 210 x 297 mm; 64 strani, šivano 2 x z žico

INFORMACIJE · NAKUP · NAROČILA

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
118. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Ob železnici 30a, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

<https://www.planinskivestnik.pzs.si>

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJA SODELAVCA:

Andrej Mašera, Peter Šilak

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,
Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4650 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na
elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.
Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave,
krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih
prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in
prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno
mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih
delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali
po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:
<https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka
3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na
letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije
upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi
naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevanje samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno
dejavnost Republike Slovenije (ARRS),
št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

V objemu Jalovca

Foto: Anže Čokl

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja
vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti,
ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in
možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno
subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu
lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro.
Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne
moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne
poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpeli kdorkoli
zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Precej listov zgodovinskih učbenikov je še vedno zlepljenih

Naslov ni naslov, temveč komentar. V svojem jedrnatem stilu ga je pod enega mojih člankov prispeval Tone Škarja in z nekaj besedami zajel naš pogled na zgodovino. Ni velike razlike, če govorimo o polpretekli zgodovini našega naroda, dneh osamosvojitve ali zgodovini slovenskega planinstva. Včasih nam vzbujajo nelagodje in strah, a taka pač je zgodovina. Tlačenje pod preprogo je nesmiselno, slej ko prej bo prišla za nami. Verjetno jo je še najbolje sprejeti na način, kot je storila znanka, ko je prejela izvide splošnega zdravniškega pregleda. Vrednosti holesterola so ji malenkost presegle zapisano mejo. "Dobro, imam ga, ampak saj je moj. Bolna zaradi tega še nisem."

Zgodovina me je začela podrobneje zanimati šele pred desetletjem. Sprva skozi pisanje zgodb po resničnih dogodkih iz našega gorskega sveta – pri čemer je bila povod knjiga Franceta Malešiča *Spomin in opomin gora*. Kasneje sem ob pomembnih obletnicah na prošnjo urednika napisal tudi kakšen članek. Kot pretežno ustvarjalni pisec si skoraj nisem mogel predstavljati dolgočasnejše teme od splošno znanih stvari, povezanih z obletnicami. Kaj je možno napisati zanimivega o Jakobu Aljažu, Triglavu, Slovenskem planinskem društvu in podobnih naslovih, ki so jih opisali že predhodniki, tudi pokojni sodobniki in žive priče dogodkov? Vsi kasnejši smo v večini le prepisovali in pogrevali staro juho, da smo je imeli polne nosnice.

Izkazalo pa se je, da se da s temeljitejšim pristopom najti še marsikaj zanimivega. Pri tem so pomagali tudi ljudje, s katerimi sem prišel prvič v stik po tem, ko so mi jih priporočili planinski znanci. Z znanstvi smo segli tudi v čezmejne arhive. Z njihovo pomočjo je z marsikatero zaprašeno sliki odpadel prah, na njeni zadnji strani pa se je pokazala skica, za katero nismo vedeli – če uporabim prisposodobu. Tako smo lahko spoznali pozabljeno ali zamolčano zgodbo, ki je nekoč zaznamovala naš gorski svet. Marsikatera nam ni bila v ponos, zato se je skrivala v arhivih, če so ti obstajali.

Bilo je namreč nekaj primerov, ko sem pisal planinskim društvom, ali lahko najdejo podatke in nam jih posredujejo, vendar odgovora ni bilo ali pa je bil presenetljiv: arhiva ni, pred leti je šel na deponijo oziroma v mlin. Kako je to mogoče? Da ni bilo prostora in še kakšen podoben izgovor. Človek bi pomislil, da je šlo za politične, ne planinske arhive. Ko sem spraševal o prvenstvenih vzponih pokojnega člana mojega društva, ki sem jih potreboval za zbornik, je bil odgovor prav tak; arhiva ni več, vse je šlo v mlin.

Še bolj presenetljivo je bilo, ko sem iskal osebo, ki bi kaj vedela povedati o neljubem, a odmevnem dogodku v povojni planinski srenji. Čeprav je članek govoril o delu naše neizbrisne zgodovine – in ne o povzročiteljih, za katere je bilo rečeno, da se jih ne bo omenjalo – sogovornika kljub dani besedi naenkrat ni bilo več. Prisoten je bil strah pred že dolgo pokojno osebo (!). A to spoštujem, nekako tudi razumem. Nasprotno pa je po objavi članka prišla drugačna pošta, da se namreč opredelujemo in nočemo izdati imen, ki jih "pozna pol doline".

In tako je tudi ostalo, saj smo v uredništvu nevtralni, kajti naša je vsa "dolina", ne samo polovica. Vendar ima dolina pravico izvedeti, da obstaja tudi to poglavje. Le tako si imajo ljudje možnost ustvariti vtis in "stvari najdejo svoje mesto".

V tej številki govorimo o precej neznani dediščini in o našem (ne)gospodarjenju z njo. Je ali ni prav, da smo po vojni pustili propasti objekte v gorah samo zato, ker so jih zgradili ljudje, ki so nekoč nasilno zasedli naše kraje? Možnosti sta vedno samo dve. Če imaš srečo, da ti je bila dediščina dana, jo lahko izkoristiš ali zapraviš. Preverili bomo, kako smo se glede nje odločili planinci. A tako zagovornike kot nasprotnike njenega ohranjanja bo verjetno presenetil podatek, da je niti ni bilo tako malo, kot se zdi.

Dušan Škodič

UVODNIK

1 **Precej listov zgodovinskih učbenikov je še vedno zlepljenih**

Dušan Škodič

ZGODBA O RAPALSKI DEDIŠČINI

4 **Zapuščina medvojnega obdobja**

Grega Žorž

ZGODBA O RAPALSKI DEDIŠČINI

9 **Območje Julijskih Alp**

Michele Di Bartolomeo

ZGODBA O RAPALSKI DEDIŠČINI

15 **Trnovski gozd in okolica Snežnika**

Michele Di Bartolomeo

ZGODBA

19 **Dogajanje na nekdanji rapalski meji**

Anka Rudolf

KARNIJSKE ALPE

22 **Med nasršnimi stolpi**

Vladimir Habjan

ZGODOVINA ALPINIZMA

28 **Pred 80 leti je klonil Eiger**

Andrej Mašera

INTERJUJU

33 **Pogovor z Jasno Pečjak**

Mateja Pate

Z NAMI NA POT

36 **Majhna skupina velikih gora**

Andrej Mašera

INTERJUJ

53 Pogovor z Alešem Bjelčevičem

Mire Steinbuch

ZILLERTALSKE ALPE

58 Legendarni prelaz v Alpah

Vid Pogačnik

ALPSKI VELIKANI

62 Iz dnevnika gorskega vodnika

Klemen Gričar

MOBILNE APLIKACIJE

66 S pametnim telefonom v gore

Aleš Hočevar, Matjaž Šerkezi

SPOMIN

71 Deveto življenje gospoda M

Izidor Tasič

UZGOJA

74 Na turo z otroki

Matjaž Jeran

ALPE ADRIA TRAIL

77 Iz Kranjske Gore v Trento

Irena Mušič Habjan

NARAVOVARSTVO

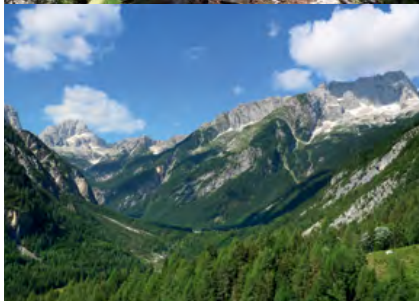
80 Naravni rezervat Kronotsky na Kamčatki

Anže Krek

NARAVA

83 Prevarantka

Ivan Premrl

PLANINSKA ORGANIZACIJA

84 Gore nas povezujejo

Alan Čaplar

PLANINSKA ORGANIZACIJA

86 Na Rogli zadonela planinska himna

Po sporočilu za medije
povzela Zdenka Mihelič.

OBLETNICA

88 Mineva 240 let od prvega pristopa na Triglav

Dušan Škodič

91 NOVICE IZ VERTIKALE

93 LITERATURA

95 NOVICE

95 ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.

Zapuščina medvojnega obdobja

Slovenci se radi pohvalimo s pokrajinsko pestrostjo svoje države, še posebej pa poudarjamo strateško lego med Sredozemljem, Alpami, Srednjo Evropo in Vzhodom. Temu primerna je naša zgodovinska dediščina, saj so vse od pradavnine takšne in drugačne skupine potovale tu čez ter za seboj puščale razne sledi – od kulturnih, materialnih, jezikovnih do genetskih. Te sestavljajo našo skupno kulturno dediščino. Na podoben način obravnavamo tudi zapuščino prve polovice 20. stoletja.

Na mestu nekdanje italijanske vojašnice Cantore v Trenti se danes nahaja Informacijski center TNP. Na posnetku Jake Čopa iz leta 1948 poleg vojašnice vidimo ostanke hlevov, ki jih danes ni več. Vzorčen primer pametne izrabe dobro grajene rapalske dediščine. Foto: Miljko Lesjak

Po prvi svetovni vojni je Italija željo po poitalijančenju pridobljenega ozemlja uresničevala na več načinov – tudi z gradnjo infrastrukture kot osnovnega sredstva. Z velikimi državnimi in zasebnimi viri so gradili nove šole, upravne zgradbe, vojašnice, mejne prehode, ceste, hidroelektrarne in obenem spodbujali gospodarstvo.

V goratem svetu Julijskih Alp je imelo zaradi množične organiziranosti velik vpliv tudi planinstvo. Nemško planinstvo, ki se je konec 19. stoletja zapletalo v narodnostni boj, je bilo na italijanskem govornem območju precej bolj uspešno kot na slovenskem. Planinci italijanske narodnosti znotraj meja Avstro-Ogrske so jo zaradi iredentističnih teženj odnesli precej slabše, saj jim do konca prve svetovne vojne ni uspelo postaviti niti ene lastne planinske postojanke.

Kljub temu, da je velik del nove rapalske meje med kraljevinama Italijo in Jugoslavijo potekal po gorah, pa je največ zgradb, ki so jih zgradili Italijani na priključenem ozemlju Julijske krajine, v nižinah. Razpravljati o namenu in vzrokih teh gradenj ni namen članka, vsekakor pa moramo poudariti, da slovenski narod zagotovo bolj sproščeno raziskuje, poučuje v šolah ter precej bolje razume rapalsko obdobje kot italijanska javnost, ki grenkobe izgubljenega ozemlja ni nikoli zlahka sprejela; zato ni čudno, če je kdo kakšno malenkost pometel pod preprogo.

Ko govorimo o italijanskih gradnjah, moramo vedeti, da je veliko večino državnih, občinskih in vojaških zgradb nova povojna jugoslovanska oblast po

priključitvi ozemlja Jugoslaviji leta 1947 uporabila in večina jih je v uporabi še danes. Ponekod so bili prvi vročekrvni odzivi ljudi sicer tudi uničevalne narave, kar je razumljivo, saj so te zgradbe služile tudi poitalijančenju – dve svetovni vojni in fašizem so očiten razlog. Pa vendar, uničenje ni bilo splošno, še manj usklajeno. Zgradbe fašističnih organizacij so postale sedeži novih oblastnih struktur. Kjer je prej uradoval fašistični miličnik, je nato visela Titova slika, v šoli, ki so jo zgradili in v njej učili le italijansko, je kasneje potekal pouk v slovenščini. Ceste, ki so bile zgrajene z italijanskim državnim kreditom iz leta 1927 (Italijani so ga odplačevali še leta kasneje), so postale naše. Zagotovo se nismo branili prevzeti na primer podjetja Salonit Anhovo, še manj hidroelektrarn Doblar in Plave. Istočasno je bila temeljito prenovljena državna cesta Gorica – Tolmin (Isontina). Iz tistega časa sta tudi solkanski kamniti most čez Sočo in naša najvišja cesta na Mangartsko sedlo. Ne smemo spregledati ponovitve gradbenega podviga, ko so v Solkanu na novo zgradili med vojno porušeni, največji kamniti lok na svetu, ki je še danes naš ponos. Vse to nam je ostalo predvsem zaradi razumevanja, da ni smiselno uničevati že zgrajenega ter da je začasni lastnik odšel za vedno.

Največji propad italijanskih zgradb se je, ironično, zgodil šele po osamosvojitvi Slovenije po letu 1991. Vojašnice JLA so ostale prazne, Slovenska vojska jih ni potrebovala, in na njihovih ostankih danes stojijo industrijske cone.

Poletje leta 1939 na območju Bogatinskega sedla: vlada neverjetna idila. Vidimo dva italijanska finančna stražnika, skrajno levo sedi njun oficir (lastnik fotografije E. Piras), zadaj stoji naključna planinka, v sredini pa leži jugoslovanski graničar. V prijetni družbi so spili pletenko vina, razpoloženje je temu primerno. Fotografija je bila spravljena v zasebnem albumu oficirja, saj je bilo tovrstno druženje med obmejnimi organi strogo prepovedano.

Razglednica Zavetišča na Bogatinskem sedlu, ki ga je uredilo PD Ljubljana Matica. Med vojnama so imeli v njej zavetje pripadniki italijanske finančne straže, danes je le še ruševina. Vir Slovenski planinski muzej

Sedež bataljona finančne straže, ki je nadzoroval prelaz na Vršiču, je bil nastanjen Na Logu v Trenti. V njihovem objektu nasproti današnjega kampa Trenta ob vršički cesti je po vojni okoli trideset let deloval počitniški dom Jalovec. Po potresu 1998 so zgradbo podrli in naredili apartmaje. Vir Slovenski planinski muzej

Od petnajstih vojašnic med Mangartom in Petrovim Brdom je uničena zgolj bovška, pa še ta zaradi potresa leta 1998. Naj izpostavimo nekatere primere rabe: vojašnico Cantore na Logu v Trenti uporablja Triglavski narodni park kot informacijsko izobraževalno središče, Dom Trenta. V Tolminu, mestu štirih vojašnic Italia, Monte Nero, Re d' Italia in Cigino, so danes industrijske-obrtne cone. Prav tako sta to danes vojašnici Val d'Adige (Kneža) in Tarrabochia (Podbrdo). Pod Slatnikom nad Soriško planino stoji še zadnja izmed treh velikih gorskih vojašnic v Julijskih Alpah – ta je tudi najbolj ohranjena v prvotni podobi. Danes žal služi le ovcam za hlev in mimoidočim planincem kot zanimiva kulisa za fotografiranje s Triglavom v ozadju. Zanimiv je tudi pregled podatkov o zgradbah, ki so bile namenjene nadzoru meje. Po pravilu so bile na nevpadljivih lokacijah blizu meje ali v manjših podeželskih naseljih. Mejni službi sta bili finančna straža in fašistična mejna milica, za zadnjo bi predvidevali, da bo zaradi nepriljubljenosti še najbolj na udaru maščevanja. Njihove stražnice so bile postavljene ob celotni meji, v Julijskih Alpah pa izpostavljam le naslednje: v stražnici ob izviru Soče je danes Koča pri izviru Soče, v Lepeni je Planinski dom Klementa Juga, na planini Polog je bila uničena, na planini Dobrenjščici je v njej lovska koča, v Tolminskih Ravnah so jo uničili Nemci, na planini Razor je danes planinski dom, na Petrovem Brdu pa stanovanjski objekt.

Podobno je z vojašnicami finančne straže: v Trenti je postala počitniški Dom Jalovec, v Soči je gostišče, v

Lepeni stanovanjska zgradba, v Tolminu prav tako, na planini Polog je bila uničena hkrati z vojašnico. Nemci so uničili tudi vojašnico finančne straže v Tolminskih Ravnah, v Podbrdu je bila kasneje dom starejših občanov (zaradi dotrajanosti je bil porušen v 70-ih letih), na Petrovem Brdu pa je v njej še vedno dom starejših občanov.

Zaradi povečanega zanimanja za raziskovalno delo se v zadnjih letih močno povečuje tudi povpraševanje po vsebinah o našem gorskem svetu iz rapalskega obdobja. Poleg planinskih koč imamo bogato dediščino poti, ki so jih Alpini v osemnajstih letih v gorska pobočja izklesali več kot sto štirideset kilometrov.

Naj ta uvod zaključim z naslednjo mislijo. V gorah imamo zgradbe, ki so zapuščina različnih zgodovinskih obdobj. Uporabljamo jih kot temelj planinskega gospodarstva, poimenovali smo jih po velikih osebnostih naše zgodovine (Planinski dom Klementa Juga, Planinski dom Zorka Jelinčiča). To je naša dediščina, kot so naša dediščina še pod Avstro-Ogrsko zgrajeni železniški sistem in številne stavbe iz tistega obdobja. Naša dolžnost je, da z informacijami, podkrepjenimi z arhivskimi viri, opremimo obiskovalce, raziskovalce, radovedneže in tudi morebitne nasprotnike. Neizkrivljena razlaga zgodovine mora priti do zanamcev, da iz naših rok prejmejo tudi to dediščino. Sedaj pa vabljeni k branju člankov o planinskih kočah, ki ju je napisal naš prijatelj iz Italije. Poglobil se je v državne arhive, ugotovitve pa nam podaja na politično in zgodovinsko povsem korekten in neobremenjen način. ◉

*Bivak na prevalu Globoko (nad planino Razor) je vsa povojna leta nudil planincem zavetje. Vzdržuje ga PD Tolmin, ki mu je leta 2013 zamenjalo streho. Prvotno je bil namenjen italijanskim finančnikom, ki so od leta 1934 tu poleti nadzorovali promet planincev.
Foto: Grega Žorž*

Italijanske planinske kočé (1918–1943) v Sloveniji

Območje Julijskih Alp

Po končani prvi svetovni vojni so Italiji pripadli deli Avstro-Ogrske monarhije, med njimi del dežele Kranjske ter Primorje, s tem pa tudi gore vzhodnih Julijskih Alp. Italijani so se nemudoma lotili raziskovanja zasedenega ozemlja, ne le zaradi obrambnih ciljev, pač pa tudi z namenom, da bi razvili planinski turizem, ki so ga želeli pospešiti z gradnjo planinskih poti in planinskih koč. Sledili so misli vodje planinske sekcije CAI (Club Alpinismo Italiano) iz Trsta, Carlu Chersiu, promotorju turizma v zasedenih slovenskih gorah: "... na vsak način je potrebno, da se v obmejnih deželah Julijskih Alp razvije turistična dejavnost, ki bo italijanska. Planinske kočé dajejo značilnost celotni regiji; Italija pa mora biti Italija, in to še posebno na svojih mejnih območjih."

Zaplemba in zasedba obstoječih nemških in slovenskih koč

Ekspanzija italijanskih koč v vzhodnih Julijskih Alpah se je začela kmalu po koncu vojne, še pred uradno priključitvijo nekdanjih delov Avstro-Ogrske. Najprej so bili zgrajeni objekti za zavetje vojakom, ki so morali nadzorovati tako imenovano demarkacijsko črto (dogovorjeno 3. novembra 1918). Ta je veljala do določitve mejne črte 12. novembra 1920, in sicer s podpisom pogodbe v Rapallu med Kraljevino Italijo in Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Nova državna meja je z nekaj izjemami potekala po razvodju med Sočo in Savo (tudi razvodje med Jadranskim in Črnim morjem). Povezovala je pomembne vrhove Julijskih Alp, kot so Jalovec, Prisojnik, Triglav,

Kanjavec, Tolminski Kuk, Vogel in Črna prst. Z določitvijo meje v gorah se je začela doba ponovnega oživljanja planinskega turizma, ki ga je prekinila vojna.

Naj poudarimo, da je na zahodni strani nove meje že pred tem obstajala nemško-avstrijska, slovenska in tudi italijanska planinska dejavnost v sklopu Avstro-Ogrske monarhije. Italijanski CAI si je zadal nalogo, da nekdanje planinske aktivnosti v tako imenovanih "novih provincah" poveže, nadgradi in jim da svež, seveda povsem italijanski zagon.

Leta 1919 se je SAG (Società Alpina delle Giulie) združil s CAI. Nemško-avstrijskemu DÖAV in slovenskemu SPD je bilo po razmejitvi povsem onemogočeno delovanje na novem italijanskem ozemlju, italijanska planinska organizacija pa je razpolagala tudi z vsemi

Pogled na Prehodavce in kuliso mogočnega Jalovca. Vojaška zavetišče Alba še stoji. Komaj opazna kamnita stavba ždi v mali vrtači med Zasavsko kočó in italijanskim bunkerjem. Zasavci so se izkazali za dobre gospodarje. Alba jim služi kot skladišče, bunker pa so nadgradili in že od leta 1974 služi kot bivak.

Foto: Gorazd Gorišek

Prvo avstrijsko kočo Canin Hütte na Kaninu so Italijani obnovili in jo poimenovali Rifugio Ruggero Timeus Fauro. Po vrnitvi Primorske je postala prvi Dom Petra Skalarja. Po požaru so novi dom zgradili na drugi lokaciji.

Vir: Collezione privata Società Alpina delle Giulie

kočami, ki sta jih pred vojno zgradila DÖAV in SPD. Italijanska SAG je delovala že v času monarhije, v Trstu celo od leta 1883 (imeli so še podružnico v Gorici). Toda dejavnost Italijanov so tedaj zelo omejevale in nadzorovale avstrijske oblasti, saj je bil med njihovimi člani prisoten iredentistični duh. Enako je bilo v številnih drugih športnih klubih v Trstu in Gorici in na sploh v večinski italijanskih mestih Avstro-Ogrske monarhije. Italijanska SAG zato pred vojno ni smela posedovati lastne planinske koče.

Iredentistični duh zaznamuje večino italijanskih planinskih koč

Italiji se je ozemlje med porečjema Save in Soče zdelo strateško pomembno, zato ne presenečajo ugotovitve, da so še pred izbruhom vojne italijanske obveščevalne službe organizirale mrežo poznavalcev Julijskih Alpah in Krasa, ki so jih nanovačili predvsem iz vrst članov SAG. Ob izbruhu vojne je mnogo članov SAG iz Trsta in Gorice dezertiralo iz avstro-ogrskih vrst in se pridružilo italijanski vojski. Mnogi od njih so izgubili življenje.

Po koncu vojne je bilo stanje predvojnih planinskih objektov zelo žalostno, saj so bili uničeni ali izropani. V naslednjih letih se je sekcija CAI pod Chersijevim vodstvom pospešeno ukvarjala s pridobitvijo potrebnih planinskih koč. Program so izvajali z obnovo koč iz dediščine DÖAV in SPD, kakor tudi z gradnjo novih. Pred začetkom druge svetovne vojne je v Julijskih Alpah delovalo že devet planinskih koč in zavetišč.

Večina je bila poimenovana po padlih iredentističnih članih SAG iz Trsta.

Usoda koč, ki so bile pred zasedbo v lasti DÖAV

Predvojna planinska društva so morala na območju Julijskih Alp novim lastnikom prepustiti šest koč. Tri so bile last DÖAV: Mangartsko kočo (Manhart hütte) je zgradila sekcija iz Beljaka leta 1874. Baumbachovo kočo (Baumbach hütte) na Logu v Trenti je zgradila avstrijska sekcija Küstenland iz Trsta leta 1881. Kaninsko kočo (Canin hütte) je zgradila avstrijska sekcija iz Gorice leta 1894 in jo leta 1901 prepustila avstrijski sekciji iz Trsta.

Ob italijanski zasedbi so bile te koče del lokalne planinske zgodovine, saj so bile med prvimi zavetišči, ki jih je DÖAV zgradil na današnjem slovenskem ozemlju. Pred njimi je bila zgrajena le Schneeberg hütte, ki jo je tržaška avstrijska sekcija odprla 19. julija 1874 pod Snežnikom.

Kaninska koča je bila ponovno odprta 14. septembra 1924 z novim imenom rifugio Ruggero Timeus Fauro. V Baumbachovi koči Na Logu v Trenti je imela do leta 1928, ko se je Trenta združila z občino Soča, sedež Krajevna skupnost Trenta. Pred italijansko zasedbo je bila mala dolinska Baumbachova koča edino zavetišče na zahodni strani Triglava, za razliko od vzhodnega, bolj dostopnega, kjer so stale že štiri koče (v enakem razmerju; dve v lasti DÖAV in dve SPD). Nizka nadmorska višina (622 m) in oddaljenost od Triglava sta botrovali njeni opustitvi v planinske namene.

Sekcija CAI iz Trsta je 19. julija 1922 odprla med prvo svetovno vojno poškodovano Mangartsko kočo in jo predala planincem pod imenom Rifugio Giuseppe Silani.

Usoda koč, ki so bile pred zasedbo v lasti SPD

Naslednje tri kočice so bile last Slovenskega planinskega društva: Koča na Poreznu je leta 1907 odprla podružnica v Cerknem, Koritniško kočo v dolini Koritnice je odprla leta 1909 sekcija SPD iz Prage, Slovensko kočo na Vršiču pa kranjskogorska podružnica leta 1912. Teh treh koč novi italijanski lastniki niso uporabljali v planinske namene. Koča na Poreznu je bila problematična, ker je stala povsem ob novi meji. Sprva so jo uporabljali Alpini, a so jo zaradi prevelike izpostavljenosti opustili, zato je bila prepuščena hitremu propadanju. Leta 1930 so na njenem mestu v dokumentih navedene le še ruševine.

Slovenska koča na Vršiču se je znašla na pomembnem mejnem prehodu med Italijo in Jugoslavijo. V kočo so se neuradno namestili uslužbenci Kraljeve finančne straže, ki so imeli nalogo nadzorovati mejo in mejni prehod. SPD je bilo žal skoraj nove kočice, zato je pritiskalo na italijansko stran, naj kočo odkupi ali zanjo plačuje najemnino. Izmenjane je bilo nekaj uradne korespondence in Italija naj bi se s časom s tem celo strinjala. Po najdeni dokumentaciji naj bi med letoma 1928 in 1933 za najem plačevala lastniku SPD Kranjska Gora letno najemnino tisoč lir, leta 1933 pa naj bi jo dokončno odkupila. Tako pravijo italijanski viri, vendar potrdila, da je do realizacije prišlo, ni. Kočo so pripadniki finančne straže preimenovali v Distaccamento di Passo Moistrocca (oddelek prelaz Vršič), nadzorovali pa so jo iz sedeža bataljona, ki je bil nastanjen Na Logu v Trenti (v objektu, ki stoji nasproti kampa Trenta ob vršiški cesti).

Češko Koritniško kočo je CAI deset let po vojni delno obnovil in izročil namenu 10. oktobra 1928 pod imenom Rifugio Claudio Suvich. Slabo grajena lesena Koritniška koča se je pod težo snega porušila pozimi leta 1932. Temu je pripomoglo tudi dejstvo, da je bila v zimskih mesecih (po zapisu v letnem zborniku *Alpi Giulie*, ki ga je izdajal CAI Trst) koča izropana in na stežaj odprta. Povzročiteljev niso izsledili. Namesto za obnovo se je CAI raje odločil za gradnjo nove postojanke, dvesto petdeset višinskih metrov niže, kjer je bila pod istim imenom odprta 3. septembra 1933, bila pa je tudi na nekoliko boljši lokaciji kot izhodišče za Jalovec.

Gradnja novih koč

Prvo novo planinsko kočo v vzhodnih Julijskih Alpah je zgradila sekcija CAI iz Gorice. Koča na Kriških podih, odprta 12. oktobra 1924, je nosila ime Rifugio Antonio Seppenhofer. Lokacija ni bila naključna. Na tem mestu – le nekaj minut pod današnjim domom na Kriških podih, sta že pred vojno načrtovala gradnjo tako DÖAV kot tudi SPD (oziroma Čehi, ki jim je SPD odobrilo parcelo). Uresničitev je preprečil izbruh vojne. Njene razvaline lahko danes vidimo tik ob planinski poti iz doline Zadnjice, ki pripelje mimo Spodnjega Kriškega jezera. Naslednja koča je bila zgrajena leta 1928 na Krnu. To je bila za visokogorje izredno nenavadna, monumentalna zgradba, ki je v sebi združevala planinsko zavetišče in spomenik. Zgradili so jo kot nadomestek za spominsko piramido na vrhu Krna, ki je bila uničena zaradi ostrih vremenskih razmer in pogostih udarov strel. Spomenik - zavetišče je imel veličastno fasado s štirimi stebri in kipi velikih orlov, nad katerimi se je bočil latinski napis *Victoribus esto* (Zmagovalci ostanete). Zavetišče je bilo zgrajeno na pobudo Nacionalnega alpinističnega združenja v spomin na italijanskega junaka Krna, poročnika Alberta Picca.

Ker je bila prvotna koča med vojno uničena, so se cerkljanski planinci odločili, da bodo s primernimi adaptacijami preuredili vojašnico italijanske mejne straže tik pod vrhom Porezna. Njenega odprtja leta 1949 se je kljub slabemu vremenu udeležilo okoli dva tisoč navdušenih planincev.
Vir: spletna stran Planinskega društva Cerkn

Predhodnika doma Zorka Jelinčiča na Črni Prsti je italijanska obmejna straža skupaj z mulatjero zgradila leta 1937. Ta posnetek je nastal še pred dozidavo zgornjega nadstropja, kočica pa je tedaj dobila tudi današnje ime po velikem primorskem rodoljubu in tigrovcu.
Vir: Zbornik PD Podbrdo

Nato je napočil čas, da si Italijani postavijo tudi planinsko kočico na dolgo zelenem območju, zahodni strani Triglava. Do tja so iz Trente v letih 1926/27 Alpini najprej zgradili odlično utrjeno pot (mulatjero), ki je postala glavna žila nadaljnjih gradenj.

Z znatno pomočjo Alpinov so se uresničili načrti za gradnjo prve planinske kočice CAI Trst na tem območju. Material so po novi cesti (zgrajeni 1922/24) pripeljali do konca doline Zadnjice, kjer so ob odcepu poti na Kriške pode (nekdanje parkirišče pri zapornici) leseno kočico sestavili, oštevilčili tramove, kočico razstavili in s pomočjo za ta namen zgrajene vojaške tovrne žičnice, ki je imela spodnjo postajo blizu kamnitega

mostu v zatrepu doline, prepeljali do višine 1970 metrov. Od zgornje postaje žičnice do Doliča je približno četrta ure hoje, material so prenesli Alpini po že omejenih mulatjeri. Nova kočica je bila velika italijanska pridobitev, ki jo je na sedlu Dolič od italijansko-jugoslovanske meje ločilo zgolj nekaj deset metrov. Namenu je bila predana 19. oktobra 1930, imenovana je bila Rifugio Napoleone Cozzi, po slikarju in tržaškem alpinistu (ter seveda iredentistu).

Po kočici na Doliču je tržaški CAI zgradil še tri zatočišča, ki pa so bila skromnejših dimenzij. 4. novembra 1934 je bilo v Možnici odprto zavetišče Rifugio Ferruccio Suppan. 7. julija 1935 je bilo blizu današnje kočice, na zahodnem robu Planine Razor, odprto planinsko zavetišče Rifugio Piave. Kočico so imenovali po reki Piave, na kateri se je ustavil usodni avstrijski preboj pri Kobaridu. Kot zanimivost velja omeniti, da so bila za kočico zbrana sredstva namenjena postavitvi monumentalnega svetilnika v bližini Piave, do tedaj pa je bila vojna v glavah očitno že toliko odmaknjena, da so se raje odločili za gradnjo planinske kočice. Ob vznožju Jalovca je bil 12. julija 1937 namenu predan še tretji objekt: Rifugio Efrem Desimon. To zavetišče imena ni več dobilo po kakšnem iredentistu, temveč po tržaškem alpinistu, ki se je smrtno ponesrečil v severnem razu Gamsje matere blizu Viša. Časi so se spreminjali in prva svetovna vojna se je že umikala novim pričakovanjem.

Glede Slovenske kočice (Tičarjev dom na Vrščicu) je bilo kar nekaj sprenevedanja. V arhivu v Vidmu je shranjen uradni negativen odgovor finančne uprave, poslan decembra 1935 odvetniku dr. Tumi, ki je v imenu SPD pisal na prefekturo, naj kočico Italijani odkupijo ali zanjo plačujejo najemnino.
Vir: Archivio di Stato di Udine

Vojaška zavetišča, ki so imela delno funkcijo planinskih zavetišč

Vzporedno s civilnimi je italijanska vojska zgradila serijo vojaških koč, ki so nudile zatočišče vojaškim in obmejnimi službam za opravljanje različnih dejavnosti. To seveda niso bile vojašnice, temveč preproste neokrbovane kočice, ki so bile namenjene nekajdnevni bivanju. Zaradi strateške pomembnosti območja so jih postavljali predvsem v okolici Triglava ter okoli Krna in Vogla.

Danes - vsaj po imenu - najbolj znan vojaški objekt je zgradil alpski bataljon Morbegno na višini 2510 metrov, na planoti zahodno od Triglava. Z imenom Capanna Morbegno je bilo malo leseno zavetišče odprto 18. septembra 1919, torej še precej pred določitvijo mejne črte. Šlo je za načrtovano potezo, da Italija morša dobi celo sam vrh Triglava, čez katerega je potekala linija premirja. Vršna piramida Triglava je bila v celoti na vzhodni strani jadransko-črnomske razvodnice, ki je določala rapalsko mejo, zato vrh nikakor ne bi smel pripasti Italiji. Ker pa je bila "Morbenja" (kot se je ime prijelo med ljudmi) vrhu bližje kot slovenska koča na Kredarici, so si Italijani pri razmejitveni komisiji obetali boljše izhodišče. V resnici so imeli lep uspeh, saj jim je mejo uspelo pomakniti na vrh, le 2,55 m od Aljaževega stolpa. Italijanska vojska po uradni določitvi meje skromne barake ni več potrebovala, zato jo je prepustila na voljo gornikom in plezalcem, ki so jo do nje nega naravnega propada uporabljali kot zavetje v sili. Številni vojaki in delavci, ki so vzdrževali poti do mejne črte, so prav tako potrebovali bivališča. Zato je sredi dvajsetih let prejšnjega stoletja v bližini mulatjer in tovnih žičnic zrastle več koč. V dolini Zadnjice je bila takšna koča Clotilda (kasneje Ugo Polonio), ki je bila predelana avstrijska vojaška stavba. Ob mulatjeri proti Doliču še najdemo ostanke koč Olga, Jolanda in Superiore (kasneje Gemona). Vse stojijo ob nekdanji preto-vorni postaji žičnice, ki je oskrbovala gorsko vojašnico Vittoria Emanuela III. pod Triglavom. Nekoliko proti jugu ob poti, ki iz Trente pelje v Trebiški dol, je na planini Lepoč zrastle zavetišče Furioso, na planini Trebiščini pa zavetišče Mighetti (kasneje Bassano).

Ob novi poti proti dolini Sedmerih jezer je bilo zgrajeno zatočišče Alba, postavljeno nad zadnjim jezerom, ki se je edino znašlo na italijanski strani rapalske meje. Objekt je ohranjen in danes služi kot skladišče Zasavske koč na Prehodavcih. Ob meji proti Tolminu so stala zavetišča Almonte, Vicenza in Zucchi (današnja lovska koča na planini Dobrenjščici), drugi dve, ki sta stali v smeri proti Prehodcem, sta razvalini.

Kljub takemu številu vojaških zavetišč je bila možnost njihove uporabe v planinske namene zelo omejena. Lahko pa si predstavljamo, da so bile, ko jih je vojska nehala uporabljati, do naravnega propada na voljo tudi planincem in plezalcem.

Zapuščina italijanskih koč

Izbruh druge svetovne vojne je še enkrat zavrl planinski turizem. Z določitvijo novih mej leta 1947 je večji del Julijskih Alp pripadel Jugoslaviji. Med vojno so bile uničene ali poškodovane italijanske koč Sillani, Seppenhofer, Suvich, Suppan in Piave, druge pa je, čeprav izropane, podedovalo SPD.

Slovenski dom na Vršiču, ki ga je uporabljala finančna straža, je bil vrnjen v naravi. Koča je bila za planince ponovno odprta 15. septembra 1946, prevzeli so jo jeseniški planinci. Zaradi dotrajanosti so ob temeljih stare koč kasneje zgradili nov objekt, v katerem je danes Tičarjev dom na Vršiču. Odprt je bil 31. julija 1966,

prvotna zgradba je bila odstranjena, od nje so ostali le temelji oziroma terasa, na kateri danes posedajo turisti. Obstale so štiri italijanske koč, ki so prešle v last SPD. Koča Napoleone Cozzi na Doliču je bila ponovno odprta 15. avgusta 1948 s slovenskim imenom Tržaška koča na Doliču. Zaradi teže visokega snega se ji je leta 1951 sesedla streha, zato je leta 1953 PD Gorje zgradilo na bližnji vzpetinici novo zgradbo, kjer stoji današnja Koča na Doliču.

Rifugio Timeus Fauro pod Kaninom je odprla svoja vrata 24. avgusta 1952, tokrat s slovenskim imenom Dom Petra Skalarja. Ta postojanka je na isti lokaciji preživela obe svetovni vojni in delovala v času vseh planinskih združenj na tem območju: pred 1. svetovno vojno jo je upravljal DÖAV, med obema vojnoma CAI in po drugi svetovni vojni SPD oziroma njegova naslednica Planinska zveza Slovenije. Uničena je bila v požaru 1. januarja 1972. Namesto obnove so zgradili novo koč 450 višinskih metrov višje in jo pod istim imenom odprli leta 1983 (trenutno je Planinski dom Petra Skalarja zaprt).

Rifugio Efreim Desimon pod Jalovcem je bil ponovno odprt 6. avgusta 1950 z imenom Zavetišče pod Špičkom. Leta 1981 so ga porušili in na istem mestu zgradili novo zavetišče, ki je bilo odprto dve leti kasneje.

Monumentalni Rifugio Alberto Picco na Krnu je spričo fašistične arhitekture in kot propagandni objekt zasedbe Krna postal nezaželen simbol italijanske prisotnosti v Julijskih Alpah. Močno spremenjen in predelan v planinsko koč je bil odprt 16. septembra 1951 kot Gomiščkovo zavetišče. Na nekdanjo impozantno stvaritev danes spominjajo le še ploščad z ostanki stopnišča in pa očem planincev odmaknjeni betonski orli, ki polomljenih peruti ležijo na meliščih pod zavetiščem. Danes sta Gomiščkovo zavetišče in Zavetišče pod Špičkom edini italijanski zgradbi na prvotni lokaciji, ki sicer močno predelani še služita planinski rabi.

Precej italijanskih planinskih koč, ki so bile v vojnem času uničene, ni bilo nikoli obnovljenih. V njihovi

Najbolj kontroverzna gradnja v Julijskih Alpah je bila zagotovo spomenik - zavetišče Alberto Picco na Krnu. Po vojni je iz nje nastalo Gomiščkovo zavetišče na Krnu, seveda brez propagandne navlake, ki je Slovence spominjala na čas krivične meje.
Vir: Wikimedia

Italijansko zavetišče Rifugio Efrema Desimona pod Jalovcem je bilo po vojni odprto z današnjim imenom Zavetišče pod Špičkom. Vir: Collezione privata Società Alpina delle Giulie

blizini so bile zgrajene nadomestne kočice: takšne so Koča na Mangartskem sedlu, Pogačnikov dom na Kriških podih in Koča na Planini Razor. Vse tri stojijo v bližini nekdanjih zavetišč Sillani, Seppenhofer in Piave.

Zapuščina italijanskih vojašnic

Nekatere sedanje slovenske kočice v Julijskih Alpah so prav tako del italijanske dediščine, vendar vojaške ali polvojaške. Na temeljih italijanske vojašnice, zgrajene ob meji, stoji dom Andreja Žvana - Borisa na Poreznu. Predhodnika doma Zorka Jelinčiča na Črni Prsti je obmejna straža skupaj z mulatjero zgradila leta 1937. Dom Klementa Juga v Lepeni stoji v nekdanji vojašnici fašistične milice, enako preteklost imata tudi današnja kočica na Planini Razor ter Koča pri izviru Soče.

Zasavska kočica na Prehodavcih, odprta leta 1953, je zrastle v neposredni bližini vojaškega zavetišča Alba, bližnji bunker pa je bil spremenjen v današnji bivač oziroma zimsko sobo.

Na tem mestu lahko omenimo še bivač na prevalu Globoko, ki se je ugneznil v malo stražarnico Kraljeve finančne straže. Po vojni jo je obnovilo PD Tolmin, ki je bilo pri obnovi zapuščenih italijanskih objektov najbolj prizadevno planinsko društvo v Sloveniji.

Ko danes hodimo s Komne proti Krnskemu jezeru, lahko poleg številnih ostankov iz časa soške fronte na Bogatinskem sedlu opazimo še eno dobro vidno ruševino. Tu je italijanska finančna straža leta 1934 postavila postojanko, da so lahko v poletnih mesecih nadzorovali mimoidoče planince. Leta 1955 je PD Ljubljana Matica v njej uredilo Zavetišče na Bogatinskem sedlu, v katerem je bila kuhinja in možnost prenočevanja za osem oseb. Postopno opuščanje objekta so verjetno povzročile oskrbovane kočice v bližini. Kdaj je bilo zavetišče opuščeno, pri planinskem društvu nismo uspeli izvedeti, vsekakor pa je bilo v planinskem koledarju za leto 1962 še navedeno.

Skupno sta pod okrilje SPD ob koncu vojne v Julijskih Alpah prišli dve planinski in najmanj sedem vojaških

koč, ki jih je zgradila Italija. Koliko natančno jih je propadlo ali spremenilo namembnost (v lovske in pastirske kočice, skladišča, stajne za drobnico itd.), pa je nemogoče prešteti.

Načelo dobrega gospodarja

Gradnja v gorskem svetu je zelo draga, zato so se nekatera planinska društva znašla in izkoriščala možnosti, ki so bile na voljo, tako tudi vojaške objekte. V primeru Porezna je bilo posebno zanimivo: Italijani so se po koncu prve svetovne vojne polastili obstoječe slovenske kočice na Poreznu. Naslednja vojna je kočico opustošila, zato je PD Cerkljeva ni obnavljala, temveč prevzelo in preuredilo bolj grajeno stavbo italijanske mejne straže, in na ta način nadomestilo izgubo slovenske kočice.

Podobno oziroma še bolj se je "selila" kočica na Mangartskem sedlu. Prva nemška Manhart hütte je bila med prvo vojno porušena. Obnovil in kot italijansko Rifugio Giuseppe Sillani jo je odprl tržaški CAI. Med drugo vojno so jo požgali Nemci. Po vojni je PD Bovec na drugi lokaciji, tik pod sedlom, zgradilo novo kočico, ki pa je zaradi neprimerne lege in slabega materiala zdržala le četrto stoletje. Sedanja kočica na Mangartskem sedlu je od leta 1983 v prenovljenih prostorih opuščene karavle, ki jo je po vojni zgradila jugoslovanska JLA. Kakšen prehod skozi čas! Ena kočica, tri imena, štiri države in tri različne lokacije.

Planinska društva vseh strani so se torej vedno ravnala po načelu dobrega gospodarja, saj je transport gradbenega materiala v visokogorje zelo drag, planinska društva in sekcije pa od denarja nikoli niso "pokali po šivih". Kljub temu se je v procesu preoblikovanja italijanskih objektov v slovenske planinske kočice zgodila najmanj ena velika "napaka". Vojašnica obmejne straže Vittorio Emanuele III. pod Triglavom je bila zagotovo najlepša, najdražja in najbolj drzno zasnovana italijanska vojaška zgradba v vseh Vzhodnih Julijskih Alpah (2528 m). V povojnih letih se je zvrstilo več načrtov glede njene obnove in predelave v visokogorski planinski dom. Projekti se, kot je bilo v tej reviji že zapisano, niso nikoli uresničili, danes je na njenem mestu le še nekaj ruševin. Verjetno predvsem zaradi neenotnosti v slovenski planinski organizaciji in nekaterih planinskih društvih, ki zaradi drugih interesov niso hoteli izkoristiti obstoječe, odlično zgrajene stavbe. Če ne drugega, mlajše generacije danes žal ne morejo več videti dokaza, da je tuja roka pred sedmimi desetletji v resnici segala do samega Triglava. ●

Viri:

Digitalni arhiv Planinskega vestnika

CAI Trieste; Alpi Giulie, 1930

Commissione grotte Eugenio Boegan

Club Alpino Italiano

Chronik der Sektion Küstenland des DÖAV 1873-1892, P. A. Pазze, 1892
I rifugi alpini nelle nuove province, CAI, 1924

Una bandiera 1883-1963, Sezione di Gorizia del CAI, 1963

Un secolo di alpinismo goriziano 1883-1983, Sezione di Gorizia del CAI, 1983

Bollettino Mensile (magazine of Sezione di Gorizia del CAI)

Italijanske planinske kočé (1918–1943) v Sloveniji

Trnovski gozd in okolica Snežnika

Da bomo lahko zaokrožili pregled rapalske dediščine planinskih koč, moramo omeniti še objekte na področju Trnovskega gozda in Notranjske, predvsem Snežnika in njegove okolice.

Prvo kočó na Snežniku – in tudi prvo na ozemlju današnje Slovenije – je zgradila nemško-avstrijska podružnica DÖAV iz Trsta leta 1874. Vendar pa se Die Krainer Schneeberg hütte zaradi slabega obiska ni dalo vzdrževati, zato je kmalu propadla.

Ilirskobistriška podružnica SPD je leta 1914, tik pred prvo svetovno vojno, v Črnem dolu zahodno od Sviščakov odprla Vilharjevo kočó. Po italijanski zasedbi je bila zaplenjena in predana sekciji CAI Fiume z Reke. Odprli so jo 14. septembra 1930 z imenom Rifugio Benevolo-Colacevich-Walluschnig. Tako dolgo ime ji je posodila trojica italijanskih alpinistov, ki se je v letu 1927 smrtno ponesrečila na Mont Blancu.

Kočó je drugo svetovno vojno uspešno prestala, vendar po njej zaradi nekega razloga ni bila vrnjena planincem, temveč je pristala v rokah gozdne uprave. Od leta 1968 jo imajo za svoje aktivnosti na voljo taborniki, ki jo tudi vzdržujejo. Ime Vilharjeva kočó je sčasoma zamrlo, danes je bolj znana kot taborniška kočó v Črnem dolu.

Prvo novo kočó na pobočju Snežnika je "gradila" že omenjena sekcija CAI z Reke, ki je tedaj planinsko obvladovala ves vzpeti svet nad Kvarnerjem. Narekovaji terjajo nekaj dodatne razlage, kajti CAI Fiume je imel pri dejanski gradnji le obrobno vlogo.

Kdor količjak pozna zgodovino Reke in status tega

Na mestu italijanske protiletalske opazovalnice so ilirskobistriški planinci zgradili kočó na vrhu Snežnika. Posnetek je iz leta 1961, ko je potekala obnova. Pred njo stoji zaslužni planinec prof. Drago Karolin, ki je vodil gradnjo; po njem se kočó danes tudi imenuje.

Foto: Silvester Marož, Kamra.si

Rifugio Guido Rey na Klanski polici na južni strani Snežnika je bil planinski hotel ter ponos reške planinske sekcije in hkrati Italije. Popolnoma uničen je bil tik pred osvoboditvijo. Vir: lokalpatrioti-rijeka.com

Borni ostanki planinskega hotela Guido Rey na Klanski polici tik ob slovensko-hrvaški meji. Foto: Dušan Škodič

mesta po končani prvi svetovni vojni, bo vedel, da sta bila Reka in z njo tudi Snežnik v tistih letih ne- ločljivo povezana z imenom Gabriele D'Annunzio. 12. septembra 1925 je na Sviščakih odprla svoja vrata ogromna, trideset metrov dolga dvonadstropna zgradba, poimenovana po velikem nacionalistu ter "osvoboditelju Reke" in Snežnika (Monte Nevoso). Mesto Reka naj bi bilo po dogovoru izvzeto iz italijanskega ozemlja ter ohranilo status svobodnega mesta. D'Annunzio se s tem ni sprijaznil in je uspel zbrati po vojni zdolgočasene arditе (pripadnike jurišnih enot) ter z njimi izvesti pohod od Ronk severno od Trsta vse do Reke, ki jo je z množico somišljenikov, pridruženih na pohodu, z lahkoto zavzel. Italija ga je slavila.

Poimenovanje velike planinske kočе po njem je bil le drobec slave, ki jo je požel s tem predrznim dejanjem. Lastnik kočе Rifugio Gabriele D'Annunzio na Sviščakih, ki je lahko pod streho prenočila do dvesto petdeset ljudi, je bila formalno italijanska vojska. Vojaki so sodelovali pri njeni gradnji z delovno silo, transportnimi sredstvi in deloma tudi z gradbenim materialom. Veliko parcelo je brezplačno odstopila gozdna uprava, ki je bila v lasti veleposestnika in lastnika snežniških gozdov, princa Hermana Schönburg - Waldenburga. Šlo je predvsem za preračunljivo potezo, s katero si je veleposestnik, ki se je pred dokončno razmejitevjo bal, da se bodo tisoči hektarov njegovih gozdov znašli razdeljeni med dve državi, zagotovil italijansko zaščito. Schönburg - Waldenburg je namreč leta 1923 celo osebno obiskal Mussolinija in mu podelil celotni vrh Snežnika. Diktator je darilo formalno prepustil velikemu reškemu junaku D'Annunziu, ki se mu je pričakovano odrekel v korist italijanske države, in tako je ta prišla do vrha Snežnika ter bližnje okolice.

Seveda je bil zaradi zapletenih navezav vojske, zasebne družbe v lasti Schönburg - Waldenburga in nazadnje še planinske sekcije, zapleten tudi namen objekta na Sviščakih. Veleposestnikova gozdna uprava je imela v njej na voljo nekaj prostorov za svojo administracijo. Vojska jo je iz strateških razlogov in ugodnih terenov za zimske aktivnosti vojakov, v svojem delu uporabljala zase, preostali del z ločenim vhodom pa je bil na voljo planincem in v zimskih mesecih tudi smučarjem.

Na žalost verjetno ne bomo izvedeli, kaj se je na Sviščakih dogajalo le teden dni pred koncem druge svetovne vojne. V dneh velike zmede in vojaških

premikov, je bil okoli prvega maja 1945 podtaknjen požar, po katerem je od velike zgradbe ostalo le še zelo poškodovano zidovje.

PD Ilirska Bistrica je po vojni prevzelo hlev ob razpadajočem zidovju in ga temeljito prenovilo. Od leta 1951 na tem mestu stoji planinski dom na Sviščakih, ki je bil do danes deležen več prenov. Velika izravnavna ob njem je vse, kar je ostalo od impozantne italijanske zgradbe.

Na jugovzhodni strani Sneznika, kjer sta danes z državno mejo ločeni Klanska polica in Čabranska polica, pa je v tridesetih letih nastal na področju severno od Gomanic velik smučarski kompleks s prostranimi smučišči in manjšo smučarsko skakalnico.

Za nastanitev obiskovalcev sta bila na voljo dva objekta. Prvi je bila manjša in skromnejša koča Rifugio Mario Anghoben na Čabranski polici (sedaj na Hrvaškem), ki so jo uporabljali predvsem planinci in "pravi" smučarji. Drugi objekt na Klanski polici je bil njeno popolno nasprotje. To je bil tudi zadnji planinski objekt, ki ga je (da ponovno ne uporabimo narekovajev) zgradila reška sekcija CAI decembra 1935. Rifugio Guido Rey je bil največji ponos reške sekcije in zaradi obsežnega zbiranja sredstev za gradnjo tudi vse Italije. To ni bila planinska koča, temveč prestižen in moderen planinski hotel, ki je bil grajen po zadnjih standardih, s sodobnimi materiali in centralnim ogrevanjem, kar je seveda zelo povečalo stroške

Moderna in velika koča Rifugio Gabriele d'Annunzio na Sviščakih je lahko pod streho prenočila do dvesto petdeset ljudi. Delili so si jo vojaki, gozdna uprava in planinci, ob vstopu je bilo treba plačati pol lire vstopnine. Še danes ni jasno, kdo jo je požgal le nekaj dni pred koncem vojne. Vir: lokalpatriot-rijeka.com

Ostanki koče Gabriele D'Annunzio na Sviščakih leta 1947. Večino klesanega kamna so v naslednjih letih raznesli ljudje, po zaslugi PD Ilirska Bistrica pa je leta 1951 na mestu ohranjenega hleva, ki se vidi skrajno levo, zrasel današnji Dom na Sviščakih. Vir: Kamra.si

Rapalsko obdobje je trajalo dobri dve desetletji. Za seboj je pustilo obilico objektov in komunikacij. Planinci na novi mulatjeri iz Zadnjice proti Doliču, pol ure pod kočo, okoli leta 1930. Po njej hodimo še danes.
Foto: Arhiv CAI Trieste

gradnje. Posledično ni bila poceni niti nastanitev, zato so si oddih v njem lahko privoščili le visoki oficirji in reška gospoda. Plačati je bilo treba tudi vstopnino vanj, ki je znašala pol lire. Enako vstopnino so pobirali v objektu na Sviščakih, kar pa ni bila edina podobnost. Zgodba kočice Guido Rey se je verjetno iztekla v istem času in na zelo podoben način kot zgodba kočice Gabriele D'Annunzio – s podtaknjenim požarom tik pred koncem vojne. Danes je videti le še nekaj podirajočega se zidovja ...

Bližina meje in stalna prisotnost vojaštva sta dala vedeti, da je šlo pri gradnji obeh velikih objektov na Snežniku predvsem za strateške vojaške cilje, medtem ko je CAI z Reke ohranil nad njimi zgolj nekakšno skrbništvo. Danes med Klansko polico in Čabransko polico poteka državna meja med Slovenijo in Hrvaško, od obeh objektov, ki sta bila nekoč v vidni razdalji, pa ni ostalo praktično ničesar. Na mestu nekdanjega smučarskega kompleksa najdemo travnike, ki jih počasi zarašča gozd. Ne glede na dejanski namen je bila izguba tako kvalitetno zgrajenih objektov velika škoda.

Ozrmo se še na vrh Snežnika, ki je torej v celoti pripadel Italiji, saj so njeni pogajalci uspeli mejo odriniti za dobre tri kilometre proti vzhodu, vse do Leskove doline, kar je že precej preko jadransko-črnomske razvodnice. To je Italijanom omogočilo, da so na tem markantnem in strateško pomembnem vrhu zgradili vojaško opazovalnico. Iz njenih ostankov je PD Ilirska Bistrica sezidalo planinsko zavetišče (1961), pozneje pa so ga še nekajkrat povečali. Današnjo podobo je kočica Draga Karolina, imenovana po zelo zaslužnem predsedniku domačega planinskega društva, dobila leta 1994.

Trnovska planota

Med planinci je bila od nekdaj zelo priljubljena tudi trnovska planota, ki je imela pozimi ugodne snežne razmere, medtem ko je poleti s hladom gozdov in kraških vrtač, znanih po rastlinskem obratu, vabila planince. Goriški CAI je 22. februarja 1925 na Lazni pri Lokvah odprl smučarsko zavetišče Rifugio Sciatori (pozneje Rifugio Ezio Campini). Koča ni preživela vojne vihre. Na tem mestu omenimo še Pirnatovo kočico na Javorniku, ki jo je postavila podružnica SPD iz Idrije že leta 1907. Pod Italijo je bila odprta za planince, vendar ni doživela prenove ali sprememb. Sekcija CAI iz Gorice je Pirnatovo kočico le prevzela in jo poimenovala kar po poitalijančenem imenu vrha, na katerem stoji, v Rifugio Monte Giavornico. Staro brunarico je po vojni nadomestila novogradnja na današnjem mestu v bližini, vrnilo pa se je tudi prvotno ime, Pirnatova kočica na Javorniku. Odprta je bila 20. julija 1952. Rapalsko obdobje je trajalo le dobri dve desetletji. Za seboj je pustilo obilico objektov tako v dolinah kot v gorah. Zavedamo se, da je mogoče, da smo kljub trudu katerega od njih izpustili. Seveda pa se priporočamo in bomo veseli, če se nam oglasi še kdo od zvestih bralcev in nas razveseli s kakšnim neznanim, a preverjenim drobcem iz naše planinske zgodovine (op. ur.). ●

Viri:

Digitalni arhiv Planinskega vestnika

Alpi Giulie, Giuseppe Caprin, 1895

I ricoveri di montagna della Sezione CAI di Trieste, Sezione di Trieste del CAI, 1927

Tricorno, Carlo Chersi, 1930

Gorizia con le vallate dell'Isonzo e del Vipacco, Società Alpina Friulana, 1930

Priročnik za planince, A. Brilej, 1950

Alpi Giulie 1883-1983, Sezione di Trieste del CAI, 1983

Dogajanje na nekdanji rapalski meji

Use to bi morda povedala ajdovska deklica

Giuseppe je sedel za hrastovo mizo, ki je bila poleg kredence, štedilnika, osmih stolov, dveh zbitih pogradov, nekaj klopi in zabojev najtrdnější kos pohištva. Planinska kočica na prelazu Vršič, ki je že dolgo služila kot zasilna financerska kasarna, je bila prevelika, da bi jo bilo mogoče dobro ogreti. Tu v gorah so tudi poletni večeri hladni, kaj šele konec septembra.

V slabi svetlobi se je mučil, da bi na list papirja spravil kaj lepega, a pisanje mu je šlo slabo od rok; "Ljuba, j's tebe rad imam za vedno, tebe želim poročiti." To je bilo skoraj vse znanje, ki ga je mukoma pridobil v edinem letu obiskovanja vaške šole v Apuliji, na revnem jugu Italije. Svojo ljubo je spoznal kakšno leto pred vpoklicem v vojsko. Da bi imel kaj dati v usta, se je preživljal z zbiranjem kozjega mleka po bajtah, ki ga je nosil v mlekarno, kjer je bila ona za mlekarico. Oglasila se mu ni že več mesecev. Je to zaradi neredne pošte ali ga je nadomestil kdo drug, ni vedel. Upanje, da ga čaka, mu je dajalo moč, da je sploh zdržal v tej osami. Ob zadnjem

odhodu na štirinajstdnevno dežurstvo sem gor se je v vojašnici v Trenti resno sušljalo, da se Italijanom slabo piše, da kraljevina razpada. Ni si mogel kaj, veselil se je tega, morda se bo le rešil te ušive vojaške suknje še pred zimo. Še najbolj pa ga je v tem trenutku jezilo, da jim je crknila radijska postaja, po kateri naj bi se trikrat dnevno javljali v kasarno. Iz nje nikogar niso poslali, da bi preveril, kaj je narobe. Vmes bi se lahko zgodilo marsikaj. Saj, menda jih "amici" (prijatelji) v kakšni zmedbi ne bodo kar pozabili tu zgoraj? Prvi dan jih je bilo zaradi tega še nekoliko strah, sčasoma pa so otopeli. Nekaj dni že niso tu zgoraj videli žive duše ...

Nemca sta bila nemalo presenečena, ko sta se znašla v nenavadni situaciji, ki je vladala v domnevno prazni planinski koči na Vršiču.

Ilustracija Milan Plužarev

Zdrzil se je. Ni mogel verjeti, da sliši zunaj nekoga ropotati. Očitno je malce zadremal za mizo. Soj petrolejke je po prostoru risal čudne sence. Nekdo je pritiskal na kljuko in skušal vstopiti. "Alt" bi rad zaklical, pa mu je strah tako zadrnil grlo, da je nastalo le nerazumljivo grgranje. Prevrnil je stol, ko je vstal, zaropotalo je in v kočo sta druga za drugo radovedno pogledali dve dekleti. Manca in Špela sta bili sicer presenečeni, da kočica ni prazna, videli pa sta, da jima ne preti resna nevarnost, saj je puška visela za vrati na njunem dosegu, presenečeni Italijan pa je obstal pri mizi v drugem kotu sobe.

Pred tremi dnevi je dekleti razveselila novica, da je Italija s svojim fašizmom kapitulirala. V vaseh za mejo so se silno razveselili, proslavljali so kot že dolgo ne. Polnih triindvajset let so trpeli poniževanje. Pa še v gore jim niso pustili. Da tihotapijo stvari in čez mejo pomagajo beguncem, so trdili. Pred vojno sta se korajžno kot fantje podajali v gore, najraje v strme stene. Ničesar si nista želeli bolj, kot spet pogledati ajdovski deklici v oči in obiskati Prisojnik. Jesen je prinesla stabilno vreme in jasno ozračje. Upanje, da bosta morda videli morje in tja do zasneženih Tur, ju je gnalo navzgor.

V nahrbtniku sta imeli vsaka po eno debelo volneno jopico, in ker doma ni bilo kruha, je Manca skuhalo polento in jo zavila v robec. Z nočjo sta prišli do kočice prepričani, da so jo italijanski vojaki zapustili, tako kot so že zapustili Trento. Pred svitom sta želeli na vrh, da bosta jutri čim prej spet na njivi, nekaj krompirja ju je še čakalo, da ga izkopljeta. Drugih delovnih rok ni bilo, samo starci in otroci so še bili Na Logu. Ostali pa ... nekje v Italiji, v zaporih in po novem tudi v partizanih.

A če bosta v koči na koga naletela, naj ga pripreta do prihoda okrepitev. Toda – kaj naj zdaj sporočita na komando? Da sta naletela na popolno italijansko posadko, ki očitno nima pojma, da je Italija že kapitulirala, hkrati pa je tu še par domačih deklet, katerih vloga jima je še manj jasna? Najbolje, da za zdaj ne ukreneva ničesar, sva le v manjšini, je šepnil Gunter kameradu, ki je prikimal.

"Počasi, počasi soldato," je mirila Špela, "tvoja vojska je šla rakom žvižgat in prav nič naju ne boš strašil. Malo prostora nama boš odstopil, da pričakava vzhod luninega krajca in se povzpneva na vrh." Giuseppe se je v nekaj letih malo privadil slovenske govornice, pa tudi Manca je dobro razumela Lahe in hitro so se zmenili. Dekleti sta se razgledovali po za silo osvetljenem prostoru, odložili culi na klop ob štedilniku in prisedli. Italijan v mladih, kipečih dekletih ni videl nobene nevarnosti, kar požiral ju je z očmi, niti ust ni uspel zapreti, hkrati pa je bil še ves presunjen od zmedenosti. "Mama mia – kakšna sreča, najbrž sanjam. Amici v dolini so jo, kot kaže, v resnici že podurhali domov. Bo že nekako, vojne je zame konec in to je glavno."

Pred kočjo pa spet ropot: "Mein Gott, endlich (Moj bog, končno)..." je bilo slišati stokati nekoga. "Kdo neki bi to bil?" so se spogledale široko razprte oči trojice v sobi. Vrata so se nenadoma s treskom odprla, piš je ugasnil

svetilko. Dve postavi sta se opotekli v prostor in se izmučeni sesedli v kot. Dekleti sta skočili k obnemogloma, Giuseppe pa je iskal vžigalice, da bi spet prižgal petrolejko. "Donnerwetter, le kam naju je poslal komendant?" je klel starejši. "Take dolge in naporene hoje še nisem opravil v svojem življenju. Te preklete Julijske Alpe, le zakaj bi kdo želel bežati čeznje. Zagotovo te ugonobé, če tod iščeš pot na zahod!"

Tako nekako je Špela uspela razbrati sikanje, ki je prihajalo iz ust izmučenih Nemcev. Delovala sta skrajno začudeno, a ker sta presodila, da se kljub lahkomišelnemu vstopu nista znašla v nevarnosti, pustila dekletoma, da sta jima pokazali ležišče ob steni in jima v naročje porinili par plesnivih odev. Giuseppe je med tem pristavil čaj in vanj nalil dobro mero ruma. Nemca sta vsak svojo skodelo na dušek izpila in kaj kmalu prišla k sebi. Zavedajoč se svoje šibkosti, sta z rumovo pomočjo želela vzpostaviti nekakšen red v hiši – prisotnim sta začela celo groziti z lisicami. Dekleti sta jima lepo razložili, da to ne bo šlo, saj je Manca korajžno prijela v roke Italijanovo puško in hrup je v spodnje prostore priklical tudi preostale štiri financarje, ki so dotlej mirno vlekli drevo v zgornjem nadstropju. Številčnejši poraženci in dva pripadnika zmagovalne vojske so se znašli v presenetljivi pat poziciji.

Hans in Gunter, kot jima je bilo ime, dejansko nista vedela, kaj bi. Velika Nemčija si je priključila ozemlje kapitulirane Italije in nadrejeni so ju včeraj na hitro poslali v kočjo na nekdanjo mejo, kjer naj bi v parih dneh pričakala redno posadko. Poleg osebne opreme in orožja sta pritorovala polna nahrbtnika konzerv. Koča naj bi bila zapuščena, vendar naj bi v njej ostala radijska postaja, saj so Italijani na begu puščali vse, kar bi jih oviralo. Naročeno jima je bilo, da javita najdeno stanje, čim bo mogoče. A če bosta v koči na koga naletela, naj ga pripreta do prihoda okrepitev. Toda – kaj naj zdaj sporočita na komando? Da sta naletela na popolno italijansko posadko, ki očitno nima pojma, da je Italija že kapitulirala, hkrati pa je tu še par domačih deklet, katerih vloga jima je še manj jasna? Najbolje, da za zdaj ne ukreneva ničesar, sva le v manjšini, je šepnil Gunter kameradu, ki je prikimal. Kaj ne bi, saj je bil zgolj vezist ...

Manci je bila znana bahavost na smrt prestrašenih fantov. Odločno je predstavila načrt, da bosta onidve jutri po sestopu s Prisojnika v dolino odpeljali njune nesojene jetnike, ti pa jo bodo zagotovo takoj ubrali proti domu za svojimi bežečimi "amici". Komandi naj sporočita, da sta našla kočjo prazno! Špela ni uspela kaj prida slediti pogajanjem, kot magnet so jo privlačile žareče Pepetove oči. Nemca sta hitro popuščala, saj pravzaprav, le kako naj bi ju nadrejeni razkrinkali. Lonec z rumovim čajem je bil spet napolnjen, financarji so, kot kaže, imeli kar nekaj zaloge. A najvažneje, ob vsaki popiti skodelici jima je bil njun položaj lepši; na suhem in toplem sta, ob lepih dekletih, kaj bi si lahko mlad fant želel še več. V koči je tako kot v nekem drugem času odmeval sproščen smeh. Pozabili so, da je zunaj še vedno vojna.

Ostali so brez sape, ko je nekdo ponovno porobantil po vratih. Presenečenj tega večera očitno ni bilo konec.

Mujo je dopoldne v tišini sedel pred kočjo in risal v mrč se potaplajoče grebene gora – nebesa.

Ilustracija Milan Plužarev

Nemca sta stisnila v roke brzostrelki, in Giuseppe je iskal, kam je Manca prej odložila njegovo puško. Tudi njegovi "amici" financarji so se prestrašeno spogledovali, kajti v njihovih glavah je bilo vojne že konec.

"Dobro večje ljudi, jer mogu da malo odmorim kod vas?" "Ja, od kod pa ti?" se niso mogli načuditi prisotni bradaču s klobukom na glavi, ki je prosil, če si lahko pod njihovo streho odpočije. Da je to kakšen izgubljen graničar, ki sploh ni opazil, da te meje že od leta 41, odkar je izbruhnila druga svetovna vojna, ne varuje več Jugoslavija, je najprej pomislila Špela.

Bil je Mujo iz Sarajeva, slikar. Potoval je skrivaj že več mesecev. Umazan, ožuljen in sestradan je bil. Čudno je bilo, da se mu je sploh uspelo prebiti čez nemirni Balkan do sem, a vpadljiv res ni bil. Šepal je zaradi krajše noge in imel je dolgo boemsko brado. Občasno se je ustavil na kakšni kmetiji in nekaj tednov delal za hrano in prostor na seniku, potem pa spet krenil dalje. Čez ramo mu je visela platnena torba, v kateri je hranil skice in nekaj slik, skupaj s čopiči in barvami. Nekoč je v neki sarajevski kavarni prebral, da je v Parizu doma umetnost in slikarska šola. Niso ga zanimale države niti vera, dovolj mu je bilo nenehnega hrupa, streljanja, joka in stoka in nekega dne se je preprosto odločil, da odide. V Bosni zanj ni prihodnosti, sla po ustvarjanju ga je gnala v svet. Izdajal se je za berača, ki mu vojna ni mar, in se počasi premikal proti oddaljenemu zahodnemu rajju, ki se je skriviral za obzorjem. Včeraj je zavil v to dolino, mislil je, da se je že izgubil, ker so se predenj postavile visoke gore, a cesta je bila dobra, čeprav čudno prazna. Koča na prelazu mu je dala upanje, da se preveša proti Italiji, morda pa pride v Pariz še letos ...

Vsem v kočji je bilo jasno, da bo navidezni mir trajal največ nekaj dni, dokler nemška vojska ne zapolni prostor, ki so ga Italijani zapuščali. Da so to noč lahko prijatelji, je vršiška Evropa v malem družno ugotovila in na mizo zložila vse, kar so premogle njihove zaloge. Dekleti polento, Nemca konzerve, Italijani pa so imeli v shrambi zalog še za par tednov. Uživali so v pravi gostiji. Gunter je kmalu vlekkel dreto na zasilnem ležišču, Hans pa je poskušal prepričati Manco, da je lahko podobno romantičen kot italijanski kolega, ki se je s Špelo preselil na klop ob štedilniku. Najsrečnejši pa je bil Mujo. Za tako obloženo mizo menda še ni sedel v svojem življenju. Kljub dvema sovražnima vojskama pod isto streho mu nihče nič noče. Na trenutke je pomislil, da so to sanje, da mu je, nevarjenemu alkohola, rum preveč stopil v glavo.

Do jutra ni ubrane družbe zmotil nihče več. Čas in promet na mejnem prehodu, ki ga je tiho nadzirala ajdovska deklica, sta se ta večer ustavila.

Mujo je dopoldne v tišini sedel pred kočjo. Čez Martuljske gore je sijalo sonce. Z ogljem je na kos papirja, ki mu ga je dal Giuseppe, preden je z "amici" in dekleti odšel v dolino, risal v mrč se potaplajoče grebene gora – nebesa! Gunter je na štedilniku grel konzervo, Hans pa se je trudil s pokvarjeno radijsko postajo, ki je kmalu zahreščala. Da sta kočjo našla prazno z dovolj zalogami hrane, je bila novica, ki bo njuno komando razveselila. A šele čez nekaj dni, do takrat bo radijska postaja še ostala "v okviru", se je muzal vezist. To, da imata gosta, ki si bo tu še nekaj dni nabiral moči, seveda poročilo ne bo zajemalo, še manj to, da se morda, morda kakšen dan oglasita dekleti iz doline. Kdo ve ... sanje v trenutkih podarjenega miru običajno brezmejno razprostrejo krila. ●

KARNIJSKE
ALPE

Vladimir Habjan

Med nasršenimi stolpi

Cima Cadin di Toro v skupini Spalti di Toro

Z veliko muke se počasi približujem vrhu. Volje je sicer dovolj, a ni več tiste prave energije. To je že četrta naporna tura v petih dneh, kar se pozna. Pogledi za mano so bili že nekaj časa namenjeni plečati Cimi dei Preti in sosednji Cimi Laste pa skrivnostnima Monte Vacalizzi in Cimi dei Vieres, kaj pa se bo pokazalo na drugi strani, lahko le slutim. Vem že, kaj je tam, a kako bo to videti? To je za zdaj neznanka. To je tisto, kar me vleče gor in iz mene iztisne še nekaj energije.

Skupina Spalti di Toro na pladnju z vrha Cima Cadin degli Elmi: v ospredju Cima Cadin di Vedarcia, drugi stolp Cima Cadin di Toro, zadaj najvišji je Cima Monfalcon di Montanaia, levo zadaj Montanel in Monte Cridola
Foto: Vladimir Habjan

Pogled iz doline Val Cadin: Cima Cadin di Toro je mali vršiček v soncu, sončni greben na desni je skupina Castello di Vedorcia.
Foto: Irena Mušič Habjan

Kar se odkrije, me zares presune: stolp pri stolpu! Nasršeni se dvigajo tja v nebo. Kakšna skupina! Kot bi bil nekje sredi najlepših Dolomitov! Zato jim pa tudi rečejo Dolomiti onkraj (reke) Piave (Dolomiti Friulane d'Oltre Piave). Z Ireno stojiva na Cimi Cadin degli Elmi, visoki 2424 metrov, na robu divje skupine imenovane Spalti di Toro v južnem delu Karnijskih Alp. To je eden najodročnejših in težko dostopnih predelov Karnijcev. Poti na vrhove ni, je le brezpotje, so le plezalne smeri, označene poti vodijo le med dolinami. Ampak so tudi te vredne našega obiska, saj bomo imeli kaj videti.

Odložim nahrbtnik in se začnem razgledovati. Za to si je tule res treba vzeti čas. Kje je tisti »najin« včerajšnji vrh? Vse je videti enako, torej bo treba preveriti na zemljevidu. Prvi stolp ob Elmi je Cima Cadin di Vedorcia, 2403 m, sledi škrbina Camosci, 2160 m, in potem je že »najin« vrh: Cima Cadin di Toro, 2386 m! Čisto majhen je videti od daleč. A ko sva bila tam, ni bilo videti tako.

Od kod prihajajo glasovi? Prav iz smeri Tora jih je slišati. Zdaj malo bolj natančno pogledam. Lej, ljudi na »najinem« vrhu! Najbolj je slišati glasno Italijanko, ki neprestano nekaj žlobudra. Ojej, midva sva pa mislila, da se na tak vrh nihče ne povzpne ... Napaka. Ali pa je danes res izjema. Glede na težaven in kručljiv pristop bi res težko pričakoval koga na takšnem vrhu. Midva se še vpisala nisva, saj se nisva imela kam.

Spalti di Toro je manjša gorska skupina na južnem delu skupine Cridole, zahodno od skupine Cime

Monfalcon di Montanaia, severovzhodno od skupine Cime dei Preti in severno od manjše skupine vrhov M. Vacalizza, Cime dei Vieres, Turlon. Na jugu jo omejuje dolga dolina Val Cimoliana, na severozahodu pa Val Talagona. Skupino tvori osrednji greben v smeri JZ–SV, ki ga na jugozahodu zaključuje ravno Cima Cadin degli Elmi. Drugi vrhovi po vrsti so še: Cima Cadin di Vedorcia, Cima Cadin di Toro, Cima Talagona, Cima San Lorenzo, Torre di San Lorenzo, M. Castellato, Campanile di Toro, Pala Grande, Punta Pia, Cima Toro, Cima Emilia, Cima Both, 2437 m, najvišji v skupini, in stranski greben skupine Castello di Vedorcia. Višina vrhov je med 2200 in 2400 metri. Če so vse okoliške skupine še podobne našim Julijskim Alpam, so Spalti di Toro vsekakor bolj dolomitski. Najbolj znan na robu skupine je stolp Campanile di Montanaia, 2173 m, v dolinici Val Montanaia, manj poznan pa je podoben stolp Campanile di Toro, 2345 m, v osrednjem grebenu. Precej okolice skupine sva z Ireno že prehodila, od Cridole, Monfalcona di Forni, Monfalcona di Montanaie, Cime Spe, bila sva pod stolpom Campanile in prehodila več povezovalnih označenih poti, vendar na nobenem vrhu še nisva stala. Torej bo treba gor, je padla odločitev.

Zanimiv opis in skica v knjigi Paola Salvinija, *Dolomiti, le più belle cime del Cadore*, 2005, sta naju zvalila na Cimo Cadin di Toro. Skica, skromen opis v italijanščini, plezanje I–II, 50-meterska vrv, 4 ure pristopa, to je bila večina podatkov, ki sva jih imela za vzpon. Zgodnje jutro naju je pričakalo pri koči

Padova, 1287 m, v dolini Val Talagona. Že vožnja do tja od jezera Lago di Centro Cadore je bila več kot dogodivščina, saj večinoma voziš po ozki gorski in pogosto izpostavljeni cesti čez celo vrsto grap in robov. Navkljub za vožnjo zahtevnemu dostopu, kočjo v poletnem času obiskuje množica izletnikov, saj se dolinica na koncu odpre in je prav prijetna. Obiskovalci tudi prečijo med dolinami in delajo krožne ture, tega je tu veliko. Z markirane poti št. 357, ki vodi po lepem macesnovem gozdu, sva se pri tabli Cadin di Toro, 1636 m, usmerila desno v dolinico Val Cadin. Vedno, ko se lotim raziskovanja novih območij, je prisotna določena trema, ne toliko skrb, pač pa bolje rečeno navdušenje odkrivanja novega. Tudi tokrat je bilo tako. A pogosto se pri tem tudi zapleta. Ali ti jo zagode orientacija in ne najdeš prave poti, ali te preseneti težavnost v plus ali minus, ali vreme ali pa kaj drugega. Ko pa greš v tisti predel drugič, se počutiš že kot poznavalec. Takrat odkrivaš tisto, česar prvič nisi videl, oz. na kar nisi bil pozoren.

Pri vstopu v dolino, ko je pred tabo le še grušč, nič več zelenja, so naju prehiteli štirje Italijani opremljeni le s plezalno opremo, očitno namenjeni na Campanile Toro. Neoznačena stezica se je v prostranih pobočjih izgubljala, pot pa je zaradi trdega grušča postala neprijetno zahtevna. Italijani so se usmerili levo proti stolpu, midva pa bolj naravnost proti dobro vidni škribini. Ko sem zavil gor, me je Irena ustavila, da ne grem prav. Kako to, se mi je zdelo čudno?

”Ja, saj ne greva tja, pač pa desno v tisti kotel tjale ...“

”Aja? Hm, a ne greva sem gor? Tu je prav.“ Treba je bilo vzeti v roke zemljevid.

In ja, Irena je imela prav. Jaz sem ves čas gledal prvo škribino, tudi fotografiral le to, pa je bilo narobe. Spustiti sva se morala 50 metrov in prečiti v desno, da sva stopila v pravo dolinico. Seveda je padlo nekaj ”očitkov“: zakaj pa nisi mogla prej reči, zdaj pa izgubljava višino po nepotrebem ..., a vse to sodi k prej omenjenemu raziskovanju. Ko sva se na drugi strani začela vzpenjati po napornem grušču, naju je že objelo sonce. Čez gladek skok, visok kakih 30 metrov, sva stopila v temačno grapo, kjer sva se opremila. Obrisi gore nad nama je ustrezal skici v knjigi. Torej sva na pravi poti.

Zdaj bo šlo zares. Grapa je sprva še lepa, višje pa postaja silno krušljiva, pravi peskovnik. Tule je zanesljivo precej bolje, ko je sneg. Levo je stena, desno se odkrivajo police. Plezava čez pragove in paziva, da ne proživa kamenja. Nikjer ni nikogar, lahko pa kaj vrževa drug drugemu, zato plezava vzporedno. Desno se odkrije široka polica, a midva nadaljujema po žlebu naprej, saj tako pravi opis. Svet postane zahtevnejši, mokro je in gladko, razmišljava o varovanju, a le splezava na sonce. Na škribinici sva. Nad nama je visok stolp, to je Cima Tallagona.

Kam naprej? Tu bi morala po skici začeti prečenje. A ni videti prav nič spodbudno in ne vem, kje naj bi šla. Preverjava skico, a ni kaj videti: rdeča črta vodi v desno po grebenu. Torej greva gor. Približava se strmemu pobočju, ki je izpostavljeno in tako krušljivo,

Pogled z vrha na nadaljevanje grebena: Cima Talagona, Cima San Lorenzo, Torre di San Lorenzo in M. Castellato. Po razbitem grebenu na desni poteka pristop. Foto: Irena Mušič Habjan

da se raje naveže. Splezam gor, pri čemer sem previden, saj se mi zdi, da mi bo vse, česar se dotaknem, ostalo v roki. Priplezam na polico, kjer me razveseli možic. Odlično! Prav sva. Prečenje je sprva lahko, potem pa vedno bolj izpostavljeno, treba je tudi plezati. Varovanja nameščam na mostičke, ki jih je na srečo kar nekaj. Prečenje me spominja na Dolgo nemško smer v Triglavu, tam so tudi takšne poličke. A kar naenkrat je polic konec, odpre pa se prehod v levo, kot kaže na greben.

Sva na razglednem grebenu, ki pa ga je kmalu konec. Najin vrh je videti blizu, a do tja bo treba čez škrbino in več rogljev. Zdaj se odpirajo prehodi na južni strani. A je tako izpostavljeno, da se varujeva še naprej. Možicev je tako malo, da zaideva pod škrbino. Veva, da je pristop na vrh tam, a do tja je preveč težko in nevarno, zato se vrneva nazaj. Še nekaj plezanja in

končno stojiva na zadnjem vršičku pred škrbino. Kje dol, je naslednje vprašanje.

Izkaže se, da lahko splezava. Sam grem naprej z varovanjem in iščem prehode, Ireno pa od spodaj usmerjam. Na škrbini najdeva kline za spust na severno stran. Tu gre torej sestop. Kot sva kasneje ugotovila, je tam možen tudi vzpon, le zadnji del se postavi bolj pokonci (III). Čas je za kratko malico, saj od jutra nisva še nič jedla. Ves dan razen Italijanov nisva srečala nikogar. A kdo bi sploh hodil v takem svetu, se sprašujem. Preveč je krušljivo in zato ni vablivo za plezalce, "običajni" planinci pa tudi ne hodijo v takem, je pretežko. Morda le kaki posebneži, brezpotniki, raziskovalci. Vreme je stabilno. Včasih, ko si toliko zaposlen s sledenjem poti, niti ne opaziš sprememb, posebej tiste na slabše so nevarne ... Nad škrbino poplezavava vse do zadnjega strmega stolpa. Ta je bil viden že od daleč

Široka polica, po kateri sestopimo. Impozanten stolp v ozadju je Cima Talagona.
Foto: Irena Mušič Habjan

in seveda se vprašaš, le kje bo možno splezati gor. Kakih 20 metrov je vsega, a verjetno gre za najzahtevnejši del pristopa. Strm gladek žleb gre navpik, jaz pa se usmerim levo na gladko ploščo, po polički v desno v žleb, iz njega pa naravnost navzgor in že se znajdem pri podrtem lesenem križu.

V grebenu so sami stolpi, levo, desno ... v daljavi pa visoki karnijski vrhovi, nekateri tudi v meglicah. Nekateri znani, druge morava še spoznati. Utrujenega, a izpolnjenega se počutiš takole na vrhu po takem raziskovalnem pristopu. A to je ravno tisto, česar se veselim v gorah. Sredi divje skupine sva. Vrh je oster, ni prav veliko prostora. A dovolj za dva uživača, da se zlekmeta. Še prekmalu bodo od tega ostale le fotografije, morda kak video in spomin. Tudi zapisan.

Z vrha se spustiva po vrvi, prav tako s škrbine. Spodaj kmalu ujameva polico, ki je prava avtocesta. Do

krušljivega žleba prideva s prečenjem ravno nad najtežjim delom. Kako zdaj tu dol? Saj ni problem plezati, a kaj ko je tole en sam peskovnik in to še pokončen! Čeprav je bilo na vsej turi komaj kaj sledi predhodnikov, so na najnujnejših mestih sidrišča za spust bila. Zakaj ga potem tu ni? Irena me priganja, naj neham iskati, a še kar naprej nekaj brskam in praskam po skalah. Ko ona že začne plezati dol, ga le najdem, *abzajl*, tik pod luknjo. Prav zakrit je bil, ostanek stare gurtne, ki nama je precej olajšal siten sestop. Zdaj gre brez težav naprej in kmalu sva iz tehnično zahtevnega sveta. Posloviva se od gore, ki nama je naredila veliko veselja in nama izpolnila dan. V koči si privoščiva juho in pivo, potem pa bo treba nazaj proti domu. Štiri ture v petih dneh, ni slabo. Dve trofeji skupine Spalti do Toro sta za nama. Naslednje leto pa še kakšna nova! 📍

Vršni stolp je videti takole.

Foto: Vladimir Habjan

ZGODOVINA
ALPINIZMA

Andrej Mašera

Pred 80 leti je klonil Eiger

Severna stena Eigerja
Foto: Jurij Hladnik

Dobro se še spominjam tistega dne – in to je bilo pred 66 leti – ko je oče prinesel domov ne preveč debelo knjigo z modrimi platnicami in številnimi črno-belimi fotografijami, z nekoliko zagonetnim naslovom *Trije zadnji problemi Alp*. Takoj se je lotil branja in jo do večera v enem zamahu na dušek prebral. Ko jo je odložil, je ves navdušen dejal: "Sijajna knjiga, kmalu ti jo preberem, dragi sinko. Napisal jo je zmagovalec severne stene Eigerja, gore v Švici, ki je do zdaj ubila že celo vrsto plezalcev." In res: že nekaj dni za tem je oče zvečer začel mami in meni prebirati zelo privlačno besedilo, ki me je takoj močno pritegnilo in vzburkalo mojo bujno otroško domišljijo.

Čez čas sem knjigo Anderla Heckmairja bral že sam in to večkrat; pravzaprav je bila poleg Herzogove Anapurne dolgo časa edina gorniška knjiga, ki je skupaj z vodniki Badjure in Brileja predstavljala začetek moje gorniške biblioteke. Tudi danes imam na knjižni polici *Tri zadnje probleme Alp* na častnem mestu: skromna knjižica s porumenelimi listi je skoraj izgubljena med razkošnimi knjižnimi edicijami današnjega časa, zame pa bo za vedno ostala ena najpomembnejših, kar sem jih v življenju prebral.

Eiger Nordwand – Mordwand¹

Na severnem obrobju Alp, v pogorju Berner Oberland se dviga sloviti Eiger, 3970 m, ki skupaj s štiritisočakoma Mönchom, 4107 m, in Jungfrau, 4158 m, tvori znamenito trojico vrhov, ki so s svojo podobo vtisnjeni v zavest vsakega, ki se resneje zanima za gore. Čeprav je Eiger v tej skupini najnižji, pa po svojem mogočnem in drznem videzu prekaša oba sosedaja. Za razliko od njiju, katerih imena imata povsem jasen izvor,² naj bi ime Eiger nastalo iz starega narečnega "Dr hej Ger", kar bi v prevodu pomenilo "hoher Spieß" (visoka sulica). Ne glede na to, ali to drži, ali ne, pa že samo ime Eiger zazveni prav fascinirano veličastno, obenem pa nekako temno in grozeče. Kot bi v okrilju njegove severne stene prežala neka zla usoda, nedoločljiva pošast, ki neusmiljeno usmerja tek dogodkov od triumfov do tragedij mladih ljudi, ki si drznejo podati v njeno kraljestvo.

Zaščitni znak Eigerja je njegova 1800 m visoka severna stena, ki je postala proslula zaradi izredno visokega krvnega davka, ki ga je terjala med alpinisti, katerim je pomenila in jim še vedno pomeni pojem velikega in nevarnega, a zato posebej privlačnega alpskega vzpona. Od leta 1935, ko je ugonobila svoji prvi dve žrtvi (Karla Sedlmayerja in Karla Mehringerja), pa do današnjih časov se je v njej smrtno ponesrečilo skoraj 70 alpinistov. Zato si je prislužila zlovešči vzdevek Eiger – Mordwand. Stena je namreč odprta proti severozahodu in tako prestreže večino vremenskih frontalnih motenj, ki butnejo ob Alpe z zahoda. Stena je tudi močno krušljiva, zato je zapadno kamenje stalna nevarnost; v času globalne otoplitve postaja grožnja še večja, zato jo vse pogosteje plezajo v zimskem času. Ob tem pa je stena tudi neznanansko visoka in čeprav Klasična (Heckmairjeva) smer ne preseže zgornje pete stopnje v skali in 55° v ledu, je to veličastna alpska tura najvišjega formata.

¹ Severna stena – Stena smrti.

² Mönch – menih; Jungfrau – devica.

V Težki pači Foto: Jurij Hladnik

V Slapovem kaminu Foto: Jurij Hladnik

Prečnica bogov
Foto: Jurij Hladnik

Zgodovinski mejniki Heckmairjeve smeri

Severna stena Eigerja, ki naj bi s severno steno Matterhorna in Grandes Jorasses predstavljala tri zadnje probleme Alp, je pritegnila pozornost v 30. letih prejšnjega stoletja. Sam vrh Eigerja je bil dosežen relativno zgodaj, na začetku zlate dobe evropskega alpinizma, ko so se leta 1858 nanj povzpeli Irec Charles Barrington z vodnikom Christianom Almerjem in Petrom Bohrenom. Nekoliko nenavadno je, da se Barrington po tem vzponu nikoli več ni pojavil v Alpah. Potem ko so preplezali tudi jugozahodni greben (1871) in znameniti ter dolgi greben Mittellegi (1921), so leta 1932 preplezali severovzhodno steno (Lauperjeva smer). Toda želje in hotenja so se čedalje bolj bližali grozljivi severni steni: leta 1934 so trije nemški plezalci opravili prvi poskus, vendar hitro odnehali in sestopili. Resnejši je bil naslednje leto poskus dveh Münchencanov Maxa Sedlmayerja in Karla Mehringerja. Prišla sta že kar visoko, ko ju je v višini Tretjega ledišča presenetil za Eiger značilen vremenski preobrat. Čakajoč na izboljšanje vremena sta oba zmrznila na mestu, ki se je potem poimenovalo Bivak smrti.

Leto 1936 je postalo legendarno v zgodovini katastrof severne stene Eigerja. Nemca Andreas Hinterstoißer in Toni Kurz ter Avstrijca Willy Angerer in Edi Rainer so tragično končali mlada življenja v obupnem boju z neurjem, snežnimi plazovi in padajočim kamenjem.

Za vedno mi bo ostala v spominu pretresljiva slika mrtvega Tonija Kurza, ki visi na vrvi v bližini pogumnih reševalcev, ki so naredili vse, kar so mogli, toda njemu niso več mogli pomagati. Dolgo se je bojeval za življenje, a na koncu žalostno omagal. Celotna pretresljiva zgodba je dobro znana, po njej so posneli tudi uspešen film.

Naslednje leto (1937) sta poskusila Mathias Rebitsch in Ludwig Vörg in dobro napredovala do začetka Rampe, malo nad Bivakom smrti. Toda tudi njiju je zavrnilo izredno slabo vreme, a s previdnim umikom sta se izvlekla iz pasti in se kot prva živa vrnila iz stene. Leto 1938, leto zmage. Severna stena Eigerja je bila končno preplezana! Manj znano pa je, da je stena tik pred naskokom uspešne naveze ugrabila še dve življenji znanih italijanskih plezalcev: junija sta v višini Težke počič padla Bortolo Sandri (soavtor znamenite smeri v Torre Trieste) in Mario Menti (soavtor navpične počič v Torre di Valgrande, obe v Civetti, v Dolomitih). Torej je pred uspešnim vzponom v Eigerju izgubilo življenje že osem odličnih alpinistov, zato ni čudno, da so švicarske oblasti celo uradno prepovedale plezanje v steni (!).

Heckmairjeva smer – visoka klasika alp

Navzlic prepovedi, ki je ni nihče jemal resno, sta 21. 7. 1938 v steno vstopila Avstrijca Fritz Kasperek in Heinrich Harrer. Napredovala sta počasi, ker sta se zelo

zamudila s sekanjem stopinj v ledu – Harrer namreč sploh ni imel derez, ampak je plezal v okovankah. Naslednjega dne sta v steno vstopila še Nemca Anderl Heckmair in Ludwig (Wiggerl) Vörg ter na Drugem ledišču dohitela predhodnika. Po nekaj napetih trenutkih so se le zedinili, da nadaljujejo skupaj, s tem da je Heckmair do konca vzpona prevzel mesto prvega v navezi. Heckmair in Vörg sta bila opremljena tudi z derezami – dvanajsterkami, kar jima je nedvomno dajalo veliko prednost pred soplezalcema. Skupna odisejada je trajala še tri dni, dramatični dogodki so se vrstili po tekočem traku, v zgornjem delu stene je Heckmair tudi večkrat padel in z derezami poškodoval Vörga. Vreme se je kvarilo vse bolj in bolj, vendar so plezalci vztrajno napredovali skozi veter in plazove ter četrtega dne popoldan, skrajno izčrpani, a neskončno zadovoljni, prilezli na vrh Eigerja. Letos 24. julija bo minilo 80 let od tega pomembnega dogodka v alpinistični zgodovini! Heckmairjeva smer je takoj postala in do danes ostala prvovrsten in celo razvpit fenomen tudi zunaj gorniških krogov. Čeprav še zdaleč ni najtežja smer v tej gigantski steni, saj so kasneje speljali več bolj direktnih smeri v osrednjem, v novjšem času pa še ekstremno težavnih smeri v desnem delu stene, je ostala najdaljša in najbolj oblegana.

Že v času nastanka, še več pa kasneje, so posamezni deli te dolge smeri dobili posebne nazive, od katerih ima skoraj vsak nek poseben pomen, ki odseva burno zgodovino. Vstop smeri je desno od Prvega stebra (Erster Pfeiler), kjer po razmeroma lažjem terenu doseže Težavno poč (Schwieriger Riss), prvo ključno mesto. Kmalu sledi v levo zloglasna Hinterstoißerjeva prečnica (Hinterstoißer Quergang), fatalna za četverico iz leta 1936, smer pa čez Lastovičje gnezdo (Schwalbernest) pripelje do Prvega ledišča (Erstes Eisfeld). Med njim in Drugim lediščem (Zweites Eisfeld) vodi ozek ledeni jašek Ledena cev (Eisschlau). Nad Drugim lediščem je ploščata stena Likalnik (Bügeleisen), nad njim pa Bivak smrti (Todesbiwak), kjer sta umrla Sedlmayer in Mehringer). Čez Tretje ledišče (Drittes Eisfeld) pripelje smer do vznožja Rampe; težavno mesto v tem območju je Slapov kamin (Wasserfallkamin), po mnenju mnogih najtežje mesto smeri. Smer začne nato z vrha Rampe zavijati v desno, čez Krušljive police (Brüchiges Band) in Krušljive poč (Brüchiger Riss) do znamenite Prečnice bogov (Götterquergang) in po njej do Pajka (Spinne), razvejanega ledišča v zgornjem delu stene. Nad Pajkom se začnejo Izstopne poč (Austiegrisse), kjer po težavnosti izstopa Kremenova poč (Quarzriss), tudi eno ključnih mest. Izstopne poč se iztečejo na strmo Vršno ledišče (Gipfeleisfeld), po katerem se smer povzpne na oster greben Mittellegi, od koder ni več daleč do vrha.

Kaj potem?

Če pregledujemo bogato literaturo, ki se je spleta okrog severne stene Eigerja, se je redkokateri avtor izognil razpravljanju o političnih konotacijah tega

sijajnega vzpona. Razumljivo je, da je nacistični režim izkoristil uspeh nemških in avstrijskih plezalcev v propagandne namene, posebej še, ker se je zgodil samo štiri mesece po zloglasnem Anschlusu – priključitvi Avstrije Nemčiji. Štirje alpinisti so nekaj časa uživali v razvpiti slavi, česar jim nihče ne more zameriti. Tudi temu, da jih je gostil sam firer, se niso mogli izogniti. Ko pa je prišla vojna, so se njihove življenjske poti ločile in ubrale vsaka svojo pot. Zanimivo, da se oba Nemca, Heckmair in Vörg, nista politično eksponirala: prvi se je pretolkel skozi vojno kot vojaški alpinisti inštruktor v neki enoti blizu Innsbrucka, ubogi Wiggerl pa je s činom desetnika padel 22. 6. 1941, na prvi dan nemške agresije na Sovjetsko zvezo.

*Kremenova poč
Foto: Peter Mežnar*

Na grebenu Mittellegi, zadaj desno štitritosačaka Schreckhorn in Lauteraarhorn Foto: Jurij Hladnik

Igra oblakov
okrog Eigerja
Foto: Marko Prezelj

Drugačna je zgodba z Avstrijcema. Oba sta bila zagrižena nacista, člana stranke in še več: bila sta člana SS; Kasperek unterscharführer, Harrer pa Oberscharführer. Na srečo si nista umazala rok s kakimi zločini, sta pa po vojni morala pojasniti svoji esesovski vlogi. Harrer je bil ob začetku vojne leta 1939 v Pakistanu, kjer je z majhno nemško odpravo preučeval možnosti vzpona po Diamirski steni na Nanga Parbat. Angleži so člane odprave internirali v Indiji, vendar je Harrer po več neuspešnih poskusih skupaj z vodjo odprave Petrom Aufschnaiterjem uspel pobegniti v Tibet. Tam je postal vzgojitelj in prijatelj verskemu in posvetnemu voditelju dalajlami ter se skupaj z njim umaknil leta 1959 iz Tibeta zaradi kitajske okupacije. Harrer je do konca življenja ohranil tople prijateljske

vezi s tibetanskim voditeljem. Umrl je leta 2006 v starosti 93 let.

Heckmair je doživel še višjo starost; umrl je v Oberstdorfu leta 2005, v visoki starosti 99 let. Kasperek žal ni doživel tako imenitnih let; smrtno se je ponesrečil na grebenski opasti malo pod vrhom Salcantaya v Peruju, star 44 let.

Kasnejše smeri

Nadaljnji razvoj alpinizma v Eigerju seveda ni obstal pri Heckmairjevi smeri. Nastale so številne nove smeri v osrednjem delu stene, kasneje tudi moderne, ekstremno težavne smeri v desnem delu stene. Prišlo je tudi obdobje, ko so Eiger vključili v t. i. "verizenje" (franc. enchainement, ital. concatenamento), s katerim je Francoz Christophe Profit povezal severno steno Eigerja s severnima stenama Matterhorna in Grandes Jorasses v eno samo turo. Konec koncev je fenomenalni Ueli Steck, ki se je lani smrtno ponesrečil na Nuptseju v Himalaji, "pretekel" Heckmairjevo smer v pičlih 2 urah in 22 minutah! Kje so še meje? Uspeh nemško-avstrijske naveze na Eigerju leta 1938 je gotovo eden najpomembnejših dogodkov v evropski alpinistični zgodovini. Heckmairjeva smer je do danes ohranila sloves, kjer si triumf in tragedija lahko hitro sežeta v roke. Naš znani alpinist in gorski vodnik Tomaž Jakofčič, odličen poznavalec severne stene Eigerja, je nekeje zapisal, da gre za največjo *grande course*³ na svetu. ●

Literatura

- Heckmair Anderl: Trije zadnji problemi Alp. Mladinska knjiga, Ljubljana 1952.
Harrer Heinrich: Beli pajek. Založba Obzorja, Maribor 1984.
Munter Werner in Margit: Berner Alpen. Gebietsführer für Wanderer, Bergsteiger und Kletterer. Begverlag Rudolf Rother, München 1995.
Anker Daniel Ed.: Eiger. The Vertical Arena. The Mountaineers, Seattle 2000.
Heckmair Anderl: My Life. Eiger North Face, Grandes Jorasses, and other adventures. The Mountaineers, Seattle 2002.
Harlin John III: The Eiger Obsession. Facing the Mountain that Killed My Father. Simon & Schuster, New York 2007.
Rettner Rainer: Eiger. Triumphe und Tragödien 1932–1938. AS Verlag & Buchkonzept AG, Zürich 2009.
Steck Ueli: Speed. Die drei großen Nordwände der Alpen in Rekordzeit. Piper Verlag GmbH, München 2010.
Gillman Peter & Leni: Extreme Eiger. The Race to Climb the Direct Route up the North Face of the Eiger. Simon & Schuster, London 2015.

³ Velika tura.

Moja glava bi že rada plezala

Pogovor z Jasno Pečjak, osem mesecev po presaditvi pljuč¹

Ledno plezanje Jasne Pečjak sem imela priložnost občudovati pri nekaj skupnih vzponih v zaledenelih slapovih na začetku tega tisočletja. Po ledeni vertikali se je gibala neverjetno lahkotno, skoraj po mačje, brez uporabe surove moči in brez vidne napetosti, četudi je šlo za spoštljive slapove, ki se jih ne loti kdorkoli.

Kmalu po tem, ko sva nehali deliti vrvi, so jo doletele zdravstvene težave s slabo prognozo, toda ob najinih občasnih srečanjih se je zdelo, da jih premaguje na enak način kot višinske metre v slapovih – brez drame, odločno, z dobršno mero humorja in neupogljivosti. Kljub napredovanju bolezni, za katero je izvedela leta 2003, je nadaljevala s plezanjem do poletja 2015, nato pa jo je znatno poslabšanje zdravstvenega stanja prisililo k mirovanju. Pred kakšnim letom sva bili po daljšem premoru v stiku po elektronski pošti in takrat mi je omenila, da čaka na rešilno bilko, presaditev pljuč. Čez nekaj mesecev sem bila neskončno vesela njenega sporočila, da je že v "navadni sobi na Dunaju". Naneslo je, da sem bila v tem času na Dunaju tudi sama in nemudoma sem se najavila na obisk. S strahom, kaj bom zagledala v bolniški sobi teden dni po zahtevni operaciji, sem se pojavila v AKH² in jo zagledala, nasmejana kot vedno, za mizo pri kosilu z možem Andrejem. Na mizi je ležala *bajla* iz kartona. "O, ravno prav si prišla, bova šli plezat, pa še filmček bova posneli!" "*Odbita* kot vedno," me je olajšano prešinilo. Tako sva se po dolgih letih spet navezali na namišljeno vrvi, pod Jasninim vodstvom zlezli na stol v bolniški sobi in na koncu vzpona v kamero zrecitali: "*Svagog dana u svakom pogledu sve više napredujem!*"³ To je bil očitno uspešen moto za Jasno, ki jo danes že lahko srečamo kje v skalah.

Pred petnajstimi leti so ti odkrili pomanjkanje alfa 1 antitripsina. Kaj to pomeni v laičnem jeziku?

Gre za genetsko napako, pri kateri jetra ne proizvajajo encima alfa 1 antitripsina, zaradi česar pljuča niso zaščitena in se kot pri kadilcih razvije emfizem, tj. razpad pljučnih mešičkov.

Verjetno je bila diagnoza šok, sploh za nekoga, čigar življenje je prepleteno z gorami?

Diagnoza je bila šok kot pri vsakem človeku, ne glede na življenjski slog. Seveda je bila takojšnja reakcija, da je diagnoza napačna, saj se meni kaj takega ne more zgoditi.

Osem mesecev po presaditvi v smeri Severno rebro v Paklenici

Foto: Andrej Pečjak

¹ Pogovor je bil opravljen 22. maja 2018.

² Allgemeines Krankenhaus der Stadt Wien.

³ Vsak dan v vsakem pogledu vse bolj napredujem.

Jasna Pečjak v Mlačci na tekmi slovenskega pokala v lednem plezanju, 2006
Foto: Andrej Pečjak

Kljub temu si nadaljevala aktivnosti v gorah in delom v planinski organizaciji.⁴ Kako si to prilagodila boleznim – oziroma kako sta si prilagodila bolezen, kot je v nekem pogovoru dejal Andrej?

Izbirala sva vedno krajše smeri v nižjih gorah, dokler se je še dalo. Zadnji dve leti pred presaditvijo sem se premikala s pomočjo električnega skiroja, zadnja dva meseca pa je bilo še to prenaporno. Delo za računalnikom zaradi moje bolezni ni trpelo, prav nasprotno, počutila sem se koristno in me je zaposlovalo, da se nisem smilila sama sebi.

Kako si se spopadala z vedenjem, da te nekoč vendarle čaka zahteven poseg presaditve pljuč?

Prilagoditve so se dogajale ves čas od diagnoze dalje. Misel na presaditev me je občasno vznemirjala, v glavnem pa sem jo odrivala v kot. S tem sem se ukvarjala šele zadnji dve leti, ko je bila operacija neizbežna in stanje dovolj slabo, da se je bilo treba s tem dejstvom soočiti in sprijazniti.

Kako fizično in psihično zahteven "vzpon" je bila presaditev pljuč? Je bila večja trema pred vstopom v težke slapove ali pred operacijo?

Lagala bi, če bi rekla, da je bilo enostavno in da nisem imela občasnih kriz v smislu, zakaj prav jaz in kako bom pri tako slabem zdravstvenem stanju, kot je bilo zadnje mesece, sploh dočakala odrešilni klic.

V glavnem pa sem bila 110-odstotno prepričana o uspešnosti operacije. Vsekakor sem imela večjo tremo pred plezanjem Peričnika in Spodnjega Ledinskega slapu kot pa pred operacijo, ki je pomenila odrešitev.

Okrevanje po presaditvi je bilo hitro. Kaj te je najbolj držalo pokonci? Družina, misel na plezanje, zaupanje v najboljši možni izid?

Vse troje.

Že dober teden po operaciji, septembra 2017, si plezala po stolih bolniške sobe, tri mesece pozneje si na družabnih omrežjih že objavila slike z bližnjih gričev in z umetne stene, spomladi pa že iz prvih večraztežajnih smeri. Tisti, ki te poznamo, vemo, da zate beseda nemožne ne obstaja.

Z novimi pljuči sem takoj zadihala in jih sprejela, fizično in psihično. Skoraj normalno dihanje po letih težke sape in napora ob najmanjšem premiku mi je dalo tak zagon, da sem bila evforična in prepričana, da zame ni več meja in omejitev. Čez zimo sem redno vadila in se neskončno veselila pomladanskega plezanja na soncu in v topli skali. Seveda plezanje ne poteka gladko in brez napora, ampak ponovila bom že zljajnano: kjer je volja, tam je pot.

Na kakšen način ponovno pridobivaš fizično kondicijo, imaš pri tem strokovno pomoč? Ti bodo nova pljuča pri tem predstavljala določene omejitve?

Najprej moram poudariti, da sem imela kanček sreče, da sem po operaciji relativno hitro okrevala, za kar

⁴ Jasna je načelnica Komisije za gorske športe in članica Komisije za alpinizem pri PZS.

gre zasluga ekipama v bolnišnici AKH na Dunaju in Kliničnem oddelku za pljučne bolezni in alergijo Interne klinike UKC v Ljubljani. V obeh so me spodbujali k fizični aktivnosti in me usmerjali. Glede prehrane skrbijo zame v Ambulanti za klinično prehrano, tako da počasi pridobivam mišično maso in težo, saj sem v dveh letih popolne neaktivnosti in po relativno težki operaciji precej oslabela. Nekaj koristnih nasvetov sem dobila od plezalcev fizioterapevtov, sicer pa se zanesem na svojo vztrajnost in poznavanje same sebe, do katere meje se še smem obremenjevati. Nova pljuča za zdaj ne predstavljajo nobene omejitve, mi pa manjka kondicije. Napredek je po mojem mnenju (v nasprotju z mnenjem zdravnikov) absolutno prepočasen. Moja glava bi že rada plezala v velikih stenah in tekla na dvatisočake, a telo tega še ne dopušča. To- lažba, da je treba biti potrpežljiv, pri meni ne pade na plodna tla (*smeh*).

V kolikšni meri je bolezen spremenila tvoj pogled na svet?

Pravzaprav ga niti ni. Že pred diagnozo sva z Andrejem živela polno življenje in kombinirala delo ter hobi, v katerem oba uživava. Plezanje ima toliko različnih oblik in možnosti, da sva uživala v dolgih smereh, slapovih in pri športnem plezanju. Vsaj nekaj od tega bom lahko počela tudi z novimi pljuči. Ljudje, ki me poznajo, pravijo, da se zdaj več smejim, sem pa

enako glasna in energična kot v starih časih, ko me bolezen še ni načela.

Tvoj naslednji izziv je ...?

Več kondicije in več moči, daljše in težje smeri, še kakšen slap pozimi (*nasmešek*). Predvsem bi rada pozitivno vplivala na vse, ki čakajo na transplantacijo, naj se ne predajo, in na vse, ki so presaditev že prestali, naj vztrajajo in se po najboljših močeh trudijo vzdrževati čim boljše fizično in psihično stanje. ○

Jasna Pečjak peti dan po presaditvi pljuč, 27. 9. 2017

Foto: Andrej Pečjak

Jasnine asociacije

Dunaj: Meni ena najlepših prestolnic v Evropi, ki sva ga redno obiskovala. Mesto, kjer so mi dali drugo možnost. Mesto, kamor hodim na kontrole in sem vsakič znova vesela, ko dobim potrditev, da je vse v redu. Mesto, ki ga bom spet obiskovala in se oglasila tudi v AKH. Mesto, ki bo za vedno zapisano v naši družini.

Andrej: Mož, oče, prijatelj, opora v najtežjih časih, soplezalec, sodelavec.

Bolnišnica: Kraj, kjer te spodbujajo in pomagajo, ko se bojuješ za vsak vdih. Kraj, kjer dobiš novo življenje. Kraj, kjer imajo odlične zdravnike in požrtvovalne sestre in drugo osebje, ki te postavi na noge.

Gibanje: Naravni osnovni del človeka in življenja.

Plezanje: Navdih, sprostitev, uživanje v gibanju.

Gore: Mir, lepota, veličastnost narave (posebej v slabem vremenu).

Skala: Večnost, trdnost (skoraj vedno).

Led: Vedno enak in vsakič drugačen, čudovit in obvladljiv, ko ga spoznaš v vseh njegovih oblikah.

Dihanje: Samoumevno, ko nimaš težav; ko jih pa imaš, se zaveš vsakega vdaha in izdaha.

Življenje: Čudovito, enkratno, neponovljivo, polno izzivov in presenečenj (včasih tudi neugodnih).

Hitrost: Nekoč je bil izziv avtomobilsko-bencinsko naravnani in z veseljem sem vozila hitre športne avtomobile (porsche 924, VW scirocco GTI, VW polo GT, alfa romeo GTV). Pozneje sva oba z Andrejem uživala v hitrih vzponih na najbližje dvatisočake (Storžič, Košutnikov turn, Viševnik) in hitrem plezanju po znanih večkrat preplezanih

lahkih smereh, ko sem imela občutek, da sem lahka kot pero in skoraj letim. Trenutno si želim, da bi bila sicer relativno hitra rehabilitacija še hitrejša (*smeh*).

Cepin: Čudovito orodje za plezanje v ledu. Če je dobro oblikovan, je kot podaljšana roka, ki te uboga.

Podpora: Neprecenljiva, ko si v težavah in/ali stiski. Jaz sem imela in imam srečo, da se nikoli nisem počutila samo ali brez podpore.

Ljubezen: V kateri koli obliki nam polepša življenje.

Sožitje: Težko dosegljivo, zato pa toliko bolj nagrajujoče.

Realnost: To sem jaz, brez idealizma (a ne brez optimizma), vedno na trdnih tleh.

Bolezen: Sestavni del življenja, izziv, ki žal nima vedno zdravega in srečnega zaključka.

Zaupanje: Zaupanje vase in svoje sposobnosti premaguje nepredstavljive ovire. Zdravo zaupanje ljudem, ki si to zaslužijo, je pomembno za premagovanje težav in nam lajša odločitve.

Optimizem: Obvezni del uživanja v življenju tukaj in zdaj, ki postane še bolj obvezen, ko smo v težavah. Pri tem ne mislim na *lako čemo*, ampak na trezen razmislek o situaciji in ukrepah, ki nam bodo težko situacijo olajšali oziroma razrešili.

SmeH: Veselje do življenja, sproščen odnos do ljudi.

Delo: Delo in zabava si morata podajati roki. Sreča je, če najdeš delo, ki te veseli. Jaz sem ga, saj z veseljem opravljam svoje delo in sem že tri mesece po presaditvi začela delati po štiri ure, od konca maja dalje pa delam polni delovni čas.

Majhna skupina velikih gora

Sassolungo/Langkofel/Saslonch

Tisoči ga gledajo, množice avtomobilskih turistov se vozijo v bližini njegovega vznožja, pozimi nešteto smučarjev z vseh vetrov drvi po neskončnih smučiščih z njegovo podobo v ozadju, vsem je tako rekoč na dlani, a le redkim je dano stati na njegovem vrhu. Skupina Sassolunga,¹ bogato obdarjena z vsemi značilnostmi prelepih Dolomitov, je nekaj posebnega in samosvojega. Po obsegu je to najmanjša dolomitska skupina, ki je jasno in izrazito ločena od sosedov. Njeni značilnosti sta kiklopska razsežnost sten in veličastna oblika vrhov. Tam ni položnejših vznožnih vzpetin, ki bi se šele višje postopno postavile bolj pokonci, ampak je podoba povsem preprosta: nad širnimi travniki, ki obdajajo vso skupino, se nad kratkimi melišči dvigajo navpični skalnati kolosi, ki dobesedno potlačijo opazovalca.

Najbolj markantna stena v skupini, severo-severovzhodna stena Sassolunga, kipi več kot tisoč metrov visoko ter se po razsežnosti v Dolomitih zlahka kosa z južno steno Marmolade in severozahodno steno Civette. Čista podoba prvinske gorske veličine!

Samo osem glavnih vrhov

V skupini Sassolunga je osem glavnih vrhov, ki so od daleč videti precej kompaktni. Z natančnejšim pregledom pa ugotovimo, da so vrhovi in grebeni živahno našagani in nazobčani, s številnimi drzno oblikovanimi ošiljenimi stolpci, med katerimi padajo ozki žlebovi. Ti se stekajo v mračne krnice, v katerih se leskečejo zeleno-modri jeziki večnega ledu. Skupina ima obliko podkve, odprte proti severozahodu. Na severu je zamejena z dolino Val Gardena/Gröden-tal, na jugu pa z dolino Val Duron, ki je stranska veja večje doline Val di Fassa. Proti vzhodu široko sedlo Passo Sella/Sellajoch/Jëuf de Sela, 2244 m, povezuje Sassolungo s skupino Sella, proti zahodu pa ležijo

širne planine Alpe di Siusi/Seiser Alm. Podkev obdaja divjo visokogorsko krnico, ki se deli na dve manjši, Vallone del Sassolungo in Conca del Sassopiatto. Na njenem stičišču stoji osrednja koča v skupini, Rifugio Vicenza/Langkofelhütte, 2253 m.

Če začnemo pregled skupine v obratni smeri urnega kazalca, je prvi velikan v podkvi podolgovati Sassopiatto/Plattkofel/Sasplat, 2958 m, ki proti severovzhodu prepada s strmim ostenjem, na nasprotno stran pa se spušča široko, lahko prehodno strehasto pobočje. Naslednji v vrsti je Il Dente/Zahnkofel, 3001 m, drzna, nekoliko nagnjena dolomitska ostrica, ki dejansko spominja na zob. Kaj zob, na čekan zverine! Sle-di Torre Innerkofler/Innerkofler Turm/Sas da Mesdi, 3098 m, z znano, povsem navpično in previsno južno steno. Z njega se proti severu razteza ozek, našagan greben do Cime Danterass/Langkofelkarspitze/Piza de Danterass, 2825 m, ki se dviga nad osrednjo krnico, tik nad kočo Vicenza. Vzhodno od Innerkoflerjevega stolpa pa kraljuje mogočna skalnata piramida Punta Grohmann/Grohmannspitze, 3126 m, imenovana tudi Sasso Levante, s številnimi stranskimi

Notranja stran skupine Sassolunga z glavnega vrha. Z leve Punta Grohmann, Torre Innerkofler in Sassopiatto.

Foto: Vladimir Habjan

¹ Sassolungo (nemško Langkofel, ladinsko Saslonch).

Paul Grohmann (1838–1908)

Morda se spodobi, da namenimo nekaj besed pomenu Paula Grohmanna pri osvajanju Dolomitov. Rodil se je na Dunaju očetu Reinholdu, zdravniku, ki je svojo prakso udeležal tudi kot osebni zdravnik raznim turškim pašam v Epiru in Makedoniji. Tam je proučeval tudi kugo in o tej bolezni napisal nekaj študij. Paulova mati Louise Marx je bila zadržana, nekoliko čudaška ženska, ki se je le redko udeleževala živahnega družabnega življenja na takratnem Dunaju, v katerem pa se je mladi Paul hitro dobro znašel in v njem užival. Postal je odličen šahist, eleganten baletnik in zelo lepo je igral na violino. Grohmann je leta 1855 začel študirati pravo, diplomiral pa je šele leta 1866. Že kot najstnik je hodil na počitnice v Alpe, v Švico, pogosto pa je bival pri prijatelju v Ziljski dolini; z okolnih vrhov je v daljavi uzrl Dolomite in začel sanjariti o njih. Kot osemnajstletnik se je povzpел na Watzmann in Dachstein, leta 1858 pa na Großglockner (sprva se je nameraval nanj povzpeli po strmih žlebu, ki ga je šele leta 1876 preplezal Pallavicini). Naslednjega leta mu je že uspel prvi večji podvig, prvenstveni vzpon na Hochalm Spitze. V letih 1862–1873 se je sistematično lotil osvajanja Dolomitov. Marmolada, Pelmo, Sorapiss (prvi vzpon), Monte Cristallo (prvi vzpon), Antelao, Tofane (prvi vzpon), Civetta in številni drugi vrhovi (zaradi "upora" vodnikov, ki sta zahtevala povratek, se mu je izmaknil Hohe Gaisl tik pod vrhom). In potem čarobna trojica leta 1869! Leta 1873 so ga razglasili za častnega meščana Cortine, tega leta pa je v zvezi z znanim bankrotom avstroogrške monarhije tudi osebno finančno propadel. Poslej je živel skromno in umaknjeno, začel se je intenzivno ukvarjati z geologijo, v visokogorje pa ni več zahajal. Leta 1875 je izdal zemljevid Dolomitov, dve leti kasneje pa knjigo *Wanderungen in den Dolomiten*. Leta 1898 so mu v Val Gardeni postavili spomenik in ga poimenovali Kralj Dolomitov. Istega leta so mu umrli starši in sestra, ki mu je zapustila rento; dolga leta pomanjkanja so bila končana. Leta 1908 je umrl na Dunaju za posledicami astme, ki ga je že dolgo mučila.

stolpici in grebeni. Severovzhodno od nje se dviga Punta delle Cinque Dita/Fünffingerspitze, 2998 m, ena najlepše oblikovanih dolomitskih gora, z drznim, močno razgibanim vršnim grebenom. Če jo opazujemo s Passo Sella, ima obliko razprte desne roke, z različno vidnimi petimi prsti.

Na vrhu Sassopiatta.
Z leve Torre Innerkofler,
Il Dente, desno od njega
v ozadju Marmolada.
Foto: Peter Strgar

Sassolungo – Cima principale (glavni vrh), 3181 m, je videti kot veličasten skalnat grad, obdan z visokimi, strmimi in težko dostopnimi stenami. Od najvišje točke se proti jugovzhodu nadaljuje greben z nešteto stolpi in stolpici, do druge, nekoliko izrazitejše vzpetine, Spallone del Sassolungo/Langkofeleck, 3081 m, nato pa se strmo spusti do škrbine Forcella del Sassolungo. Na greben se naslanjajo mogočni stebri, med njimi pa so globoki žlebovi, mračni kamini, navpične zajede in gladke plati. Poličastega sveta je bolj malo. Vsa ta edinstvena scenerija daje posebno severni steni Sassolunga podobo velikanske gotske katedrale. V teh strmih nah je resnobno, ponekod celo temačno in strašljivo. Kako majhen se počuti človek, ko ponižno zre v te silne višave.

Prvi vzpon na Sassolungo

Zgodovina prvega pristopa na Sassolungo je sorazmerno kratka, saj so bili domačini v okolnih dolinah prepričani, da je vrh nedosegljiv. Pred letom 1869 se je skušal povzpeli na Sassolungo neki Münchencan Waitzenbauer, ki ga je spremljal vodnik Hans Pinggera di Soldà, vendar sta že kmalu odnehala. In tedaj je leta 1869 prišel v areno Paul Grohmann! Z vodnikoma Franzem Innerkoflerjem iz Sextna/Sesta in Petrom Salcherjem iz vasi Maria Luggau v dolini Lesachtal, ki poteka ob severnem robu Karnijskih Alp, se je pojavil v Cortini d'Ampezzo po uspešnem vzponu na 3152 metrov visoko Punto dei Tre Scarperi/Dreichusterspitze. Dan prej so ob 3.45 krenili iz doline in se povzpeli na vrh ob 8.45! Sprva je bil za vodniško spremstvo predviden znani vodnik Pietro Orsolina, a se je nekam slabo počutil, zato ga je zamenjal povsem neznan Peter Salcher, ki se je takoj izkazal kot izreden mojster plezanja. Salcher je bil ves čas na čelu naveze, zelo zagnan in poln moči, starejši in bolj izkušeni Innerkofler ga je le usmerjal po najboljših prehodih. V Cortini je znani vodnik Santo Siorpaes Grohmanna opozoril na Waitzenbauerjev poskus na Sassolungu, kar je podjetnega Dunajčana takoj usmerilo v Val Gardeno. Dvanajstega avgusta je trojica prenočila na planini pod zahodno steno Sassolunga, naslednjega dne pa so se ob 4. uri zjutraj napotili v krnico proti vznožju južne stene. Naprej je šlo kot po maslu: čeprav je bilo zelo mrzlo in megleno vreme, so napredovali zelo hitro in ob 11.15 stali na s soncem obsijanem vrhu. Kakšen dosežek! Kako pogumni in sposobni so bili ti stari mojstri. Če danes samo pogledamo mogočno steno, po kateri so splezali na vrh, se moramo pokloniti njihovim sposobnostim, predvsem pa njihovi srčnosti. Na vrhu so zgradili možica, razvili zastavo in se vpisali na isto skalo. Zastavo so opazili tudi vaščani v Val Gardeni in se veselili uspeha hrabrih plezalcev; zazvonili so tudi cerkveni zvonovi. Grohmann je nekje zapisal, da je s Sassolunga krasen in širen razgled, vendar ga ne bo opisoval: "Le kdo bo plezal nanj samo zaradi razgleda?" je pomenljivo dodal. Teden dni kasneje je ista naveza uspela prvič splezati tudi na Veliko Cino. Kako uspešno je bilo leto 1869 za Paula Grohmanna in njegove spremljevalce!

Največja visokogorska planota v Evropi

Zahodno od skupine Sassolunga se razteza širna visokogorska planota Alpe di Siusi/Seiser Alm, največja v Evropi. S severa jo omejuje dolina Val Gardena/Grödental, na jugu pa se nad njo dviga velika dolomitska skupina Catinaccia/Rosengarten. Jugozahodno od Alpe di Siusi je višja planotasta gora Sciliar/Schlern, z najvišjim vrhom Monte Pez/Petz, 2563 m; Sciliar se na severu zaključuje z značilno ošiljeno Punt Santner/Santner Spitze, 2413 m. Znana dolomitska razglednica!

Težko bi si predstavljali večji krajinski kontrast, kot ga ponujata skalnati, neizprosno strmi in divji Sassolungo in prijazna, valovita, zelena planota Alpe di Siusi. Zadnji dajejo osnovni videz široke travnate goličave, delno prekrivane s temnozelenimi gozdovi. Na tem območju je ekstenzivni turizem, tako poletni kot morda še bolj zimski, dosegel svoj višek in resno ogrozil pristnost naravnega okolja. Neštete kočice, penzioni, vmesne ceste, kabinske žičnice, sedežnice in vlečnice, vsega tega je veliko, daleč preveč. Očitno pa so se tudi ljudje, ki tu živijo, začeli zavedati, da je treba kaj ustaviti, narejeno urediti in naravo čuvati.

Sassolungo se je uspel ubraniti navalu sodobnega turizma: ena krajša žičnica in ena ferata (pa še ta zelo "varčno" nadelana) – in, to je vse! Ogrlica lepih koč, ki se nizajo na njegovem vznožju, ne škodi ničemur! Sassolungo je tudi v alpinističnem svetu do danes ohranil prestižno vlogo. V severo-severovzhodnem ostenju so speljane številne klasične, pa tudi ekstremno težavne moderne smeri. Vse so izjemno dolge, tako da poleg plezalske spretnosti zahtevajo tudi vrhunsko kondicijo. Bivakiranje še danes ni redkost. Ker so plezalci na vrh pogosto prihajali šele zvečer ter jih je čakal še dolg in zahteven sestop, so leta 1935 tik pod vršnim grebenom zgradili bivak Reginaldo Giuliani, prvi take vrste v Dolomitih. ●

Vzpon na Sassolungo. Izpostavljeno plezanje na Torre Rossa. Foto: Vladimir Habjan

Vzpon na Sassolungo. V ozebniku Canalone Basso. Foto: Vladimir Habjan

Informacije

Dostop do izhodišča: Izhodišče je cestni prelaz Passo Sella/Sellajoch, 2244 m. Do njega se pripeljemo skozi karavanški predor do Spittala, kjer zavijemo levo do Lienza in naprej po Pustriški dolini/Val Pusteria/Puster-tal do Brunica/Bruneca. Tu zapeljemo levo proti jugu v dolino Val Badia/Gadertal do Corvare, od tam pa desno navzgor na prelaz Passo Gardena/Grödner Joch, 2121 m, in levo pod stenami skupine Sella do izhodišča na prelazu Passo Sella. Vožnja iz osrednje Slovenije do tam traja 5 do 6 ur. Na prelazu so številni turistični objekti, kjer si lahko najdemo prenočišče za vsak okus.

Na področju okrog Sassolunga in na planoti Alpe di Siusi so številni hoteli, penzioni in kočice, ki so odlično urejeni in delujejo na principu penzijskih uslug; pravzaprav gre kar za manjše hotelčke. Glede na osebne afinitete si bo lahko vsak našel prenočišče po svojem okusu, tudi daljše družinske počitnice so tu prav prijetne!

Literatura: Richard Goedeke: *Sella-Langkofel AVF*. Bergverlag Rother, 1996.

Ivo Rabanser: *Sassolungo. Dolomiti fra Gardena e Fassa*. CAI-TCI, 2001.

Ivo Rabanser, Dante Colli: *Sassolungo. Le imprese e gli alpinisti*. Zanichelli, 2003.

Christjan Ladurner, Thomas Zelger: *Vie ferrate nelle Dolomiti - vol. 2*. Athesia, 2015.

Roberto Ciri, Denis Perilli: *Escursioni ad anello nelle Dolomiti Occidentali*. Idea Montagna, 2015.

Marco Corriero, Federica Pellegrino: *Le 50 vie ferrate più belle delle Dolomiti*. Iter Edizioni, 2016.

Franz Hauleitner: *Dolomiten 1. Grödental-Villnößtal-Seiser Alm*. Rother Wanderführer Bergverlag Rother, 2017.

Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan: *Alpe brez meja*. Sirdarta, 2017.

Raphaela Moczynski: *Dolomiten 1. Grödental, Villnößtal, Seiser Alm*. Kompass, 2018.

Zemljevida: *Val Gardena/Gröden, Alpe di Siusi/Seiseralm*, Tabacco 05, 1: 25.000; *Val di Fassa e Dolomiti Fasane*, Tabacco 06, 1: 25.000.

*Skupina Sassolunga z vzhoda,
z leve se nizajo
Punta Grohmann,
Punta delle Cique Dita,
škrbina Forcella Sassolunga in
Sassolungo - Cima principale.
Foto: Peter Strgar*

*Paleta Kamniško-Savinjskih Alp
z vrha Matkove kope; z desne:
Velika Baba (skrajno desno zadaj Storžič),
Kočna, Grintovec, Dolgi hrbet, Skuta,
Koroška Rinka (Križ), v ospredju Krnička in
Mrzla gora, levo zadaj Brana.
Foto: Franci Horvat*

Mrzla gora nad
Turskim žlebom je
videti kot mogočen
alpski vrh.
Foto: Franci Horvat

Okrog Sassolunga

Dolomiti

Planinci, ki jim je plezanje po strmih skalovju odveč, lahko uživajo tudi v pogledih na divje stene Sassolunga, ker je okoli cele skupine speljana lepa promenadna pot, brez kakršnih koli tehničnih problemov. Na njej se lahko naučimo tudi širnih razgledov na okolne Dolomite, ki so v teh predelih še posebno radodarni z lepoto in slikovitostjo. Turo lahko opravimo tako, da celo skupino obkrožimo v enem zamahu, kar je precej dolgo, lahko pa si jo razdelimo na dva dela. Tu bomo obkrožili severni del skupine, sam Sassolungo v ožjem pomenu besede. Popoln užitek v opazovanju edinstvene gorske krajine bodo nekoliko kazile številne smučarske žičnice in piste, kjer je masovni turizem daleč prehudo posegel v naravno okolje.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Pot je na začetku, pri sestopu skozi grapo Vallone del Sassolungo, nekoliko robata, z naloženim kamenjem, zato moramo stopati z vso previdnostjo.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: Težko jo je določiti. Izhodišče je najvišja točka na poti, pot se

Mogočna severna stena Sassolunga Foto: Janez Jarc

nato spusti okrog 500 metrov, potem pa so vzponi in spusti komaj opazni.

Izhodišče: Prelaz Passo Sella, 2244 m, ki razmejuje skupini Sassolunga in Selle. Na njem pustimo vozilo in se z

žičnico odpeljemo do kočice Demetz na sedlu Forcella del Sassolungo, 2681 m. WSG84: N 46,509858°, E 11,757043°

Koče: Koča Toni Demetz, 2681 m, telefon +39 0471 79 55 05; Koča Vicenza/

Okrog Sassopiatta

Dolomiti

Krog okoli Sassopiatta je nekako bolj simpatičen in prijetnejši od njegovega severnega vrstnika: manj je žičnic in smučišč, razgledi širši in zanimivejši. Poleg tega bomo šli na tej poti kar mimo petih ličnih koč, ki dobesedno ne dovolijo, da bi šli mimo.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Pot je na začetku, pri sestopu skozi grapo Vallone del Sassolungo, nekoliko robata, z naloženim kamenjem, zato moramo stopati z vso previdnostjo.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: Težko jo je določiti. Izhodišče je najvišja točka na poti, pot se nato spusti okrog 500 metrov, potem pa so vzponi in spusti komaj opazni.

Izhodišče: Prelaz Passo Sella, 2244 m, ki razmejuje skupini Sassolunga in Selle. Na njem pustimo vozilo in se z žičnico odpeljemo do kočice Demetz na sedlu Forcella del Sassolungo, 2681 m. WSG84: N 46,509858°, E 11,757043°

Koče: Koča Toni Demetz, 2681 m,

Rifugio Sassopiatta na poti Friedricha Augusta Foto: Peter Strgar

telefon +39 0471 79 55 05; Koča Vicenza/Langkofelhütte, 2256 m, telefon +39 0471 79 23 23; Koča Sassopiatta, 2300 m, telefon +39 0462 60 17 21.

Časi: Izhodišče–Koča Vicenza 45 min
Koča Vicenza–Koča Sassopiatta 1.30 h
Koča Sassopiatta–izhodišče 1.45 h
Skupaj 4 h

Okrog Sassolunga

Dolomiti

P L A N I N S K I V E S T N I K \ julij - avgust 2018

Langkofelhütte, 2256 m, telefon +39 0471 79 23 23; Koča Emilio Comici, 2153 m, telefon +39 0471 79 41 22.

Časi: Izhodišče–Koča Vicenza 45 min
Koča Vicenza–Koča Comici 1.30 h
Koča Comici–izhodišče 1 h
Skupaj 3.15 h

Sezona: Od konca junija do srede oktobra

Zemljevida: Val Gardena/Gröden, Alpe di Siusi/Seiseralp, Tabacco 05, 1: 25.000; Val di Fassa e Dolomiti Fassane, Tabacco 06, 1: 25.000

Opis: Turo začnemo s sestopom. S sedla Sassolungo, 2681 m, na katerem stoji koča Demetz, se začnemo spuščati po ozki zagruščeni grapi Vallone del Sassolungo, po poti št. 525, ki se vije v kratkih zavojih med skalnimi balvani. Sprva je pot kar strma, v zgodnji sezoni lahko naletimo tudi na snežišča. Po začetni strmini se grapa razširi in položi, nato pa pot spet malo bolj strmo pripelje do koče Vicenza, 2253 m. Od koče nadaljujemo s sestopom do bližnjega razpotja, kjer gremo desno

po poti št. 526 Sentiero Stradal, ki se ovije pod zahodnim vznožjem sten Sassolunga in se v kratkem vzponu dvigne pod vzpetino Col de Mesdi/Piz Ciaulonch, 2114 m. Tu se steza usmeri proti vzhodu in pelje vodoravno med balvani in nametanim kamenjem pod mogočno tisočmetersko severno steno Sassolunga, ki jo imamo kot na dlani. Po kratkem vzponu dosežemo sedlo Forcella di Piz Sella, kjer stoji koča Koča Emilio Comici, 2153 m. Nadaljujemo s prijetno hojo najprej skozi redke gozde, nato čez pašnike do večjega področja z dolomitskimi balvani – Città dei Sassi/Steinerne Stadt, 2227 m, kjer bomo skoraj gotovo videli plezalce pri treningu. Od tod ni več daleč do prelaza Passo Sella.

Andrej Mašera

Okrog Sassopiatta

Dolomiti

P L A N I N S K I V E S T N I K \ julij - avgust 2018

Sezona: Od konca junija do konca oktobra

Zemljevida: Val Gardena/Gröden, Alpe di Siusi/Seiseralp, Tabacco 05, 1: 25.000; Val di Fassa e Dolomiti Fassane, Tabacco 06, 1: 25.000

Opis: Turo začnemo s sestopom. S sedla Sassolungo, 2681 m, na katerem stoji koča Demetz, se začnemo spuščati po ozki zagruščeni grapi Vallone del Sassolungo, po poti št. 525, ki se vije v kratkih zavojih med skalnimi balvani.

Sprva je pot kar strma, lahko pa tam v zgodnji sezoni naletimo tudi na snežišča. Po začetni strmini se grapa razširi in položi, nato pa pot spet malo bolj strmo pripelje do koče Vicenza, 2253 m. Od koče gremo še malo navzdol, nato pa se na razpotju usmerimo levo po poti št. 527. Sledi prečenje obsežnih melišč pod stenami Sassopiatta, pot se potem skozi redke gozde dvigne na vzpetino Piz Uridl, 2101 m. Odpre se širen razgled na planoto Alpe di Siusi,

v ozadju pa se dvigajo velikani skupine Catinaccio/Rosengarten. V nadaljevanju se pot vije po slikovitih travnikih pod zahodnim pobočjem Sassopiatta, nato pa se malo dvigne do sedla Jof de Fascia/Fassajoch, kjer je koča Sassopiatta/Plattkofelhütte, 2300 m. Tu se naša pot priključi znani pohodniški poti Friedricha Augusta, po kateri bomo šli naprej proti vzhodu, mimo koč Sandro Pertini, 2300 m, in Friedrich August, 2298 m. Na tem sijajnem sprehodu si bomo lahko dodobra ogledali navpične južne stene vrhov, ki se vrstijo v zaporedju Il Dente/Zahnkofel, Torre Innerkofler/Innerkofler Turm in Punta Grohmann/Grohmann Spitze. Pot se potem malo dvigne na sedlo Forcella Rodella, 2316 m, od tam pa po cesti spusti nazaj do izhodišča na prelazu Passo Sella.

Andrej Mašera

Sassopiatto, Cima di Mezzo,

2958 m, Pot Oskarja Schusterja

Dolomiti

V skupini Sassolunga je Sassopiatto (nemško Plattkofel, ladinsko Sasplat) edini vrh, ki je dostopen gornikom brez alpinističnih zmožnosti. Plečata gora v obliki 750 m dolgega grebena sestavlja zahodni del skupine in ima prav značilno obliko. Proti jugozahodu se od vznožnih travnikov do grebenske rezi enakomerno dviguje dokaj položno skrotasto pobočje v obliki ogromne strehe. Po tej strani je gora prav lahko dostopna, zato ji ne manjka obiskovalcev. Proti severu in vzhodu pa Sassopiatto kaže povsem drugačen obraz. Strme razčlenjene stene, razbrazdane z globokimi žlebovi in grapami, v katerih so snežišča in ledišča, prepadajo v osrednjo krnico skupine. Tudi po tej strani se lahko povzpemo na vrh, po znani zavarovani plezalni poti Oskar Schuster, ki ni pretirano zahtevna, je pa izjemno zanimiva in izkušenemu gorniku postrže z obilo zadovoljstva. Poteka po smeri, ki sta jo leta 1896 preplezala Oskar Schuster in Wilhelm Lohmüller, znana plezalca tistega časa.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena plezalna pot (B/C, I-II). Značilnost te poti

Na vrhu Sassopiatta Foto: Peter Strgar

so dolgi odstavki brez varoval, kjer moramo prosto plezati po razčlenjenem skalovju, kar ponuja poseben čar in užitek. Leta 2010 se je v osrednjem delu poti pripetil ogromen skalni podor; obšli so ga tako, da so pot speljali bolj levo po skoraj navpični steni, ki pa je odlično zavarovana z jeklenicami, skobami in lestvijo.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, oprema za samovarovanje

Višinska razlika: 425 m (sestop), 702 m (vzpon)

Izhodišče: Prelaz Passo Sella, 2244 m, ki razmejuje skupini Sassolunga in Selle. Na njem pustimo vozilo in se z žičnico odpeljemo do kočice Demetz na sedlu Forcella del Sassolungo, 2681 m. WSG84: N 46,509858°, E 11,757043°

Kočice: Koča Toni Demetz, 2681 m, telefon +39 0471 79 55 05; Koča Vicenza/Langkofelhütte, 2256 m, telefon +39 0471 79 23 23; Koča Sassopiatto, 2300 m, telefon +39 0462 60 17 21.

Časi: Izhodišče–Koča Vicenza 45 min
Koča Vicenza–Sassopiatto 2.30 h

Sassolungo, Cima principale,

3181 m, običajni pristop

Dolomiti

Vzpon na Sassolungo je eden najzahtevnejših na kakšnega tritisočaka v Dolomitih. Čeprav na poti ne premagamo posebno velike višinske razlike, je dolžina smeri nad 1000 metrov, tako da je tura zelo dolga in naporna. Tistim, ki so ji kos, pa se bo vtisnila kot ponosen spomin na velike trenutke, ki jih tudi v gorah ne doživimo ravno vsak dan. Zelo težavna orientacija, ki lahko v megli postane problematična. Ture se lotijo lahko samo vrhunsko izurjeni gorniki v spremstvu gorskega vodnika, ki dobro pozna smer!

Zahtevnost: Alpinistični vzpon (III+/II, III). Kompleksna, zelo zahtevna tura, ki nedvomno sodi v dolomitske grandes courses.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, alpinistična oprema, v zgodnji sezoni tudi cepin in dereze zaradi snežišč.

Višinska razlika: 580 m

Izhodišče: Prelaz Passo Sella, 2244 m, ki razmejuje skupini Sassolunga in Selle. Na njem pustimo vozilo in se z žičnico odpeljemo do kočice Demetz na

sedlu Forcella del Sassolungo, 2681 m. WSG84: N 46,509858°, E 11,757043°

Kočice in bivak: Koča Toni Demetz, 2681 m, telefon +39 0471 79 55 05; Bivak Reginaldo Giuliani, 3100 m, malo pod vršnim grebenom Sassolunga.

Časi: Koča Toni Demetz–Sassolungo 5–6 h

Sestop 4–5 h

Skupaj 9–11 h

Sezona: Od začetka julija do prve polovice septembra

Zemljevida: Val Gardena/Gröden, Alpe di Siusi/Seiseralp, Tabacco 05, 1: 25.000; Val di Fassa e Dolomiti Fassane, Tabacco 06, 1: 25.000

Vzpon: S sedla sestopamo približno 15 minut po poti proti koči Vicenza, ko nas ozka stezica usmeri desno po melišču do skal. Pred nami je dolg vzpon po izraziti polici Cengia dei Fassani, ki se poševno dviga v osrčje južne stene. Polica ni težavna, po njej pelje stezica mimo slapiča, preči nekaj grap (vmes sta tudi dva krajša sestopa) vse do prekinitve na zagruščeni terasi ob vznožju navpičnega kamina. Čakata nas dva

Spust s stolpa Torre Rossa proti bivaku Giuliani Foto: Vladimir Habjan

težavna raztežaja. Nadaljujemo po steni levo od kamina in po nagnjeni gredini do police, s katere se usmerimo navpično navzgor kakih 40 metrov do zagruščene terase, ki je nadaljevanje Cengie Fassani (II, III). Po njej gremo levo, nato pa strmo navzgor do ozke škrbine, ki jo prečkamo. Malo sestopimo do jeklenice, ki nam pomaga

Sassopiatto, Cima di Mezzo,

2958 m, Pot Oskarja Schusterja

Dolomiti

PLANINSKI VESTNIK | julij - avgust 2018

Sassopiatto–Koča Sassopiatto 1.15 h

Koča Sassopiatto–izhodišče 1.45 h

Skupaj 6.15 h

Sezona: Od začetka julija do konca septembra

Zemljevida: Val Gardena/Gröden, Alpe di Siusi/Seiseralp, Tabacco 05, 1: 25.000; Val di Fassa e Dolomiti Fassane, Tabacco 06, 1: 25.000

Vzpon: Turo začnemo s sestopom. S sedla Sassolungo, 2681 m, na katerem stoji koča Demetz, se začnemo spuščati po ozki zagruščeni grapi Vallone del Sassolungo, po poti št. 525, ki se vije v

kratkih zavojih med skalnimi balvani. Sprva je pot kar strma, lahko pa tam v zgodnji sezoni naletimo tudi na snežišča. Po začetni strmini se grapa razširi in položi, nato pa pot spet malo bolj strmo pripelje do koče Vicenza, 2253m. Od tod se usmerimo po stezi v krnico Conca del Sassopiatto do obsežnega melišča pod steno. Pot začne zavijati v desno in navzgor po melišču; tu lahko pogosto naletimo na snežišča. V desnem kotu, na vrhu melišča, je vstop v ferato Oskar Schuster. Po nagnjeni gredini splezamo, najprej s

pomočjo jeklenice, nato pa v prostem plezanju (I–II) po grapi navzgor, malo po njenem robu, malo po dnu. Tu moramo biti zelo pozorni na nevarnost padajočega kamenja. Kmalu pride-mo do mesta, kjer nova trasa ferate zavije odločno levo navzgor. Po dobro razčlenjeni strmi steni splezamo nato s pomočjo jeklenice do širše police (B). Sledi vzpon po navpični steni po nizu skob in po krajši lestvi (B/C), ki pre-ko-rači ozko skalno razpoko. Sledi lažja grapa, po kateri pridemo do odprte, ploščate stene (B); po njej splezamo ob jeklenicah do široke, delno zagruš-čene gredine, kjer je varoval konec. Po gredini, ki se preobrazi v grapo, se vzpenjamo rahlo proti desni (pozor na proženje kamenja!) do izstopa na vršni greben. Tu zavijemo desno in v nekaj minutah pridemo na vrh.

Sestop: Sestopimo po razbitem, skrota-stem pobočju s skalnimi skoki do koče Sassopiatto in se po poti št. 527 mimo koč Sandra Pertinija in Friedricha Au-gusta vrnemo na prelaz Sella.

Andrej Mašera

Sassolungo, Cima principale,

3181 m, običajni pristop

Dolomiti

PLANINSKI VESTNIK | julij - avgust 2018

premagati gladke plati okoli izposta-vljenega raza. Sledi jim ozek kaminček, temu spet plati (sedaj brez jeklenice), čez katere priplezamo (ves čas rahlo levo) na majhno ramo (II, III). Z nje nekoliko sestopimo (izpostavljeno, te-žavno), nato po razčlenjenih pragovih in vmesnih policah dosežemo veliko zagruščeno krnico, v kateri so ostanki ledenika Ghiacciaio del Sassolungo. Od konca velike police do tu je orientacija zelo zahtevna, pomagajo nam števil-ni možici. Čez grušč in sneg v krnici dosežemo vnožje ozkega, strmega,

zasneženega ali zaledenelega ozebni-ka Canalone Basso, ki je dolg 150 m, z naklonino 40°. V desni steni ozebni-ka so zacementirani klini za varovanje oz. za spuste. V zadnjih letih je zaradi otoplitev postalo plezanje po ozeb-niku zelo nerodno in nevarno zaradi padajočega kamenja. Temu se lahko izognemo, če plezamo po razu levo od njega po Variante delle Guide (vodni-ška varianta). Prvih 60 metrov plezanje ni pretežavno (III, II), nato sledi težjih 35 metrov (III+), više naletimo tudi na nekaj skob in jeklenic. Končno se s

pomočjo jeklenice vrnemo v ozebnik, tik pod njegovim vrhom. Tu se prer-i-nemo skozi ozko škrbinico (Forcella Doppia), onstran katere sestopimo v drugo zagruščeno krnico, Anfiteatro. Nadaljnja pot proti vršnemu grebenu bo šla po ozkem žlebu Gola delle Guide ali pa tik ob njem. Čez kratke steni-ce in kamine dosežemo ozko škrbi-no Forcella delle Finestre (II, III–), nato pa kmalu tudi zeleno obarvani biva-k Giuliani tik pod Forcello del Bivacco, 3100 m. Nad škrbino se v vršnem gre-benu dviga izrazit stolp Torre Rossa, visok 20 metrov; nanj lahko splezamo neposredno po poševni počci (III+), lahko pa laže desno po izpostavljeni polici in navzgor po nagnjeni zajedi (II, III). Po vršnem grebenu se povzpemo na južni predvrh (Anticima Sud, 3160 m) z lesenim križem, z njega malo navzdol in čez dve škrbinici po lahkem pečevju (I, II) končno na glavni vrh.

Sestop: Sestopimo po smeri vzpona. Pri tem opravimo 6–7 spustov po vrvi, sidrišča so nameščena.

Andrej Mašera

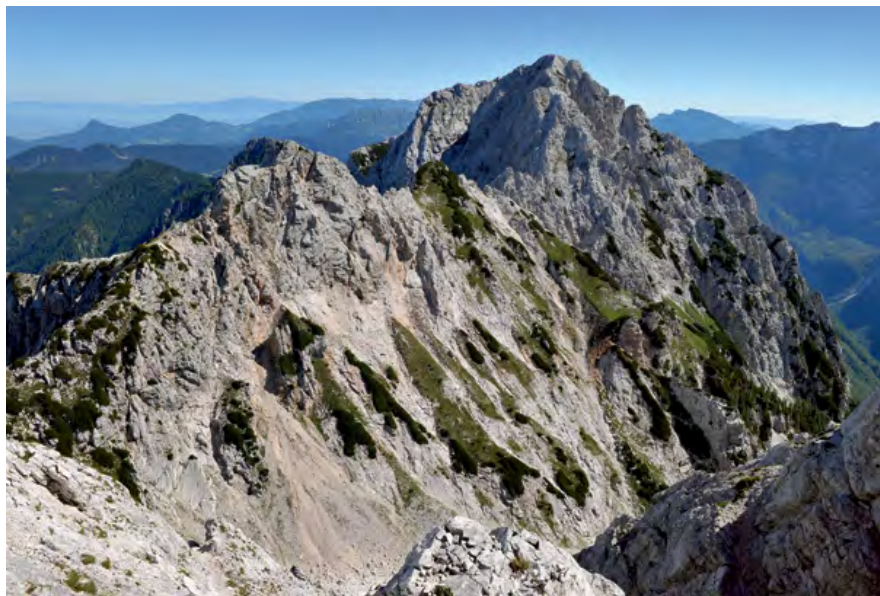
Mrzla gora, 2203 m, po najzahtevnejši poti na vrh

Kamniško-Savinjske Alpe

Mrzla gora je eden pomembnejših vrhov v Kamniško-Savinjskih Alpah, ki pa ne leži v glavnem grebenu. Je odmaknjena in težko dostopna gora s skromnejšim obiskom kot višji in bolj popularni sosede. Največ planincev se na Mrzlo goro vzpne po zahodnem grebenu, pristop iz Matkovega kota pa je priljubljen predvsem v pozni pomladi in zgodnjem poletju, ko lahko po dobrih zimah opazujemo naravno znamenitost Matkov škaf. Pristop je tehnično zahteven in sodi med najzahtevnejše v tem gorstvu. Z vrha Mrzle gore se naužijemo čudovitega razgleda na severne stene vrhov glavnega grebena Kamniško-Savinjskih Alp ter okolice.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot. Tura sodi med zahtevnejše pri nas. Pot je sicer markirana, vendar slabo zavarovana in mestoma dokaj izpostavljena. Tudi markacije so ponekod pomanjkljive, tako da je v megli orientacija lahko problematična. V zgodnji sezoni nas na nekaterih prehodih pričakajo snežišča, tako da je takrat obvezna tudi zimska oprema;

Mrzla gora od zahoda Foto: Franci Horvat

cepin in dereze. Za manj izurjene je priporočljivo varovanje z vrvjo.

Oprema: Osnovna oprema za visokogorje, plezalni pas, samovarovalni komplet in čelada. V zgodnji sezoni tudi cepin in dereze.

Višinska razlika: 1203 m

Izhodišče: Konec ceste v Matkovem kotu, kamor se še normalno pripeljemo, 1000 m. Sem se pripeljemo mimo mitnice v Logarski dolini po cesti proti Pavličevemu vrhu (sedlu). Na

Matkova kopa, 1957 m

Kamniško-Savinjske Alpe

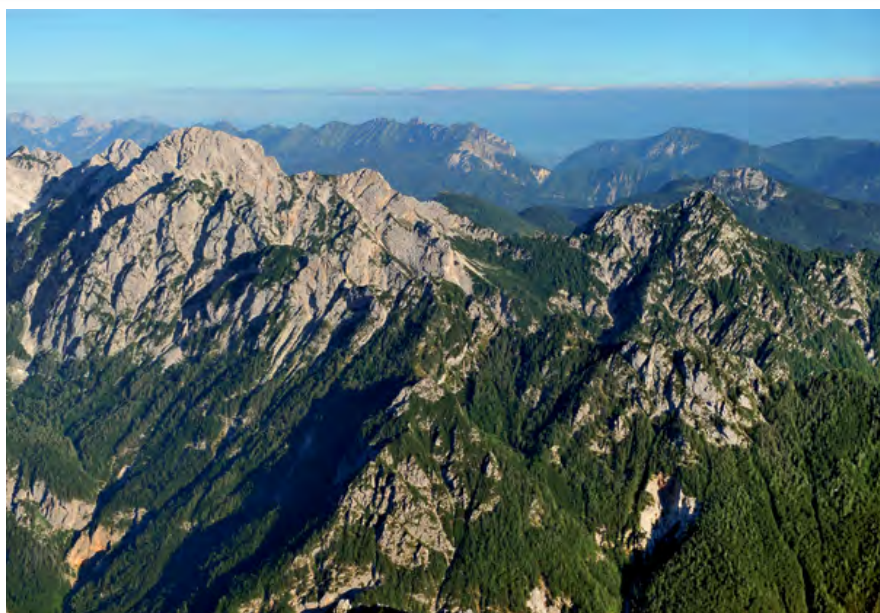

Matkova kopa velja za težko dostopno goro in s sosednjo Krničko goro sodi v sam vrh težko dostopnih vrhov v Kamniško-Savinjskih Alpah. Nahaja se v mejnem grebenu med Slovenijo in Avstrijo, ki vodi z juga čez Mrzlo goro in se nato severno od Matkove kope nadaljuje vse do Pavličevega sedla. Vrh je redko obiskan, kar velja tudi za ostale vrhove nad Matkovim kotom. Vsi pristopi na Matkovo kopo veljajo za težke, najobičajnejši pa je pristop iz Matkove krnice z izhodiščem v dolini Matkovega kota.

Zahtevnost: Zelo zahtevno brezpotje. Tura je orientacijsko zahtevna. Premagati moramo nekaj lažjih plezalnih delov in strmih prehodov v zgornjem delu poti. Za manj izurjene priporočamo uporabo vrvi.

Oprema: Osnovna oprema za visokogorje, čelada in oprema za varovanje (plezalni pas, vrv, vponke, neskončne zanke ...)

Višinska razlika: 957 m

Mrzla in Krnička gora, Matkova kopa, v ozadju Košuta Foto: Franci Horvat

Izhodišče: Konec ceste v Matkovem kotu, kamor se še normalno pripeljemo, 1000 m. Sem se pripeljemo mimo mitnice v Logarski dolini po cesti proti Pavličevemu vrhu (sedlu). Na naslednjem

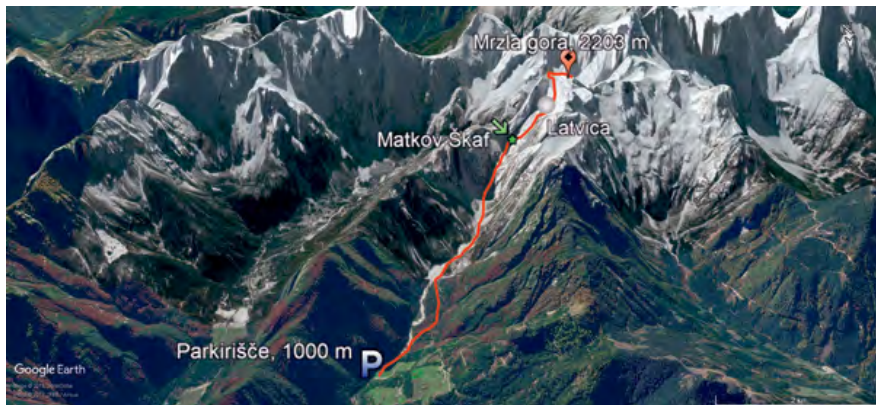
križišču zavijemo levo v dolino do križišča makadamskih cest (desno kmetija Matk), mi pa zavijemo levo in parkiramo v bližini naslednjega križišča. WSG84: N 46,405786°, E 14,610994°

Mrzla gora, 2203 m, po najzahtevnejši poti na vrh

Kamniško-Savinjske Alpe

PLANINSKI VESTNIK | julij - avgust 2018

naslednjem križišču zavijemo levo v dolino do križišča makadamskih cest (desno kmetija Matk), mi pa zavijemo levo in parkiramo v bližini naslednjega križišča.

WSG84: N 46,405786°, E 14,610994°

Koča: Frischaufov dom na Okrešlju, 1396 m, mobilni telefon 041 380 177, e-pošta okreseljdom@gmail.com.

Časi: Izhodišče–Matkov škaf 1.30 h

Matkov škaf–Mrzla gora 3 h

Mrzla gora–izhodišče 3 h

Skupaj 7.30 h

Sezona: Kopna sezona, od junija do konca oktobra

Vodnika: Vladimir Habjan in ostali: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003.

Zemljevidi: *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

Vzpon: Od izhodišča sledimo široki poti po dnu doline mimo lovske kočice in nadaljujemo vse do roba gozdne meje,

koder se svet postavi bolj pokonci in nas v zgodnji sezoni lahko presenetijo ostanki snega. Snežišče je po navadi vse do vznožja strme stene, kjer nas "preseneti" globoka luknja v snegu, naravna znamenitost, imenovana Škof. Tukaj je tudi vpisna knjiga. Od Škofa prečimo v desno in po strmem pobočju s pomočjo klinov premagamo nekaj skalnih skokov. V tem območju pazimo na markacije, saj je kar nekaj stečin, ki vodijo desno in levo z glavne poti. Posebno v zgodnji sezoni nas tudi tukaj preseneti nekaj mest, ki so še zasnežena. Po prečanju strme grape je težav konec in pridemo v krnico, imenovano Latvica. Iz krnice se po strmem skrotju vzpnemo na vzhodni greben. Po vzhodnem grebenu bomo čez nekaj izpostavljenih plezalnih mest z redkimi klini in jeklenicami dosegli vrh Mrzle gore v slabi uri.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Bor Šumrada

Matkova kopa, 1957 m

Kamniško-Savinjske Alpe

PLANINSKI VESTNIK | julij - avgust 2018

Časi: Izhodišče–Matkova krnica 3 h
Matkova krnica–Matkova kopa 1.30 h
Matkova kopa–izhodišče 3–4 h
Skupaj 7.30–8.30 h

Sezona: Kopna sezona, od junija do konca oktobra

Vodnika: Vladimir Habjan in ostali: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003.

Zemljevidi: *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta,

1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

Vzpon: S parkirišča v Matkovem kotu sledimo markirani poti za Mrzlo goro, mimo lovske kočice in dalje vse do opazne grape, ki pada z Matkove kope na naši desni. Tukaj zavijemo v strmo pobočje, kjer se sprva približno 60 višinskih metrov vzpenjamo naravnost in kmalu ujamemo sledljivo potko, ki nas v prečanju v levo vodi proti večji grapi med Krničko goro in našim ciljem.

Prehod nad to grapo je nekoliko siten in izpostavljen, nato pa nas steza vodi v levo čez izpostavljene police vse do spodnjega roba Matkove krnice. Kmalu smo pri ostankih pastirskega stana na Matkovi planini. Od staje sledimo prečni stezici proti severu v smeri Matkove kope, kjer nas na nekaterih mestih čaka prečenje izpostavljenih in krušljivih grap. Po prečanju grape v vpadnici grape stopimo na rob, kjer se stezica strmo spusti, mi pa zavijemo levo in nadaljujemo po tem grebenu proti vrhu. Ker je svet tukaj zelo zaraščen, se je bolje umakniti na levo stran v grapo, dokler je prehodna, nato pa višje pridemo nazaj desno na širše, manj poraščeno pobočje in po njem v lažjem plezanju po skalah in strmih travah dosežemo vrh Matkove kope.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Bor Šumrada

Krnička gora, 2064 m

Kamniško-
Savinjske Alpe

Krnička gora je prva vzpetina v severnem grebenu Mrzle gore, ki poteka čez več nižjih vrhov vse do Pavličevega sedla. Če jo gledamo od daleč, nam ne bo tako padla v oči, čeprav gre za pomemben in redko obiskan vrh. Še največ obiska doseže med prečanjem grebena vse do Mrzle gore, kot samostojni cilj pa je vse prej kot lahkotna tura. Opisan je običajen pristop iz Matkovega kota, nanjo pa se je mogoče povzpeti tudi iz Belske Kočne in iz krnice Latvica pod Mrzlo goro. Gre za vrh, ki ga bomo na seznam želja dodali kasneje, ko bomo vse najvišje že večkrat osvojili in kadar si bomo zaželeli popolne samote v teh neobljudenih koncih.

Zahtevnost: Zelo zahtevno brezpotje.

Tura sodi med zahtevnejše in je primerna za bolj izkušene gornike. Manj izurjene je priporočljivo povarovati z vrvmi.

Oprema: Osnovna oprema za visokogorje, čelada in oprema za varovanje (plezalni pas, vrv, vponke, neskončne zanke, ...)

Višinska razlika: 1064 m

Matkova planina, v ozadju Krnička gora Foto: Franci Horvat

Izhodišče: Konec ceste v Matkovem kotu, kamor se še normalno pripeljemo, 1000 m. Sem se pripeljemo mimo mitnice v Logarski dolini po cesti proti Pavličevemu vrhu (sedlu). Na naslednjem križišču zavijemo levo v dolino

do križišča makadamskih cest (desno kmetija Matk), mi pa zavijemo levo in parkiramo v bližini naslednjega križišča. WSG84: N 46,405786°, E 14,610994°

Časi: Izhodišče–Matkova krnica 3 h
Matkova krnica–Krnička gora 1.30 h

Jerebičje, 1761 m

Kamniško-
Savinjske Alpe

Jerebičje je manj pomemben vrh v grebenu med Mrzlo goro na jugu in Pavličevim vrhom na severu. Velja pa za lep razglednik in lahko dostopen vrh. Opisan je pristop z nekdanjega mejnega prehoda Pavličev vrh po mejnem grebenu, kjer so nam v pomoč pri orientaciji stari obmejni kamni. Prijubljen je tudi pristop iz Matkovega kota od kmetije Matk, kjer pustimo avto, in se nato po gozdi cesti vzpnemo s slovenske strani na Lesnikovo sedlo, od koder nato nadaljujemo na vrh. Odličen izlet za dan, ko nimamo veliko časa, vendar se bomo vseeno naužili samote in lepih razgledov.

Zahtevnost: Nezahtevna neoznačena pot. Tura je lahka, orientacija ni problematična, saj se ves čas držimo mejnega grebena.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 421 m

Izhodišče: Mejni prehod Pavličev vrh, 1340 m. Sem se pripeljemo čez Jezerški vrh ali mimo Logarske doline.

Mrzla gora, Matkova kopa in Jerebičje nad Matkovim kotom Foto: Franci Horvat

Krnička gora, 2064 m

Kamniško-Savinjske Alpe

PLANINSKI VEŠTNIK | julij - avgust 2018

Krnička gora-izhodišče 3–4 h
Skupaj 7.30–8.30 h

Sezona: Kopna sezona, od junija do konca oktobra

Vodnika: Vladimir Habjan in ostali: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003.

Zemljevidi: *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

Vzpon: S parkirišča v Matkovem kotu

sledimo markirani poti za Mrzlo goro, mimo lovske kočice in dalje vse do opazne grape, ki pada z Matkove kope na naši desni. Tukaj zavijemo v strmo pobočje, kjer se sprva približno 60 višinskih metrov vzpenjamo naravnost, in kmalu ujamemo sledljivo potko, ki nas v prečenju v levo vodi proti večji grapi med Krničko goro in našim ciljem. Prehod nad to grapo je nekoliko sitem in izpostavljen, nato pa nas steza vodi v levo čez izpostavljene police vse do spodnjega roba Matkove krnice.

Kmalu smo pri ostankih pastirskega stana na Matkovi planini. Od ostankov nekdanje planine nadaljujemo po travah in med rušjem proti severnem grebenu Krničke gore. Ko rušja in trav zmanjka, nas čaka še vzpon po napornem grušču vse do grebena, kjer pogledamo na drugo stran v dolino Belske Kočne. Zdaj nas čaka najtežje mesto na turi, prestop na greben (mesto II. težavnostne stopnje), v nadaljevanju pa nekaj zračnih mest. Večinoma poplezavamo desno od glavnega grebena, mimo značilne luske in izplezamo na položnejši ruševnat greben. Temu sledimo do vrha, vmes se malo spustimo in dosežemo redko obiskan vrh in razgledi naokoli so kljub višji sosedu Mrzli gori navdušujoči.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

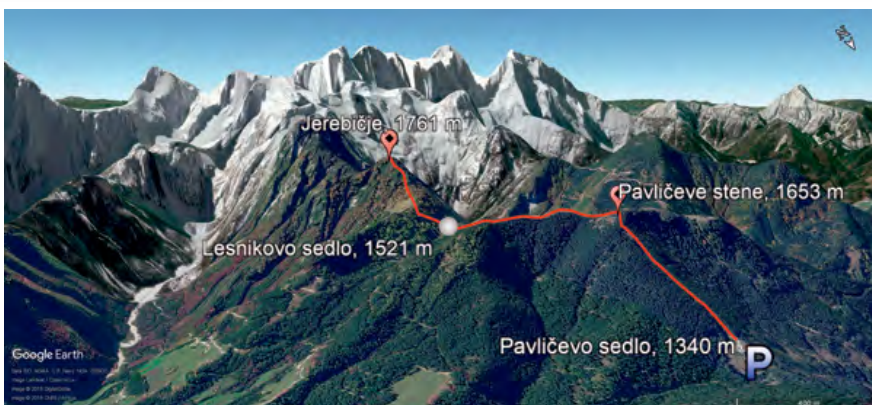
Bor Šumrada

Jerebičje, 1761 m

Kamniško-Savinjske Alpe

PLANINSKI VEŠTNIK | julij - avgust 2018

WSG84: N 46,425181°, E 14,585208°

Časi: Izhodišče–Pavličeve stene 45 min
Pavličeve stene–Lesnikovo sedlo 15 min
Lesnikovo sedlo–Jerebičje 45 min
Jerebičje–izhodišče 1 h

Sestop 2.45 h

Sezona: Kopna sezona, od maja do konca novembra

Vodnika: Vladimir Habjan in ostali: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003.

Zemljevidi: *Grintovci*, PZS, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 1: 25.000; *Kamniško-Savinjske Alpe*, PZS, 1: 50.000.

Vzpon: S Pavličevega vrha sledimo mejnim kamnom in slabo vidni stezici po travnatem grebenu in poseki, kjer kmalu dosežemo prvi vrh Pavličeve stene, 1653 m, kjer se nam odpre lep razgled na celoten greben do Mrzle gore. Z vrha se spustimo na Lesnikovo

sedlo, 1521 m, kjer nekaj časa nadaljujemo po gozdni cesti in nato po neoznačeni stezi naravnost navzgor do grebena ter po njem do razglednega vrha.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Bor Šumrada

Alpinizem me je naučil iskati enostavne rešitve

Pogovor z Alešem Bjelčevičem

Srednješolski ljubitelj fizike in matematike, v kateri je rad tekmoval, se je v nekem trenutku premislil in se po maturi vpisal na študij slovenščine in filozofije. Danes na Filozofski fakulteti v Ljubljani poučuje slovensko književnost od Brižinskih spomenikov do moderne in verzologijo – ker je pri njej vsaj nekaj statistike. Za knjigo *Zgodovina slovenskega alpinizma* (Mikša, Golob, 2013) je napisal poglavje *Zgodovina plezanja v Triglavski steni*. Bil je urednik Alpinističnih novic v *Delu*. Njegovo znanje sem moral izkoristiti, da bi dobil odgovore na nekaj vprašanj, ki jih do zdaj nisem imel komu zastaviti. Zato bo tokratni pogovor nekoliko literarno obarvan.

Začeli ste kot planinec in napredovali do alpinista. Kako je potekal ta razvoj?

Moja generacija (1962) je začela v časih že organiziranega planinstva na Slovenskem. A tako ni bilo samo pri nas, pač pa tudi v drugih slovanskih državah. To so nam zavidali vsi zahodnjaki, ki sem jim o tem govoril, o tej organiziranosti so celo pisali. V osnovni šoli smo imele planinske krožke, potem so nas včlanili v planinska društva. Začel sem pri Rašici, ki je bila takrat, menda je še danes, odlično organizirana. Vsako leto smo imeli enotedenski planinski tabor, kjer so nas učili rašiški alpinisti. Usmerjeni so bili k temu, da si napredoval, jaz najprej v markacista, pošiljali so nas na republiške tečaje za mladinske vodnike. Z vodenjem otrok po hribih si prevzel neko odgovornost, ki jo v alpinizmu potrebuješ, dodobra spoznaš slovenske hribe, kar je pomembno zlasti pri zimskem alpinizmu, saj se spomnimo, da so se nekatere nesreče zgodile, ker fantje niso poznali sestopa. Moj planinski razvoj je bil torej po zaslugi Planinske zveze in entuziastičnih vodnikov postopen, organski. Alpinist sem postal na Akademskem alpinističnem odseku, o katerem se je sicer govorilo, da je svoboda, ki nam jo *ferajni* dopušča, morda malce prevelika.

V kakšnem smislu prevelika?

Tečajniki smo, resda napol na skrivaj, plezali drug z drugim, zato si teh vzponov eno leto nisem upal vpisati (na odseku je bila vpisna knjiga, kamor si obvezno vpisoval vzpone, da je imel načelnik kontrolo). Vpisal sem jih, šele ko sem postal pripravnik (*smeh*).

Katera je bila vaša prva smer v hribih?

Eden od pionirjev jadralnega padalstva Sandi Marincič je nekaj tečajnikov pozimi ob enih ponoči v vlakcu vlekel čez Uroševo grapo v Nad Šitom glavi. Spomladi me je peljal v Rumeno zajedo v Koglu. Imela sva en pas, on je plezal z zgornjim, jaz s spodnjim delom

pasu in v *supergah* Puma. Plezal sem kot drugi v navezi, potem sem nabavil svoj pas in naslednje smeri sva plezala izmenično. Bil je bolj *razbacan* kot Sylvester Stallone in je na vrhu stene naredil salto nazaj: "Tako. Tega tu najbrž še nihče ni naredil."

Je bila Buhlova Nanga Parbat tudi vaša biblija?

Imel sem več biblij, politeist. Najlepše je hribe opisoval Kugy, čeprav sem ga bral le v prevodih, ampak dobrih prevodih. Njegove lirične impresije *Julijske Alpe v podobi* so najlepša pesniška knjiga o naših gorah.

Aleš Bjelčevič
Foto: Miran Hladnik

In potem *Iz življenja gornika, Delo, glasba, gore* in še vse druge. Bil je vnuk Jovana Vesela Koseskega. Na to, romantično stran doživljanja hribov spada tudi Buhl, pa Jugovi planinski zapisi; iz Škarjeve knjige *Stene mojega življenja* sem si v svoj izvod Miheličevega planinskega vodnika po Julijskih Alpah izpisal več odlomkov. Zelo dramatično zna pripovedovati Bine Mlač v svojih *Velikih pionirjih alpinizma*, ker se zna potopiti v zgodovino, največji slovenski literarni dosežek pa se mi je zdela Mahkotova *Sfinga* in pozneje Škamperletov *Sneg na zlati veji*. Lepo planinsko fikcijo sta pisala Gregorin in Danilo Cedilnik, zdaj pa Škodič. Od neslovenskih je treba prebrati še Heckmairove *Tri zadnje probleme Alp*, Terrayeve *Osvajalce nekoristnega sveta* in seveda Bonattijeve *Moje gore*; njegov opis tragedije v Freneyskem stebru se za vedno vtisne v spomin. Nekaj prav posebnega (ne bom povedal, zakaj) pa sta Deržajevi ilustrirani knjigi *Gruh* in *Podobe*; *Gruh* so pred leti ponatisnili. Deržaj je bil umetnik, slikar, mož Mire Marko Debelak.

ploščo, v kateri je Herle prvič v slovenskih stenah zavrtal svedrovec, v tej votlini je pozimi nesrečnega Dularja iz stene potegnil tovarišev padec; v Rjavem pasu Rzenika stojiš pod tisto črno, mahovnato, cedeco se zajedo, bolščiš v gnile kline, kjer se je vedno vse končalo, in si misliš – tu čez so hoteli?; in ko ti ne uspe najti ključnega prehoda v Kočevarjevi Centralni v Zadnjem Prisojniku, a veš, da je nekje nad previsi avtorjeva vponka z vgraviranim RK, ker je vedel, da mu ne bodo verjeli, da je šel čez ta previs, kamor ne gre noben klin – takrat si res v letu 1950. Najbolj se vživiš, ko plezaš sam; ne hitiš, usedeš se, gledaš in si zamišljaš. Takoj po vojski sem prečil greben Loške stene, se na edini livadi na vrhu odpravil zaspat, ko so okoli mene k počitku legale še ovce, ves trop, in si zamišljaš, kako so včasih živeli Trentarji: "Tri lune poletja, devet lun snega, / en Bog, ena streha, koz dvoje [...] vasuje se, ženi, rodi, / umira in pokopuje" (Rudolf Baumbach, *Zlatorog*, 1870). Loške stene sem si zaželel samo zato, ker sem v Kugyju (*Julijske Alpe v podobi*)

Aleš Bjelčevič –
zimski poskus v
Igličevi smeri v
Štajerski Rinki
Arhiv Aleša
Bjelčeviča

Radi ste plezali klasične smeri, ki imajo svojo zgodbo. V kateri smeri ste začutili najmočnejšo zgodbo?

Hribe sem vzljubil zaradi pripovedi: na prvem planinskem izletu s PD Rašica mi jih je pripovedoval Stane Buh, na planinskih taborih pa Jani Bele in Franci Pozvek. Prebrali smo vse knjige, ki so pri nas izšle, pa stare *Planinske vestnike*, želeli smo vstopiti v svet teh ljudi (temu rečejo mimetična želja) in potem vidiš to

prebral te lepe besede): "neznanska, donebna Loška stena. Gilbert in Churchill¹ stojita malone brez besed pred to strahovito pregrado. In nato pravita: /.../ 'tam pri Logu je vsak korak dalje proti jugu zaprt, v nebo kipé občudovanja vredne navpične stene, kakršnih do zdaj še niso videle najine oči.' /.../ Pogosto še pridem čez Predel. In vsakokrat na novo ostrmim

¹ V knjigi *The Dolomite Mountains*, 1864.

pretresen in mislim z ljubeznivima Angležema vred: 'Tako, konec. Tukaj je konec sveta.'

Za nekatere zunanje opazovalce velja alpinizem oz. plezanje za adrenalinski šport. Ste vedeli, da plezate zaradi adrenalina?

Tako smo govorili, a takrat nisem razumel. Zdaj razumem bolje in vem, da hodim v naravo tudi zaradi serotoninu. Potrebo po tveganem življenju si razlagam evolucijsko: sto tisoč let so zlasti moški iskali hrano na tvegan način, odkar se da preživeti drugače, potrebo po nevarnosti zadovoljujemo drugače. Zato se je alpinizem rodil šele v 17. in 18. stoletju ravno med relativno bogatimi meščani.

Kako je alpinizem vplival na vaše življenje?

Pred njim sem vse dni bral in poslušal glasbo, ves denar sem dal za plošče in teološke, filozofske in leposlovne knjige in sem bil ustrezno neprizemljen, alpinizem me je malo bolj priklenil na realnost. Za znanstveni poklic mi je dal dve vodili: išči čimbolj elegantne in enostavne rešitve in ne blefaj.

Od alpinistk je Staza Černič opisala svoje dogodivščine v knjigi. Mira Marko Debelak je napisala priročnik *Plezalna tehnika* in vodnik *A Short Guide to the Slovene Alps*, pisala članke v PV, *Alpine Journal* in v glasilo nemško-avstrijskega Alpenvereina. Slovenske alpinistke ne pišejo dosti, občasno kak članek z odprave ali ture – razen če sem kaj spregledal.

Pa Nives Meroi, ki je priženjena "Slovenka" ...

Dvomim, da jo bodo kdaj sprejeli v slovenski nacionalni literarni kanon. Kaj je vzrok ženski literarni neplodnosti, kajti slovensko alpinistično literaturo pišejo predvsem moški.

... Po eni strani bi rekel, da so sorazmerno enako plodne kot moški, ker pa jih je v vrhunskem alpinizmu (pišejo predvsem ti oz. brali bomo le vrhunske alpiniste) veliko manj od moških, je njihov delež toliko manjši. Obenem je avtobiografija vedno malo postavljaška, ta lastnost je pri ženskah redkejša. Marija Štremfelj, Monika Kambič in Tina di Batista so naredile in doživele veliko in želim si, da bi popisale svoje življenje v gorah.

Največji delež naše alpinistične književnosti zavzema t. i. odpravarska literatura, ki ostaja bolj na površini. Bi rekli, da primanjkuje več bolj leposlovnih, poglobljenih del, ki niso zgolj "poročilo" z odprave?

Produkciji več ne sledim, imam pa vtis, da zadnjih dvajset let primanjkuje obojega, ne le pri Slovencih, tudi npr. pri Poljakih, ki so zelo pismen narod. To je najbrž povezano s koncem socializma, v katerem so mnogi intelektualci svojo izpolnitev iskali v alpinizmu in posledično v alpinističnem pisanju. A po drugi strani nastajajo filmi, odpravarske knjige delno nadomeščajo filmi. Vsa čast Silvu Karu, njegov festival gorniškega filma je res velik kulturni dosežek. Ker je bil včeraj ravno Prešernov praznik, vas prosim, da mu na

tem mestu lahko čestitam in se mu zahvalim. Resda pa film ne more nadomestiti omenjenih poglobljenih del. No, da vendarle odgovorim: sodeč po sebi nas leposlovna alpinistična knjiga bolj motivira za hojo v hribe kot odpravarska in pogrešam dela postsocialističnih generacij. Enkrat moram na našem društvu narediti anketo, koliko gorniških knjig so mladinci in mladinke prebrali recimo v zadnjih treh letih.

Zakaj, po vašem mnenju, alpinist napiše knjigo?

Na to si najlaže odgovorimo, če se vprašamo, zakaj jih beremo, beremo pa jih iz mnogih razlogov. V hribe hodimo zaradi lepote in sreče, ki osmišljata naše življenje. Kar osmišlja nas, radi pokažemo drugim, zato postajamo planinski vodniki, inštruktorji, tisti s pripovednim darom pa pisatelji. Nekaterim gore pomenijo toliko kot življenje, v naslovih knjig *Stene mojega življenja*, *Iz življenja gornika*, *Moje gore*, *In takrat me počakaj, sonce*, *Sneg na zlati veji*, *Mój pionowy świat* (Moj strmi svet, Kukuczka), *Climbing Free* (Hill), *Free spirit* (Messner) so besede

življenje, sonce, zlato, moj svet, svoboda, duh – pokazati želiš svoje polno življenje, Silvo Karo v pravkar izdani knjigi *Alpinist* pravi, hotel sem pokazati, kakšno življenje smo živeli. Življenje v gorah in z gorami je polno čustev, od prve trave, na katero stopiš, prve skale, ki jo primeš, gamsa, ki ga vidiš, vse, kar doživiš z ljudmi ob sebi, vse sproža zelo močna čustva in ker smo ljudje predvsem čustvena bitja, morajo ta iz nas. To je po mojem temeljni motiv, ostali motivi so naknadni.

Aleš Bjelčevič in Peter Svetina v Velikem Draškem vrhu, 1992
Arhiv Aleša Bjelčeviča

Aleš Bjelčevič
v Cassinovi smeri
v najmanjši Cini,
Dolomiti
Arhiv Aleša
Bjelčeviča

Koliko intenzivnost doživetja vpliva na kakovost pisanja?

Kjer ga ni bilo, se pozabi. Odvisno je tudi od vrste knjige oz. od oddaljenosti doživetij: avtobiografija je od njih oddaljena, zato zahteva sistematično, trdo delo, ki ni le "izliv čutečega srca". Intenzivnejše ko je doživetje, bolj iščeš besede, ki bi mu ustrezale. Čustva izražamo predvsem z metaforami in primerjavami, za čustva skoraj nimamo nemetaforičnega jezika.² Močnejše ko je čustvo, manj si zadovoljen s konvencionalnimi metaforami, ker ne izrazijo tega, kar čutiš (s krampom ne moreš okopavati cvetlične grede). Zato mislim, da so Kugyjeve knjige poezija, pesmi v prozi. Za pripovedovanje zgodb, storij, pa je treba ravno nasprotnega daru: ljudi, s katerimi si bil v hribih, videti od daleč, kot tujec, ki ne pozna njihovega načina življenja. Če se prav spomnim, sem to posebej opazil v prvi knjigi Tadeja Goloba *Everest*.

Kolikšen delež pri pisanju knjige je želja po leposlovno oblikovanem besedilu in koliko gre

² Metafora je to, kar je nesmiselno, če vzameš dobesedno: "Hodiva že pet let" (torej dlje časa kot Forest Gump), "na izpitu sem padel" (ko bi vsaj, ker bi te par minut bolel komolec, zdaj te bo pa en mesec glava).

za marketinški ali sponzorski vpliv, je vprašanje, ki ga zastavlja ena vaših študentk v svojem diplomskem delu? Poznate odgovor?

Delno sem že odgovoril: leposlovno namreč ne pomeni, "povejmo to malo lepše", ampak "kako naj povem, da bo resnično ustrezalo mojemu čutenju, doživljanju". Šolsko lep jezik ni vedno najustreznejši, ker pogosto zveni prisiljeno, zato mora vsak najti *svoj* jezik, saj so to *tvoje* misli; Knezu je ustrezal poetičen, Karotu stvaren jezik. Marketing je morda pritiskal na tiste, ki so knjige napisali na višku kariere. Teh pa med slovenskimi alpinisti najbrž ni veliko, Zaplotnik, Česen, Grošelj (*premol*) ...

Iztok Tomazin, Urban Golob, Tomaž Humar.

... Večina jih je napisala po karieri, ko medijske in sponzorske pozornosti niso več potrebovali. Ampak brez osebne potrebe najbrž ne nastane dobra knjiga, zanjo pa potrebuješ mir, ni vsak Dostojevski ali Cankar, ki sta dobro pisala tudi iz finančne nuje. Domnevam, da je delež pišočih alpinistov večji kot v drugih športih – vrhunski alpinisti namreč niso le športni obrtniki, v njih je nekaj več, tak alpinizem je velik intelektualni napor, veliko hitrega odločanja, racionalnega in intuitivnega, ki zelo presega vsako obrt. Mislim, da so vsi vrhunski alpinisti izjemno inteligentni, potreba po pisanju pride spontano, iz duše.

Mislite, da bi nagrada za gorniško literaturo, ki bi se podeljevala npr. na tri leta, spodbujala pisanje v tem žanru?

Vesel bi bil, če bi; to je treba vprašati Igorja Škamperleta in Tadeja Goloba. Zanesljivo pa bi spodbujala branje planinske literature, saj veste, kresnikovi finalisti so sposojeni vsak po pol leta. To se mi zdi zelo pomembno, kot učitelj slovenščine vidim, da se bere manj (bodisi le krajše tekste ali le en žanr ipd.), kar pomeni, da je naš duhovni svet revnejši.

In besedni zaklad tudi.

Drži, pri čemer je besedni zaklad le drugo ime za pojmovni zaklad, za to, kako stvari vidimo, razumemo, dojemamo, čutimo; ve se, "meje mojega jezika so meje mojega sveta". Ampak po drugi strani imajo mladi izjemno domišljijo. Njihov jezik je super, poslušam jih na avtobusu, uživam v tem žargonu, imajo cel kup inovativnih izrazov, vsak nov izraz pa pomeni, da si znano stvar predstavljaš na nov način, da jo vidiš drugače kot doslej, to pa je definicija domišljije. Resda pa jezikovni talent najlaže krepimo z branjem literature, to vi veste bolje od mene, ker ste prevajalec. Z jezikom, z glavo, s pametjo ni nič drugače kot z mišicami: talent je premalo in če pameti ne treniraš, ostanesh omejen.

Bili ste mentor pri mnogih diplomskih nalogah; med njimi sem našel tri, ki obravnavajo tematiko, povezano z alpinizmom, in vse tri so napisale študentke. So tri naloge (pre)malo?

Tudi pri Igorju Škamperletu nastajajo take naloge. Naj omenim vsaj eno, ki raziskuje alpinistovo na pol nezavedno pojmovanje sten in gora (žal ni objavljena,

je pa na spletu, *Metafora gore, plezanja in alpinizma v slovenski alpinistični literaturi* Nevenke Lozar). Gre za to, da si z metaforami, s katerimi opisujemo goro, steno in dele stene, vrh, le-te predstavljamo med drugim kot osebe, z osebami pa stopamo v čustven odnos: gore pripovedujejo, šepetajo (naslov Avčinove knjige je *Kjer tišina šepeta*, krassen naslov – ko si sam in se zgoraj ustaviš, te obda absolutna tišina, neopisljiv občutek, in ona takrat res govori), so sramežljive, se smejiijo, spijo, te sprejmejo ali zavrnejo; so pa tudi živalske, Škamperle piše (kurzivno so metafore) "Stene nenadoma ne prepoznamo več. Zdaj smo v njej ... v trebuhu neudomačene zveri", Knez donenje ledenika sliši kot "tožbo ledenega starca, ki ga krivi in tišči teža tisočerih let", ko pada led, "zadonijo ledene orgle", Tomazin knjigo *Korak do sanj* začne "Nekje so gore, ki se poganjajo skozi oblake. Na videz negibne hitijo srečanju z nebom naproti. Njihovi vrhovi so kot okame-nele, v hrepenenju iskanja kvišku strmeče glave in roke in prsti, zadrti globoko v nebesno modrino".

Kdaj prenehajo biti gore samo kup skalovja in postanejo metafora, neubranljiva želja?

Takrat ko nehajo biti ovira na poti k cilju (npr. ko Karavanke ovirajo potovanje s Koroške na Gorenjsko) ali sredstvo za cilj (npr. za nabiranje kondicije ali nekoč za planinsko pašo) in postanejo cilj oz. vrednota sama po sebi. Ko v strminah, ledu, opustelosti dobimo nekaj, kar sta kultura in konvencija zatrla. Kugy je prvič prišel v planine kot botanik, ki je zgolj iskal izgubljenno rastlinsko vrsto *Scabiosa Trento*. Potem se je v gore zaljubil in mu je *scabiosa trenta* postala simbol za izgubljeno v kulturi.

Kaj menite o frazi osvajalci nekoristnega sveta? Navsezadnje so lahko gore in alpinizem tudi neke vrste terapija, kot je opisal pokojni Urban Golob v svoji knjigi *Na beli steni*.

To frazo razumem na ta način, da od našega plezanja razen nas samih nihče drug nima koristi, niti moja družina niti moja širša skupnost.

S tem se ne morem strinjati. Ko se srečen vrnem s ture, sem miren, spravljen s samim seboj in svetom. Od mojega razpoloženja imajo korist ljudje, ki so mi blizu.

Imate prav, to mi je razlagal tudi moj žal že pokojni soplezalec, psihiater Aleš Kogoj. To je več kot zgolj terapija. Pa tudi širša skupnost je nekoč imela korist, v nekdanji SFRJ in v socialistični Českoslovaški je bil himalajzem državni paradni konj. Tako kot z drugimi vrhunskimi športi se je narod z njim identificiral, himalajski uspehi so bili sredstvo za dvigovanje ljudske samozavesti.

Koliko ste bili ali ste pripravljen tvegati? Koliko nadzorljivo je t. i. preračunano tveganje?

Nekoč precej, rad sem plezal krušljive smeri, rad sem plezal sam in sicer smeri, ki jih še nisem poznal, smeri z zgodbami (*smeh*) v Špiku, Rakovi špici, Triglavu idr., ki so bile le malo pod mojo fizično sposobnostjo.

Ampak to tveganje je bilo res preračunano: splezali smo po trideset smeri letno, desettisoče metrov, med plezanjem v navezi sem padel le dvakrat, zaradi izpuljenega klina, zato je verjetnost, da soler pade, majhna. Pri soliranju si neverjetno skoncentriran, ne pomisliš na padec, ne pogledaš dol, ne preišljuješ, kam boš prijel ali stopil, vse gre samo od sebe. Ugibam, da tako sebe doživljajo v verski meditaciji. Znana je zgodba o Slavku Svetičiču: v plezališču neke smeri ni in ni mogel splezati; potem je vrv odvezal in smer odsoliral. Ko sem postal oče, sem to opustil, tisti promil verjetnosti se zazdi večji.

Sicer že prežvečeno vprašanje, a vseeno: pritrjujete trditvi čim večji alpinist, tem večji egoist?

Ne povsem. Egoizem pomeni, da bližnje prikrajšaš za to, kar bi jim moral dati. Tudi rekreativni alpinisti veliko svojega časa porabimo za plezanje in smo lahko prav toliko egoistični kot vrhunski alpinisti, ki se po vrnitvi z odprave intenzivno posvetijo družini, ker jih gloda slaba vest. Če pa s tem mislite, da so veliki alpinisti egoistični v smislu tekmovalnosti na odpravah, npr. da se pri skupinskem delu na hribu šparajo za finalni vzpon, tega pa ne vem, ker nisem hodil na odprave. ○

*Aleš Bjelčevič v Arihovi smeri v Rakovi špici
Foto: Rok Kovač*

Legendarni prelaz v Alpah

Krimmler Tauern/Passo dei Tauri

Beseda treking se v sodobni turistični ponudbi tako imenitno sliši, da agencije s to oznako ponujajo že skoraj vsak pohod, ko udeleženci ne prespijo v hotelu. Tako Krimmler Tauern Trek navadno pomeni ponudbo večdnevnega potovanja iz Krimmla v Avstriji v Prettau v Italijo in nazaj. A tukaj bom opisal kar navaden planinski pohod, namesto z obiski koč raje še dodatno obogaten z lepotami narave. Skratka, varianto, ki je v prvem delu razširjena še na sosednjo dolino, s tem pa tura postane krožna. Z Jasmino sva jo naredila v treh dnevih, a njena zanimivost nič ne bo trpela, če jo še za kak dan ali dva razširite.

Spanje na turistični kmetiji sva si privoščila že dan pred izletom, tako sva bila na poti že zjutraj. Nič ni bilo vstajanja opolnoči, dolgih voženj in omedlevanja že pri pakiranju težkih nahrbtnikov. Res se stara-va! Tako zgodaj sva bila v Krimmlu, da se nama ni ljubilo čakati na avtobus proti prelazu Gerlos in sva se kar od cerkve zapodila v breg. Pa nama je sonce že na prvih devetsto metrih do grebena najavilo, da so pred nama trije sicer lepi, a zelo vroči dnevi.

Na Breitscharte se začne najboljši del prve etape. Čez pobočja nad dolino Wildgerlos gre sprva vodoravno gorska cestica, nato udobna pot. Ko doseže pot Leitenkammer, parkom podobne pašnike z mogočnimi cemprini in manjšimi mlakami, se spredaj tudi že odprejo pogledi na z ledeniki pokrite, divje vrhove skupine Reichenspitze. Žal pot ne gre v zatrep doline ves čas čez pobočja, pač pa se spusti skoraj štiristo metrov v njeno dno. Tam sva srečala prve planince, v zatre-

Windbachtal
Foto: Vid Pogačnik

pu pa se je bilo treba ohladiti v ledeniškem potoku. Do kočice Zittauer, ki leži nad 450-metrskim dolinskim pragom, pelje strmejša pot, ki je meni že precej izpraznila baterije. Zato se je pivu, čeprav sva s seboj nosila precej hrane, pridružila še golaževa juha. Je pa tudi kraj tako lep, da ne kaže iti kar mimo. V velikem jezeru se zrcali Reichenspitze, na bregovih je nekaj gorskega cvetja, odpirajo se tudi že pogledi v daljavo. A spat sva šla vseeno raje na svoje, zato pa sva nosila vso to težko kramo s seboj. Še okrog jezera je bilo treba in čez naslednji prag h gornjemu jezeru. Velikokrat sva že spala v hribih, a le redko na tako lepem kraju, kot je travnata ravnica pri jezeru Oberer Wildgerlos. Še preden sva pospravila šotor, so že od kočice gor prišli prvi planinci. Na tešče sva se podvizala za njimi, a le dokler nisva prišla na sonce. Zajtrk je pač v hribih pomembna stvar. Potem je šlo do razcepa pod Roßkopf laže, tam pa sva med skale skrila še nahrbtnika in človek dobi občutek, da bo na vrh hriba kar poletel. Za Zillertalske Alpe precej nizok vrh (niti Triglav ne presega), a priljubljen in zelo razgleden. Imel sem občutek, da se večina obiskovalcev vrne na isto stran, saj sva naprej čez greben, čez zahodno škrbino odšla samo midva. Nekaj zoprnega grušča je bilo, potem pa udoben, a dolg in globok spust proti sosednji dolini Rainbach. K sreči je pot zelo lepo speljana. V dolgi prečnici se spusti v zatrep doline, tako da ne izgubiš nič višine. Dolina Rainbach je že stranska

dolina dolge doline potoka Krimmler Ache, ampak nisva šla še nazaj. Udobna, spet strma pot naju je vodila čez dolinski prag gor k sloviti kočici Richter. Koča, ki pomni kar precej gorniške zgodovine, je izvrstno izhodišče za ture v skupini Reichenspitze. Tu bi se prav lahko dalo pohod še za kakšen dan podaljšati! Pot na škrbino Windbach je bila nato spet hudo vroča, prehod čez visoko škrbino pa je tudi najzahtevnejši del ture. A vseeno, le sem in tja kakšen klin v skalah, kratka jeklenica in že smo po zanesljivih stopih na širnih pobočjih onkraj škrbine. V možgane se ti zaleže lažniv občutek, da je cilj že blizu, in z dodatno voljo se odpraviš čez prostrana pobočja nad dolino Windbach. Teh pa ni in ni konec. Vedno bolj se sprašuješ, kdo neki je položil kilometre tistih granitnih plošč, in nazadnje se ti že zdi, da ti niso v pomoč, pač pa da ti jemljejo svobodno voljo, kam stopiti. In da jih boš

*Dreiherrnspitze s prelaza Krimmler Tauern
Foto: Vid Pogačnik*

Krimmler Tauern, starodavni prehod

Ta pomembni gorski prelaz ljudje uporabljajo že od prazgodovine. To izpričujejo najdbe iz bronaste dobe, iz antike in iz srednjega veka, ko je bil njegov pomen največji. Predstavlja najkrajšo povezavo čez Alpe med Salzburgom in Benetkami, vendar danes čezenj ne vodi nobena cesta. Karavane trgovcev so izginile, vojske in romarji gredo drugje, nazadnje so z Evropsko unijo izginili še tihotapci. V skoraj enakem slogu, kot tisočletja, ga prehajajo planinci, tega pa ne bi mogli reči za gorske kolesarje, ki kljub grobim skalam na poti v njem najdejo svoje izzive.

Skupina Reichenspitze
z vrha Rosskopfa
Foto: Vid Pogačnik

sanjal vso noč. Še skozi granitni kaos okrog izrazitega grebena, malo dol in gor ter čez nekaj potokov, potem pa sva le dosegla razcep poti pod jezerom Eis. Glava je govorila, da je dovolj časa tudi še za ogled tega jezera, telo je nejevoljno odložilo nahrbtnik in se odpravilo gor v strm breg. Dvajset minut in vsi občutki so se pomirili pri velikem, tihem jezeru.

Prelaz Krimmler Tauern, cilj pohoda, je bil že blizu, jaz pa sem po zemljevidu mrzlično iskal, ali obstaja kakšen trik, da bi tja prišla s čim manj izgube višine. Pot se namreč spusti v Unterer Kessel, čudovit travnat kotel z vijugavim potokom, belimi kosmi vate munca in slikovitimi skalami. Ni druge, prav tja sva morala, potem pa sva se še zadnjič dobrih tristo metrov dvignila na sloviti prelaz. Tam se proti jugozahodu odpre popolnoma nov gorski svet nad Val Aurino/Ahrntal. Vroč dan je počasi ugašal v spokojen, miren večer. Šotor sva postavila na ravnici na avstrijski strani.

Zjutraj nama kljub čudovitemu dnevu ni bilo do kakega podaljševanja pohoda. Lepa je na primer pot na sosednji prelaz Birnlücke, a kaj dosti novega ne bi

videla, pa še zadnji del povratka bi morala narediti z gorskimi taksijem. Jaz sem se samo še povzpela na bližnji vrh Schüttalkopf, potem pa sva se po starodavni poti odpravila nazaj proti Krimmlu. Pot po dolgi dolini pa ni prav nič dolgočasna, saj so se prizori ves čas spreminjali. Skalovje pod sedlom, visokogorski travniki z živahnim potočkom, niže pa planine, cempri novi gozdovi in nato glavna dolina s cvetočimi travniki, že skoraj reko in ledeniki Dreiherrnspitze v ozadju. Ko sva naposled prišla do slovite Krimmler Tauernhaus, še niti polovica sestopa ni bila za nama. Tu bi morali izposojati gumenjake, da bi se človek do slapov pripeljal po vodi! Gorski taksi je nešportna varianta, zato so nama ostali le kilometri gorske ceste. Končno se dolina zoži in skreneš na markirano pot, ki te kmalu pripelje na vrh slapov. Reka je seveda ena sama, a na tistih štiristo metrih padca tvori tri mogočne slapove, ob katerih gre tako obiskana turistična pot. Res pravo čudo za ljudi vseh barv kože in poševnine oči! Nama, ki sva bila na dolgi plovbi, je na koncu odveč edino pot v mesto, kjer naju je čakal avto.

V treh dnevih naju je vročina tako zdelala, da se je moralo celo vreme poslabšati in sva na turistični kmetiji še enkrat prespala, potem pa šele odšla na nadaljnje ture v Kitzbühlske Alpe in v Nizke Ture.

Judovski eksodus

Leta 1947 je čez Krimmler Tauern organizirano šlo okrog 5000 Judov iz vzhodne Evrope. To je bila za preživele holokavsta edina možnost, da pridejo do Jadrana ali Genove in naprej v Palestino. Oskrbnica Krimmler Tauernhaus jih je lepo oskrbela, nato pa so jih, bili so brez vsakršne opreme in mnogo je bilo žensk in otrok, lokalni vodniki v velikih skupinah pospremili čez prelaz. Danes na pohod spominjajo spominske plošče ob poti.

Znamenitosti na turi

- Pot Leitenkammer (čudovita pot skozi 'park' nad dolino Wildgerlos)
- zatrep doline Wildgerlos z lepim pogledom na Reichenspitze in Gabler

- Unterer Wildgerlosee (Reichenspitze se ogleduje v njem)
- Roßkopf (lahek vrh z lepim razgledom)
- koča Richter (planinska koča s tradicijo in lepimi okoliškimi gorami)
- škrbina Windbach (na njej se odprejo nova obzorja)
- jezero Eis
- Unterer Kessel (idiličen travnik z živahnimi studenci)

- dolina Windbach (dolga, visoka dolina s kristalno čistim potokom)
- dolina Tauern Achen (dolga, slikovita dolina z Dreiherrnspitze in ledenikom Krimmler v koncu)
- Krimmler Tauernhaus (legendarna gorska koča, ki nosi letnico postavitve 1389) in Krimmlski slapovi ("najvišji" slapovi v Alpah, ena največjih turističnih znamenitosti Avstrije). ●

*Untere Wilgerlossee in Reichenspitze
Foto: Vid Pogačnik*

Krimmler Tauern – informacije

Austrija, Zillertalske Alpe

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Prehod čez Windbachscharte je srednje zahteven (dovolj široka pot, kratek odsek zavarovan z jeklenico). Tura po predlaganem poteku je naporna, še bolj, če ne spite v kočah in s seboj nosite opremo. Objektivnih nevarnosti skoraj ni (nemara megla na visokih prostranstvih).

Oprema: Običajna planinska oprema, zaščita pred soncem. Ob poti je dovolj vode.

Višinska razlika: Približno 3500 m vzponov in sestopov, 55 km razdalje

Izhodišče: Krimml, 1067 m. Sem se iz osrednje Slovenije pripeljemo po avstrijski avtocesti do Špitala/Spittal an der Drau, skozi Lienz in predor Felbertauern do Mittersill. Tu zapeljemo levo v Krimml.

Koče: Koča Zittauer, 2328 m, telefon +43 (0)65 64 82 62, mobilni telefon +43 (0)66 48 73 22 05, e-pošta info@zittauerhuetten.at; Koča Richter, 2374 m, telefon +43 524 22 13 28, e-pošta richterhuetten@gmx.at; Koča

Neugersdorfer/Vetta d'Italia, 2568 m; Krimmler Tauernhaus, 1631 m, telefon +43 66 42 61 21 74, e-pošta info@krimmler-tauernhaus.at (privatna last).

Sezona: Kopna sezona

Vodnik: Heinrich Klier, Walter Klier: *Alpenvereinsführer Zillertaler Alpen*. Bergverlag Rother, 1996.

Spletna stran: www.summitpost.org/krimmler-tauern-trek/952033

Zemljevid: Venedigergruppe, Oberpinzgau, Kompass 38, 1: 50.000.

Potek poti:

Prvi dan: Krimml, 1067 m–Breitscharte, 1925 m–Leitenkammersteig–Wildgerlostal, 1584 m–Zittauer Hütte, 2328 m.

Drugi dan: Zittauer Hütte, 2328 m–Roßkopf, 2845 m–Roskarscharte, 2689 m–Keesboden in Rainbachtal, 2185 m–Richterhuetten, 2374 m–Windbachscharte, 2697 m–(Eissee, 2569 m)–Krimmler Tauern, 2633 m.

Tretji dan: Krimmler Tauern, 2633 m–Schüttalkopf, 2774 m–Windbachalm, 1882 m–Krimmler Tauernhaus, 1631 m–Krimmler Waterfalls, 1482 m–Krimml, 1067 m.

Iz dnevnika gorskega vodnika

Dvanajst širitisočakov – veliko prečenje Monte Rose

Mogočno pogorje Monte Rose se dviga na meji med Švico in Italijo. S prečenjem vrhov je mogoče v kratkem času nanizati veliko širitisočakov. V drugi polovici avgusta 2017 sem dobil delo preko angleške agencije Mountain Tracks in ga malo prilagodil po svoje. Gorski vodniki to lahko naredimo in kot *senior guide* (letos sem namreč napolnil 50 let) imam proste roke pri prilagajanju načrta ture. V Zermattu sem srečal slovaško-češki par, ki pa že desetletje živi v Londonu. Mlada, dobro utrjena, klasična gosta. V šestih dneh smo opravili prečenje Monte Rose in stali kar na dvanajstih širitisočakih.

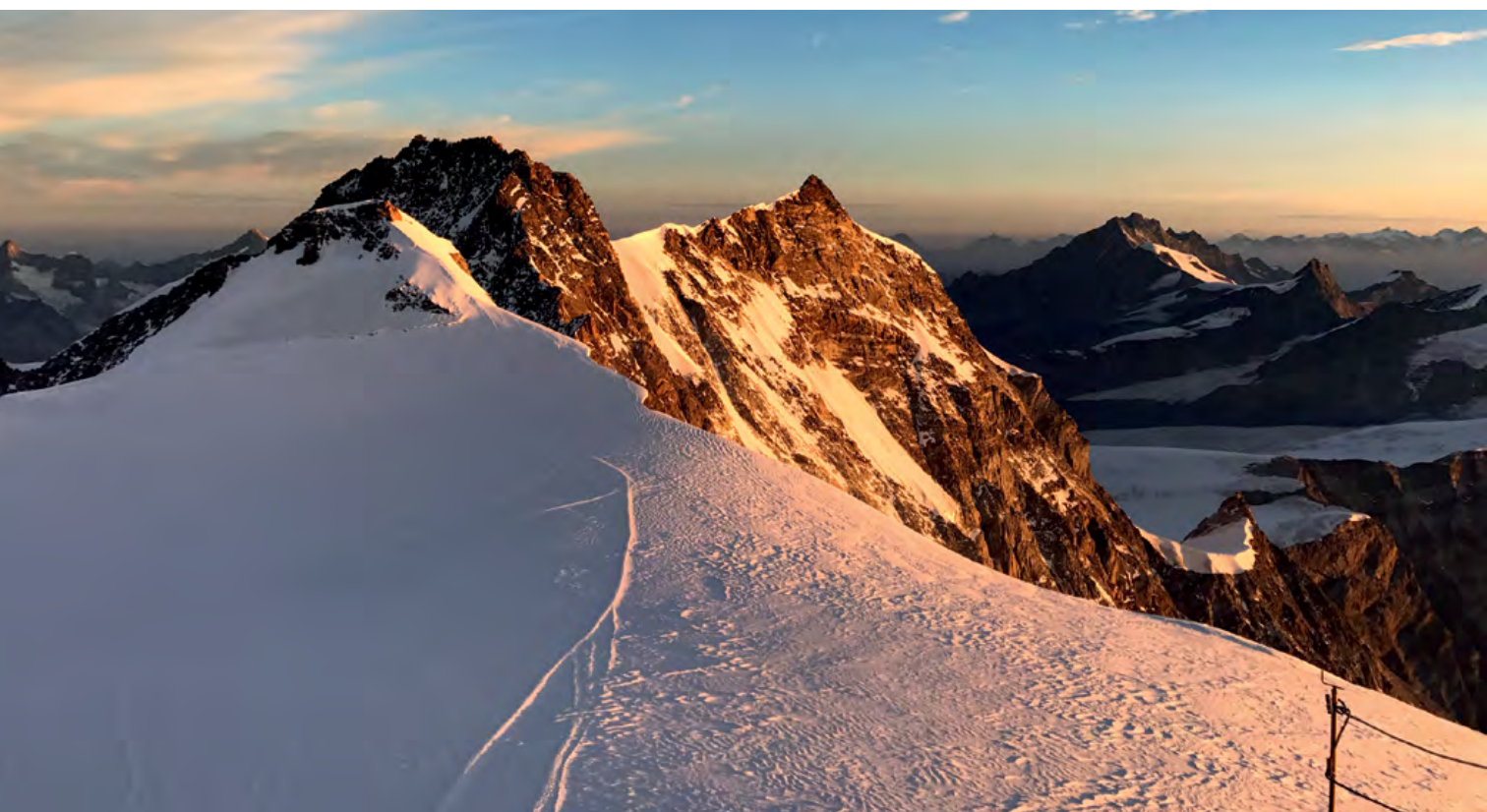
Iz Zermatta smo prvi dan štartali ob devetih zjutraj. Niti ni bilo potrebe za zgodnjo uro, preko vrhov Zahodnega in Centralnega Breithorna smo se spustili do kočje Ajas. Njeno osebje je znano po gostoljubnosti, ki izstopa še posebej do nas, gorskih vodnikov. Poznamo se že dvanajst let in vsako poletje kar nekaj noči prešpim tam, ker je odlično izhodišče za številne širitisočake v bližini.

Drugi dan smo šli na turo po gornjskih predpisih – s prvo zoro. Na Pollux in preko Castorja do kočje Quintino Sella. Vreme je bilo vetrovno, na Polluxu je še zdržalo sonce, kasneje se je pooblačilo in na Castorju smo bili v popolni megli. Naprej je orientacija relativno lahka: po grebenu navzdol in preko Punte Felik smo se spustili do kočje. Popoldne smo bili prosti. Zraven kočje

ima italijanska firma Ferrino postavljene šotore, nekakšen laboratorij za preučevanje bivanja na višini. Notri so zračne blazine, pri oskrbniku pa si je možno sposoditi spalne vreče. Takoj mi je kapnilo, da bi bila tu noč spokojnejša od spanja v vodniški sobi, kjer se je že popoldan uprizorilo pravo tekmovanje v smrčanju. Po večerji sem se s toplo spalno in blazino pod pazduho odpravil v šotor in preživel mirno noč. Zjutraj sem moral izpolniti vprašalnik o preživetju noči in kakovosti opreme, a s pomočjo fanta, ki je delal v domu, to ni bilo težko.

Vreme je držalo in tretji dan je 'padel' Il Naso del Lyskamm. Ta mi je bil že večkrat prava nočna mora, in to zaradi orientacije na pristopu in ledu v zahodni steni. Tokrat se je bolje izkazal in ob 11. uri smo že stali na vrhu. Na sestopu sem odločil, da gremo še tistih nekaj

Zumsteinspitze,
Dufourspitze in
Nordend iz kočje
Margherita
Foto: Klemen Gričar

sto metrov v breg in na Piramide Vincent. Na koči Gnifetti sva se našla z vodnikom Danijem (Danilo Tič), ki je prišel iz Slovenije, in izmenjala nekaj domačih besed. Z gosti večinoma govorim angleško, zato tedne ne slišim slovenskega jezika.

Četrti dan nam je prinesel nizanje štiritisočakov. Najprej na Corno Nero, nato Ludwigshöhe, preko Parrotspitze smo se povzpeli še na Punto Gnifetti, kjer smo prespali v koči Cappana Margherita, najvišji koči v Alpah, 4554 metrov visoko. Kar nekaj ljudi je imelo probleme z višinsko boleznijo, tako da se niso prikazali niti na večerji. Moja gosta sta bila v redu, saj smo pred tem spali na velikih višinah in v bistvu smo imeli v žepu že deset štiritisočakov. Položaj koče je izjemen, odprli so jo 4. septembra 1893, posvečena je bila italijanski kraljici Margheriti Savojski. Nekaj dni pred odprtjem koče, 18. in 19. avgusta, je tudi sama kraljica s spremstvom prenočila v njej.

Pogledi ob sončnem vzhodu so bili fantastični! Pete dne smo se po zajtrku povzpeli na Zumsteinspitze. Malo sem bil v dilemi, kako naprej, a pogoji in vreme so bili fenomenalni. Prečili smo Grenzgipfel ali Ostspitze, ki se po novem imenuje Dunantspitze (preimenovano 6. oktobra 2014 po ustanovitelju Rdečega križa Henryju Dunantu). Vrh je samo dva metra nižji od glavnega vrha Monte Rose – Dufourspitze in dolgo časa se ni vedelo, kateri je višji. Nadaljevanje prečenja z Dufourspitze na Silbersattel (Srebrno sedlo) se vse bolj opušča zaradi odprtih razpok in po odlomu pred leti, ki je uničil več fiksnih vrvi. Zato smo sledili lokalnim vodnikom in se spustili po zahodnem grebenu do koče Monte Rosa. Koča Monte Rosa, imenovana tudi Bergkristall, je bila odprta leta 2009. Moderna zgradba kar 90 odstotkov energije pridobi iz sončnih celic. Kljub švicarskim cenam smo z gostoma nazdravili s pivom, saj smo opravili vse ture, oziroma še več, kot je bilo v programu

Na grebenu od Zumsteinspitze na Dunantspitze Foto: Klemen Gričar

Breithorn Central Foto: Klemen Gričar

Šestdnevno prečenje Monte Rose niti ni tako tehnično zahtevno, najtežji deli so AD+, potrebno pa je imeti kar nekaj sreče z vremenom in snežnimi razmerami. Ker se razmere v Alpah zadnja leta drastično spreminjajo, tako da so nekdanje lahke ture postale veliko težje. Zato smo vodniki z reducirali vodniško razmerje za to šestdnevno turo na 1 vodnik - 1 gost.

dvanajsetih štiritisočakov. Zadnji, šesti dan smo se spustili po novi poti preko ledenikov Grenzglatscher in Gornergletscher na pot, ki vodi do postaje Rotenboden, predzadnjo postajo zobate železnice, ki pelje na Gornegrat. Pred leti je bil sestop s kočice lahek, z globalnim segrevanjem in taljenjem ledenikov pa je napeto vse do konca prečenja ledenikov. Zadnji del ture je potekal v sproščenem vzdušju, gosta sta bila več kot zadovoljna. Jaz pa tudi, ker sem izboljšal svoj rezultat pred leti, ko sem bil v šestih dneh na enajstih štiritisočakah.

Na kavo v Courmayeur čez Mont Blanc

Junija je vročina nenormalno udarila in sneg se je vidno topil na ledenikih. Čez dan se je temperatura na vrhu Mont Blanca povzpela krepko nad ničlo. Imel sem nekaj prostih dni, vreme je bilo še kar, popoldan so se napovedovale nevihte predvsem v francoskem delu montblanškega pogorja. Baza oblakov je bila nekje na 3500 metrih. Na hitro sva se odločila; Iva je pred tem poskušala priti dvakrat na Mont Blanc, vendar se je morala obakrat obrniti na bivaku Vallot. Tokrat bo šlo! Glavni problem je dobiti prostor v kočah v sezoni, kar se lahko primerja z glavnim dobitkom na loteriji. Razmišljal sem o opciji zadnje minute, ko te dajo v čakalno vrsto in če koga ni, le dobiš prostor. Vendar glede na dokaj lepo vreme in naval na goro te sreče ni bilo pričakovati. Potem me je presinila ideja – kaj ko bi šla gor popoldan, zvečer sva na vrhu in sestopiva po Via del Papa do kočice Gonella na italijanski strani gore. Tam je zajtrk ob polnoči, kočica se izprazni in lahko bi dobila še pogrete postelje.

Ob enih popoldne se spakirava na spodnjo postajo žičnice na Aiguille du Midi. Še s kombijem imava srečo, prve naveze se že vračajo in parkirni prostori so se začeli

*Na ledeniku Miage
Foto: Klemen Gričar*

Na vrhu ob 20:54 zvečer Foto: Klemen Gričar

prazniti. Posebne gneče ni bilo in nekaj čez 14. uro se odpraviva z vrha Aiguille du Midi. Sonce nenormalno žge v pobočje Mont Blanca du Tacula. Vode imava vsak po liter in pol, na pol ure narediva nekaj požirkov. Tudi proti Col Mont Maudit ni nič bolje. Temperatura ne pade pod ničlo, sneg je v bistvu dober za hojo, tudi led tik pod sedlom je mehak. Na prečki proti sedlu Brenva prečiva ledeniški potoček. Na višini dobrih 4300 metrov teče voda. Tam, kjer me je vedno zeblo, je vroče. Malo me skrbijo nevihte, gledava proti Švici, kjer se že bliska. Italijanska stran je v redu in to je za naju pomembno. Zadnjih dvesto metrov greva počasi, Ivo malo boli glava. Okrog devetih zvečer stojiva na vrhu Mont Blanca. Iva je v kratki majici in tanki goretex jakni. Ne zebe je, jaz pa že nekako iz spoštovanja nosim dolge rokave. Na

Koča Gonella Foto: Klemen Gričar

vrhu je še neki mlad fant, ki se je povzpел čez greben In-nominata in bo prespal v bivaku Vallot. Prosim ga, da naju fotografira, potem po telefonu pokličem oskrbnika kočice Gonella. Ravno po večerji so in z določeno mero nejevere sprejme rezervacijo za naju. Nekaj govori o pet- do-šesturnem sestopu, vendar ne ve, s kom ima opravka.

Začneva se spuščati. Po grebenu Bosses gre hitro, sledi še kratek vzpon čez Dôme du Gouter in sestop po grebenu do Pitona des Italiens. Zmrači se in v soju čelnih svetilk se spuščava po ozkem grebenu. Sledi od jutranjega vzpona nama pomagajo zaviti na ledenik Ghiacciaio del Dôme. Kratko vrv spremenim v ledeniško navezo z vsemi pripadajočimi vozli. Pri tej temperaturi se ni šala sprehajati po ledenikih. Luči na koči se občasno

zasvetijo neke daleč spodaj pod nama. Sestop poteka hitro z občasnimi popravki zaradi odprtih ledeniških razpok. Ključno mesto je zavarovano z fiksno vrvo, spust poteka po strmem mostičku preko ledeniške razpoke. Dobro, da je tema, da Iva ne vidi vsega. Prečka do kočice se vleče, nekako mi je ostalo v spominu, da je to blizu, vendar se pot vije čez par grebenov.

Na terasi kočice Gonella je živahno. Lučke migotajo, zapenjajo se dereze, vodniki pripravljajo vrvi. Prišla sva malo čez polnoč, ravno pravi čas, ko se naveže odpravljajo po zajtrku na turo. Sam imam delo z pospravljanjem opreme, Iva, ki govori dobro italijansko, se pogovarja z oskrbnikom. Temu ne gre v račun, kaj hrvaško-slovenski par dela ob tej uri tukaj. Ko opazi vodniško značko, mu je bolj jasno. Da nama *flašo* vode in pokaže postelje, kamor se zlekneva in kmalu zaspiva.

Zbudiva se ob "pozni" uri, malo pred osmo zjutraj. Kava, zajtrk, potem pa oskrbnikoma še enkrat obnoviva zgodbo. Po zajtrku naju še čaka delo, sestop do ledenika Miage je kombinacija zavarovane poti, plezanja in ledeniška naveza na tistem delu, kjer je ledenik še pokrit s snegom. Ko postane suh, se razveževa. Hoja do doline Veny in jezera Combal se vleče, vročina se povzpne nad 30 stopinj, preoblečeva se v kratke hlače in teniske. Junija redni avtobus Val Veny–Courmayeur še ne vozi, zato štopava; prvi del poti naju pelje francoski alpinist, kasneje lastnica kampa Aiguille Noire, ki naju odloži na avtobusni postaji. Kupiva karte za Chamonix in se sprava čakat v prvo kavarno. Sladoled in pravi kapučino! Splošno je znano, da je kava v Chamonixu zanič, ampak malo je takih, ki bi se bili za dobro kavo pripravljene povzpeti na Mont Blanc in spustiti preko Val Veny v Courmayeur. ○

Običajna italijanska pot na Mont Blanc (Via normale italiana ali Via del Papa) je ena od petih "običajnih" smeri na Mont Blanc. Prvenstveno smer v sestopu so 1. avgusta 1890 opravili Luigi Graselli, Giovanni Bonin in Achille Ratti, kasnejši papež Pij XI.

*Po ledeniški moreni v Val Veny
Foto: Klemen Gričar*

Foto: Aleš Hočevar

S pametnim telefonom v gore

Še nedolgo nazaj smo se lastniki klasičnih telefonov pred planinsko turo najprej usedli za računalnik, preverili vremensko napoved, nato je sledilo brskanje po pohodniških ali plezalnih vodnikih, in če je bilo območje neznano, je sledilo še iskanje po zemljevidu.

Meseci tečejo in prihaja poletje, sezona planinarjenja je odprla svoja vrata, jaz pa imam nabor aplikacij, ki jih planinci, alpinisti in drugi ljubitelji gora uporabljajo pri svojih dejavnostih. Super, boste rekli. Ne, ni super, aplikacij je preveč, da bi se uporabnik lahko z lahkoto odločil, katera je najprimernejša zanj. Seveda je pogosto najpomembnejši prvi vtis. Če ni "kemije" že na začetku, dobimo odpor do uporabe aplikacije – je nepregledna, ima preveč reklam, vsaka druga funkcija je plačljiva ali pa nam enostavno ni všeč. Prave prednosti in slabosti aplikacije pa spoznamo šele po dolgotrajnejši uporabi, ko smo preizkusili večino funkcij, ki jih ponuja.

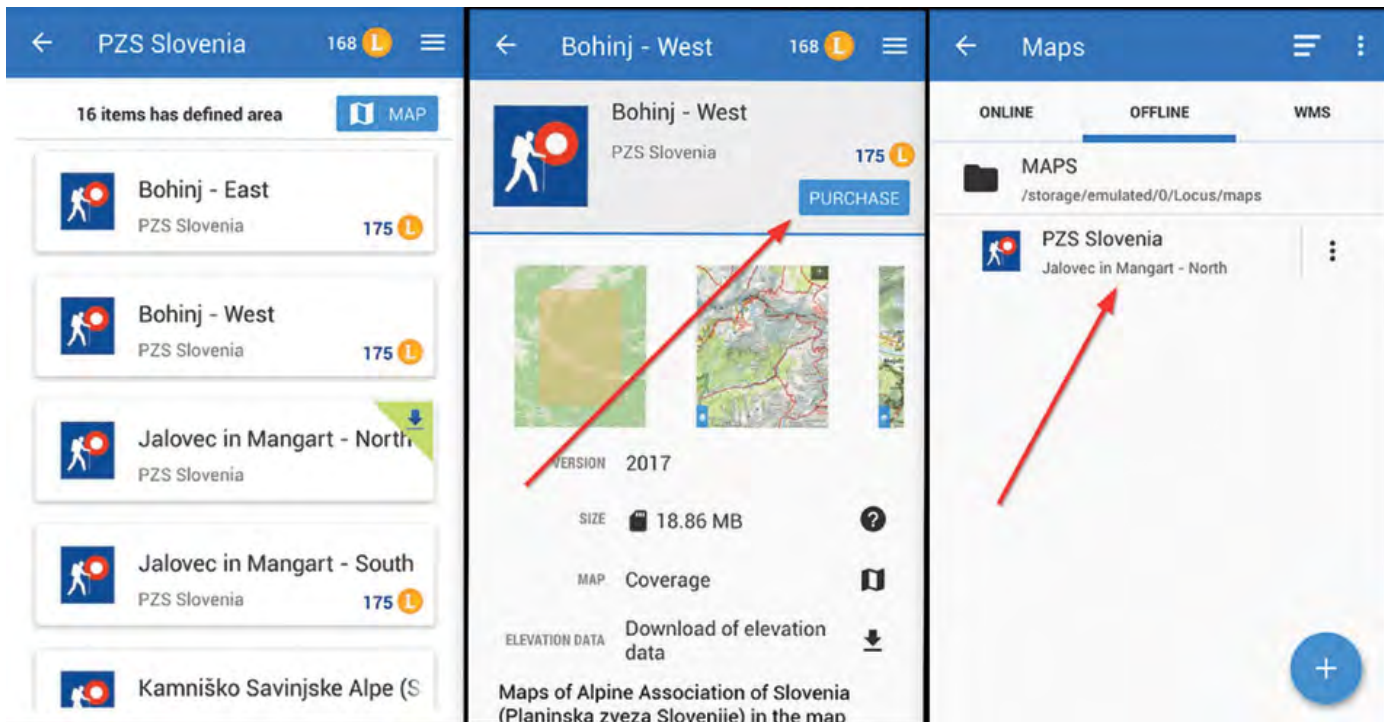
Najprej se je treba vprašati, zakaj pri dejavnostih v gorah sploh potrebujemo neko aplikacijo. Ta "zakaj" nam aplikacije razdeli v nekaj osnovnih skupin: navigacija, vreme, vodniki, izobraževanje, klic na pomoč itd.

Navigation

Zelo širok pojem, pod katerega uvrstimo vse aplikacije, ki nam omogočajo uporabo GPS, nalaganje in branje zemljevidov, snemanje sledi, shranjevanje točk, načrtovanje poti, prebiranje, vnašanje koordinat in še

kaj. Pri zemljevidih je zelo pomembno, da aplikacije omogočajo prenose zemljevidov za delo brez spletne povezave in uporabo lastnih kartografskih podlag. Pomemben dejavnik pa je tudi soliden pametni telefon, ki je sposoben v kratkem času obdelati vse podatke s čim manj zatikanja v samem delovanju aplikacije, pregrevanja procesorja in porabe baterije. Vsekakor je dobrodošlo tudi, da poleg GPS-sistema podpira še satelitska navigacijska sistema GLONASS in Galileo.

V našem okolju je zelo razširjena aplikacija **OruxMaps**, ki je na voljo tudi v slovenskem jeziku, a žal le za operacijske sisteme Android. Aplikacija je na voljo na uradni spletni strani <http://www.oruxmaps.com> in je brezplačna. Preko brskalnika pametnega telefona si jo prenesete na telefon in sledite navodilom za namestitve. Kako namestiti brezplačno verzijo ter prenesti zemljevide za delo brez povezave, si lahko preberete v članku na strani <http://blog.geobunkelj.si>. Pred prvo uporabo svetujemo, da v nastavitvah izklopite t.i. "Zoom autoload" katerega funkcija je, da s spreminjanjem merila karte samodejno preklopi med različnimi kartografskimi podlagami, kar v našem gorskem svetu ni uporabno. Aplikacija ima vse funkcije klasičnih

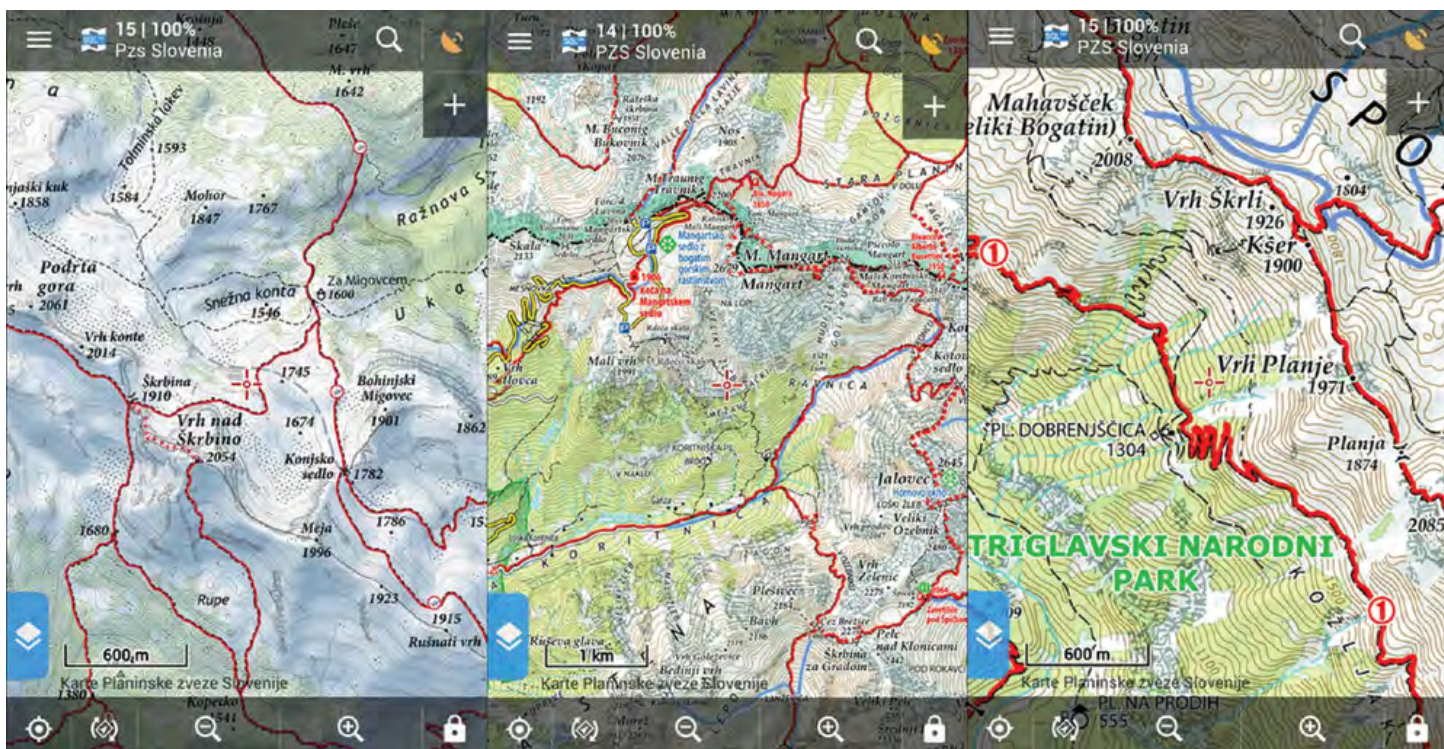
GPS-naprav, podpira Garminove topografske podlage (AdriaTopo Pro ...) in tudi uporabniške karte, ki si jih naredimo sami. OruxMaps je vsekakor najbolj vsestranska aplikacija za navigacijo in orientacijo v prostoru, najboljši približek ročnim GPS-napravam in dobrodošel pripomoček tako začetnikom kot tudi naprednejšim uporabnikom navigacijskih sistemov.

Še ena zelo dobra aplikacija za navigacijo in pregledovanje kart je **Locus Map**. Ima pregleden in prilagodljiv uporabniški vmesnik, podporo različnih zemljevidov in hitro preklapljanje med njimi (tudi v načinu brez povezave). Omogoča snemanje sledi in

tudi pregled v živo s statistiko, načrtovanje poti ter risanje po zemljevidih. Locus Map je prva aplikacija, ki omogoča legalno rabo planinskih kart Planinske zveze Slovenije. Zemljevidi Planinske zveze Slovenije so najuporabnejši pripomoček za obiskovalce gora. Podrobno prikazujejo planinske poti, kočje, stezice, naravne in kulturne znamenitosti, turistično infrastrukturo in vse drugo, kar je potrebno za gibanje v naravi. Podatke s terena stalno posodablja prostovoljci slovenskih planinskih društev. V aplikaciji Locus Map so v merilu 1 : 25.000 na voljo zemljevidi: Bohinj, Triglav, Stol, Jalovec in Mangart, Grintovci in Krnsko pogorje,

Navodila za nakup kart PZS v Locus Map
Vir: www.pzs.si

Primer kartografskih podlag v Locus Map
Vir: www.pzs.si

v merilu 1 : 50.000 pa Triglavski narodni park, Karavanke - osrednji del in Kamniško-Savinjske Alpe.

V aplikaciji Locus Map slovenske planinske zemljevide najdete v Locus Store pod zavihkom Europe > Slovenia > PZS Slovenia. Namestitev je standardna, kot v primeru drugih načinov prenosa brez povezave. Zemljevid, ki ste ga kupili, lahko brezplačno prenesete iz Locus Store za eno leto. Nato priporočajo, da si na svojem računalniku ali Dropboxu ustvarite varnostno kopijo zemljevida z mobilnega telefona ali tabličnega računalnika. Kupljeni zemljevid lahko s svojim računom Locus Store uporabljate na kateri koli napravi z aplikacijo Locus. Zemljevid lahko kupite z Locusovimi žetoni, cena posameznega zemljevida za pametni telefon, ki obsega polovico tiskanega zemljevida, je 175 žetonov, kar je približno 2 evra.

Locus Map poleg navigacije na pametnem telefonu omogoča tudi povezavo s pametnimi urami in neposredno nalaganje kartografije, prenašanje sledi, točk ... Ena od zelo razširjenih vsestranskih aplikacij je zagotovo **ViewRanger**, ki je na voljo brezplačno, ponuja pa tudi plačljive vsebine. Uporabniki lahko prenesejo brezplačne zemljevide in poti za navigacijo brez spletne povezave. Aplikacija ponuja odlično funkcijo *skyline*, ki nam s pomočjo kamere in satelitov na zaslonu označi in poimenuje vrhove v okolici. Z njeno pomočjo lahko dostopamo do javno objavljenih sledi, kar nam pride prav, če predhodno nismo načrtovali izleta, pa bi radi raziskali okolico.

Omeniti je treba tudi aplikacijo **Avenza Maps**, ki deluje tako na Androidu kot Applovem operacijskem sistemu. Aplikacija je brezplačna z določenimi količinskimi omejitvami (število rabe kart), z doplačilom pa je uporaba neomejena. Avenza Maps ima že prednaloženo kartografijo 1 : 5000 za celotno območje Slovenije, njena prednost pa je tudi možnost uporabe geolociranih PDF-kartografskih podlag.

Ozi Explorer CE je aplikacija z najdaljšim stažem, ki pa jo je že nekoliko načel zob časa. Omenjamo jo z razlogom, ker zanjo na spletnih straneh najdemo največ kartografskih podlag, ki pridejo prav predvsem avanturistom, ki iščejo skrite koticke našega planeta. In ker vsak zaključek potrebuje višnjo na vrhu smetane, vsekakor ne smemo mimo aplikacije **Outdooractive**. Zakaj? O tem se bomo razpisali v jesenskem času, ko se bodo obarvali listi na drevesih in zlato ožarili zadnji macesni proti vrhu gora.

Ker pa ljubitelji planin nismo obuti samo v gozdarje, ampak se vozimo tudi s kolesi, je za nekatere zagotovo zelo uporabna aplikacija **Ride With GPS**, ki poleg navigacije po poti in analize sledi omogoča tudi povezljivost z različnimi zunanji pripomočki, kot je npr. merilnik srčnega utripa. Tudi ta, kot mnogi drugi, znotraj aplikacije ponuja plačljive nadgradnje. Omenimo naj še aplikacije, ki so podpora aplikacijam za navigacijo. **GPS Test Plus** je aplikacija, ki nam sporoča podatke o številu satelitov, povezanih z navigacijskim sistemom, hkrati pa nam ves čas sporoča koordinate stojne točke v enem izmed koordinatnih sistemov (najpogostejša sta UTM in WGS84). Dobrodošel pripomoček v sami aplikaciji je tudi elektronski kompas, ki pa v nobenem primeru ne sme biti zamenjava za klasičnega.

Zanimiva aplikacija je tudi **Custom Maps**, ki nam omogoča, da s fotoaparatom na telefonu zajamemo JPG-fotografijo, jo umerimo in si na ta način hitro naredimo uporabniško karto območja. In tukaj je še **CoordTransform**, ki zna namesto nas preračunavati vrednosti med različnimi koordinatnimi sistemi.

Ureme

V domačem okolju navadno nimamo težav z vremensko napovedjo, a kljub temu nas včasih lahko presenetijo dež, naliv ali nevihta. Tako kot za vsa

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA
SPD 1893

NOVO

Zemljevide PZS si naložite na pametni telefon!

Skupaj s številnimi drugimi zemljevidi večine držav sveta so dostopni prek priložne aplikacije za navigacijo na terenu.

MAP LOCUS
www.locusmap.eu

druga področja obstaja cela vrsta aplikacij, povezanih z vremenom. Nekatere ga napovedujejo, druge prikazujejo, tretje nas opozarjajo.

Vremensko napoved za Slovenijo nam podaja aplikacija **Vreme Slovenija** (avtor Matjaž Lenhart), ki zajema podatke z uradne strani ARSO. Postreže nam s splošno tekstovno vremensko napovedjo, slikovno vremensko napovedjo padavin, radarsko sliko padavin, satelitsko sliko oblaknosti in še čim. Vse navedene podatke z dodano radarsko sliko padavin in mnogimi drugimi informacijami nam postreže aplikacija **Dež**. Na kratko: je nadomestek brskanja po spletni strani ARSO.

Kljub vsem napovedim pa nas dež lahko preseneti zaradi lokalnih vremenskih pojavov ali spremembe premikanja vremenske fronte. Aplikacija **Alarm za dež** nas s podatki, zajetimi na radarski sliki, opozarja na bližajoči se dež. Osnovne funkcije so na voljo brezplačno, naprednejše pa je treba kupiti.

Ker ne planinarimo samo v Sloveniji, nas zanima tudi vreme zunaj meja. Norveška aplikacija **Yr** nudi vremensko napoved za izbrani kraj, prikaže pa jo slikovno, tabelarično ali grafično – tudi za Slovenijo. Je zelo preprosta za uporabo in seveda brezplačna.

Za širšo vremensko sliko, prikazano na zemljevidu, priporoča aplikacijo **Windy**. Za izbrano področje nam na zemljevidu prikaže različne podatke v grafični obliki: veter, padavine, temperaturo, oblake, vlažnost, vidljivost in še mnogo drugih. Slikovito in preprosto za uporabo.

Sicer ni ravno pravi letni čas, ampak bi vseeno rada izpostavila eno od aplikacij za zimske dni, to je **SnowSafe**. Aplikacija je nepogrešljiva za vse, ki preživljate čas v zasneženih gorah, in je idealna za turne smučarje, saj uporabniku pomaga pri določanju plazovne nevarnosti. Omogoča dostop do plazovnih biltenov in vremenske napovedi, in sicer tudi ob slabi pokritosti z omrežjem in s slabo spletno povezavo. Trenutno pokrita področja: Slovenija, Avstrija, Južna Tirolska, Benečija, Nemčija, Slovaška, Češka, Norveška.

Uodniki

Planinski, plezalni, gorskokolesarski, turnosmučarski in še kakšni vodniki v elektronski obliki obstajajo že nekaj časa. Prej so bili to skenirani papirnati vodniki, shranjeni v elektronski obliki, pozneje so nastajale različne spletne strani z opisi poti in smeri, zdaj smo na stopnji aplikacij. Nekatere so samostojne, druge povezane z različnimi organizacijami ali spletnimi stranmi. Njihov nabor je velik, uporabnost pa navadno določa število vnesenih podatkov za iskano področje. Nekatere aplikacije, ki vključujejo podatke o poteh, so hkrati tudi pripomoček za navigacijo.

Izpostavil bi zanimivo serijo aplikacij, ki so vir informacij za pohodnike, plezalce, turne smučarje, gorske kolesarje in tekače – Project (Recreational Equipment, Inc): **Mountain Project**, **Hiking Project**, **MTB Project**, **Powder Project** in **Trail Run Project**.

Edina pomanjkljivost je v premajhni razširjenosti baze podatkov – žal Slovenija za zdaj še ni v zadostni meri vključena vanjo.

Za področje Alp sta uporabni **Bergfex Touren & GPS Tracking** in **Bergfex/Ski Lite**, ki sta vir mnogih informacij za planinarjenje in smučanje. Mednarodno razširjen vodniček po plezališčih je med drugimi **Rockfax**, žal pa le za operacijski sistem iOS.

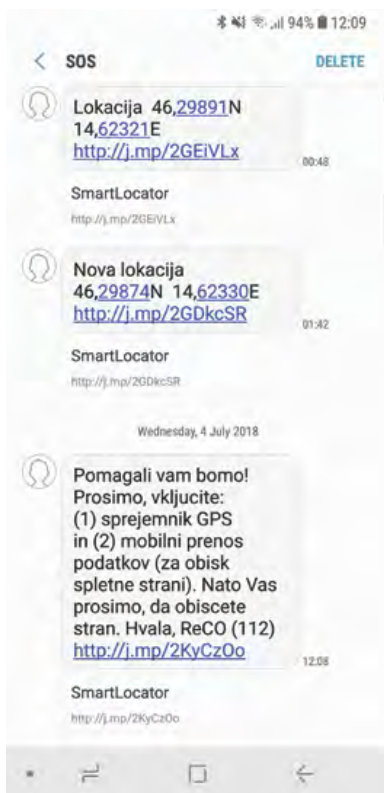
Poleg navedenih lahko najdemo še recimo slovensko verzijo izletniškega vodnička **Slovenia Trails** in slovensko delno brezplačno verzijo plezalnega vodnička **ClimbFinder**. Med slovenskimi izdelki boste našli tudi aplikacijo **Planinc**, ki omogoča zelo preprosto beleženje osvojenih vrhov v digitalno planinsko knjižico. Aplikacija nam prikaže tudi najbližje vrhove glede na trenutno lokacijo in še kaj.

Naj omeniva še aplikacijo **Geocaching**, ki je namenjena iskanju geozakladov v naravi. Geolov je sodobna igra, t. i. lov za zakladom, pri čemer uporabniki skrivajo škatlice z vpisnim dnevnikom različnih dimenzij in oblik v naravi (običajno pri kakšni naravni

1. Ortofotografska podlaga v aplikaciji Orux Maps odkrije še tako skrivne kotičke našega planeta in omogoča natančno načrtovanje poti.

2. View Ranger je aplikacija iz anglosaškega okolja in je zanimiva predvsem zato, ker lahko delimo svoje sledi z drugimi uporabniki (podobno kot kolesarska aplikacija Strava).

3. Avenza Maps deluje tudi v okolju iOS X in omogoča uporabo geolociranih PDF-podlag.

Primer sporočila, ko iz centra 112 skušajo določiti našo lokacijo z aplikacijo Smart Locator. Sporočilo je lahko v več jezikih.

Zajem zaslona: Matjaž Šerkezi

ali kulturni znamenitosti), nato pa objavijo GPS-koordinate, da jih lahko najdejo drugi lovci na zaklade. K objavi "zaklada" spada tudi opis znamenitosti. Ravno zaradi teh opisov uvrščam aplikacijo med vodnike. Kot pravi eden od iskalcev geozakladov, je to "brezplačni turistični vodnik na steroidih". In res je tako, če ga le znate uporabiti v tem smislu.

Usposabljanje

Planinstvo niso samo čevlji na nogah in hoja v breg, potrebno je tudi usposabljanje. Možnosti so velike, odvisno, kaj vas zanima – vozli, gorske rože, postopki prve pomoči, nasveti pri pakiranju opreme ali prehrana ... Če se malo potrudite, boste zagotovo našli uporabno želeno aplikacijo.

Znanje uporabe aplikacij v sožitju s klasično orientacijo je za gorske reševalce osnova za orientacijo v najtežjih razmerah.

Zagovorniki zgolj digitalne tehnologije so v takšnih razmerah precej omejeni.

Planinska karta in kompas morata (!) biti v vsakem nahrbtniku. Pamet pa (tudi) v glavi, ne le v telefonu.

Foto: Matjaž Šerkezi

Klic na pomoč

Kar nekaj aplikacij ponuja različne storitve lociranja, klicanja in obveščanja v primeru nesreče (klic v sili). Če se držite pravila, da v gore ne hodite sami, tega skoraj ne boste potrebovali, ampak vseeno ni slabo preveriti, kaj bi vam prišlo prav v primeru nepričakovane situacije na planinski turi.

Aplikacija **Lost Rescue** je plod slovenskega razvoja in z enim klikom omogoča, da svojo lokacijo sporočimo nekemu od domačih ali pa kar na številko 112. Podatek se prenese v obliki kratkega sporočila, kar je velika prednost v gorah, saj se ta pošlje po omrežju GSM in zanj ni potreben prenos podatkov. V nastavitvah aplikacije je možno nastaviti, da se lokacija posreduje šele po desetih sekundah, kar je velika prednost, saj se v tem času dobi najboljši satelitski sprejem in je posredovana stojna točka natančnejša, kar je v primeru nesreče pomemben podatek za gorske reševalce. Opozarjamo le, da je zloraba številke 112 kazniva.

Po izkušnjah gorskih reševalcev pa se velikokrat pripeti, da kljub številnim aplikacijam na mobilnem telefonu v nesreči ljudje ne znajo niti povedati, kje so. Zgodilo se je že, da so jih reševalci locirali po fotografiji, ki so jo objavili na družabnem omrežju in je ta imela med t. i. meta podatki shranjen tudi podatek o lokaciji. Da pa je stvar enostavnejša, je URSZR s podjetjem XLab razvila aplikacijo **Smart Locator**, ki jo uporabljajo le regijski centri in s pomočjo katere lahko gorski reševalci določijo lokacijo posameznika na daljavo.

Kako poteka?

Ob nesreči pokličete na pomoč. Operater na regijskem centru 112 vas bo povprašal med drugim tudi o vašem položaju. "Glb ..., pojma nimam kje sem" in še pred nekaj leti bi v tem primeru bila poleg vseh omenjenih aplikacij uporabna tudi aplikacija za glasbo, s pomočjo katere si bi krajšali čas do prihoda gorskih reševalcev, ki vas bi morali najprej poiskati, seveda ob predpostavki, da niste hudo poškodovani.

Tako pa s centra 112 na vaš telefon pošljejo kratko sporočilo, ki je lahko tudi v različnih jezikih. S klikom na povezavo se strinjate, da vam lahko s telefona poberejo podatke o vaši lokaciji in s tem gorskim reševalcem podajo informacijo, kje sploh ste.

Zaključek

Kot ste verjetno že ugotovili, je nabor digitalnih možnosti precej velik. Katero aplikacijo uporabljati? Preizkusite tisto, ki se vam zdi uporabna, in ugotovili boste, katera je narejena po vašem okusu. Ne pozabite pa, da vsa tehnologija lahko tudi odpove, se pokvari ali pa se preprosto izprazni baterija (ravno v času pisanja članka mi je kar na lepem odpovedal telefon – naključje?). Toplo priporočava uporabo dodatnega vira energije (baterija, *power bank*), saj je poraba energije mobilnega telefona ob vklopljenem GPS, prenosu podatkov ter osvetlitvi ekrana precej povečana. In na koncu ne pozabite občasno uporabiti planinske karte in kompasa ter povaditi osnov klasične orientacije, saj nikoli ne veste, kdaj vam pride prav. ○

Deveto življenje gospoda M

Po nesreči v plazu

Zazvonilo je. Predirljiv zvok zvonca, skritega v ohišju telefona, je tudi najbolj oddaljenega prebivalca stanovanja opozoril, da nekdo čaka na drugi strani žice. Telefon ni imel spomina niti zaslona, na katerem bi bile izpisane zadnje številke, samo ohišje z nekaj preproste elektronike. S svojim neusmiljenim zvonjenjem je opozarjal, da naj nekdo že vendar dvigne slušalko in reče ta obvezni "Halo", sicer bo kličoči ostal neznan.

Ker je bil zadnji dan v letu in se je že nagibal proti silvestrskemu večeru, sem čakal, da se na klic odzove ena od *cimer*, s katerimi sem delil stanovanje in si tako zmanjševal stroške. Ta dan je bilo že nekaj klicev med dekleti, urejale so zadnje pomembne ali nepomembne spremembe pred začetkom najdaljšega večera. Še enkrat je pozvonilo, zatem sem zaslišal hitre korake in sledilo je nekaj pridušenih besed. Klicala je njena najboljša prijateljica, ki je bila še zjutraj s fantom v hribih. Predirljiv krik. Planil sem skozi vrata sobe in zagledal *cimro*, ki je brez moči sedela na tleh, s prevrnjenim telefonom poleg sebe in spačnim obrazom, ki so ga oblivala solze: "... njenega fanta ... pod plazom je ... M-ja je zasul plaz ..."

Bilo je pred nekaj leti, na drugem koncu Slovenije in v nekem drugem stanovanju. Oddaljeno zvonjenje telefona me je komaj doseglo. Nisem se menil zanj, saj sem bil bolj redko doma in tako rekoč že tujec. A čez nekaj trenutkov so se odprla vrata sobe in zaslišal sem: "Zate je, pohiti." Na drugi strani žice je bil M. Njegov klic me je presenetil, poznala sva se bolj na videz, imela sva skupne znance, to je bilo vse.

"A greš z menoj v Severno triglavsko?"

"Seveda."

Dva dni pozneje sva se v jutranjih urah pod steno pripravljala za vstop v smer. Utrujen od napornega potovanja, med katerim sem menjaval avtobuse in vlake, utrujen zaradi neprespance noči, za kar so bili krivi

*Cmir, Triglav in
Stenar s Špelve
Foto: Peter Strgar*

Kmalu nato sva bila spet v Julijcih, tokrat v Stenarju.
Foto: Izidor Tasič

polhi, ki so v bivaku gospodarili nad posteljo, sem kar določil: "Pojdi ti prvi." M, opasan s plezalno opremo, je hitro izginil za robom. Čez čas je štrik nehal teči, izza roba se do mene niso prebile nobene razumljive besede. Ker je bilo še nekaj drugih navez v steni, so se različni klici mešali z odmevi.

"Sranje," sem pomislil, "nisva se dogovorila za signale s štrikom." Nato se je vrv napela in s sunkovitimi trzaji ponovno drsela skozi osmico. Ko jo je ostalo le še nekaj metrov, sem še enkrat zakričal: "Konec štrika!" A brez učinka. Zadnji metri so se hitro iztekli in nato je vrv ostala napeta.

"Grem!" sem sporočil zgolj iz navade, brez upanja, da me sliši. Plezanje prečke z napeto vrvjo ni prijetno, saj te neprestano vleče iz ravnotežja. A kmalu je napetost popustila in vrv je lepo sledila mojim premikom. Malo pod stojiščem, ki je bilo za robom, mi je v roki s sistemom vred ostal klin. Izza plezalnega pasu sem izvlekel kladivo in ga za zanamce do ušesa zabil v steno.

"Hej," sem ga pobaral, ko sem prišel do njega in videl, da sidrišče predstavlja samo en, do polovice v razpoko zabit klin, "a si ti preveril zadnji klin? Sem ga kar z roko ven potegnil!"

"Ah, saj bi držal navzdol," je lahkotno odmahnil z roko. Malo sem ga postrani pogledal, zabil še en klin, da sem izboljšal sidrišče, in vprašal: "Na katerem *ferajnu* pa si bil v uku?"

"Jaz sem samouk," je žareče odvrnil s takim ponosom, da je že v kali zavrnil vsako možnost mojega vplivanja na drugačno, boljše zabijanje klinov. Raztežaj ali dva pozneje sem se že popolnoma zavedal, da moram kot drugi v navezi plezati, kot da soliram, saj njegovemu

varovanju nisem več zaupal. Tu in tam sem na stojiščih kot drugi zabil še dodaten klin. Kljub njegovi predrzni neposlušnosti plezalskega samouka – moji navsveti so se od njega odbijali kot pingpong žogice od trde mize –, sem užival z njim in v njegovem sijočem veselju do okolice. Na enem od štantov mi je zaupal, da za njega štejejo samo Julijci, da je to njegov raj. Ko sva se kasneje utrujena spuščala po dolini Vrat proti Mojstrani, sem si ritem korakov držal s pesmijo. Približal se je in rekel: "Ej, meni se pa *dopade* ta, a jo znaš: *Pod rožnato planino, grabila je seno ...*" Do Mojstrane sem jo znal že na pamet in še danes si jo zabrundam. Kar v glavi je ostala.

Kmalu nato sva bila spet v Julijcih, tokrat v Stenarju. Zapodila sva se proti smeri, ki jo Mihelič v svoji knjigi opisuje s samimi superlativi, a sva podcenila dolžino pristopa. Tako sva za prebijanje preko ruševja, melišč in strmih travnatih zaplat porabila mnogo več časa in energije (ter zaradi čudovitega in vročega sončnega dneva tudi vso vodo) kot nato za samo plezanje. Zaradi utrujenosti sva bila drug drugemu že malo tečna, zagotovo je bil tudi že sit mojega nerganja, da mora biti nekaj metrov nad vsakim štantom vsaj en dober klin, toda ko sva prišla na vrh, je bilo vse pozabljeno. Pri sestopu čez travnato pobočje je pred nama odbrcel gams, se nenadoma ustavil in začel oprezati proti nama, nato pa nazaj proti komaj vidni stezici, po kateri je prišel.

"Poglej," sem ga pokazal M-ju, "kot da nekoga čaka." Sedla sva, da bi videla, kaj se dogaja. Gams je nekajkrat požvižgal, nato se je prikazal mladič in nekoliko nerodno pretekel razdaljo do svoje mame. Še enkrat sta naju na hitro pogledala in nato družno odskakljala za rob. Nasmehnila sva se, Julijci so naju spet razveselili s svojim bogastvom življenja.

"A ti veš, da je bil M v bolnici?" me je nekega dne pobarala S.

Nisem vedel.

"Edini klin je zabil samo zato, ker sem mu jaz *težila* in ta ga je pri padcu zadržal, sicer bi šla oba. Trideset metrov je letel vsega skupaj. A jo je kar dobro odnesel, malo mu je pretreslo glavo, malo se je potolkel."

"Ha, on je kot mačka, vedno se pobere," sem optimistično omenil.

A mi je odvrnila: "Veš, mačka ima samo devet življenj."

Z M-jem sva se kasneje še kdaj dobila v hribih, predvsem pozimi sem z njim raziskoval njegove Julijce. Vendar skupaj nisva plezala kar nekaj časa, saj se je védenje o njegovi plezalski prvobitnosti razširilo naokoli in posledični nežni "obljubi mi, da ne boš z njim plezal", je imel prednost, dokler se niso spremenile nekatere okoliščine. Tudi on se je spremenil. Ko sva se po dolgem času spet navezala v Kamniških, že to me je presenetilo, da je sploh šel v Kamniške, je vse moje komentarje o varovanju med plezanjem vpiljal kot goba. Radovedno je spraševal ob vsaki spremenjeni situaciji. Seveda sva potem nadaljevala s plezanjem v Julijcih.

Informacije so bile skope in zmedene, tako da sem še vedno upal, da je vse v redu. A vseeno sem po telefonu preostali družbi odpovedal našo prisotnost na silvestrski večerji in zamolčal pravi razlog. Nisem jim hotel kvariti veselega vzdušja med pričakovanjem novega leta. Ko je avto z enakomernim brnenjem poziral kilometre proti Mojstrani, smo bili bolj ali manj tiho. V hiši smo se nato pridružili zbranim okoli radijskega sprejemnika in poslušali pogovore med reševalci. Gospodarica mi je nenadoma naskrivaj, tako da M-jevo dekle ni opazilo, odkimala in mi, ko sem se ji približal, tiho dejala: "Glede na to, kako se pogovarjajo med seboj, pomeni, da se ni dobro končalo."

Pomignila je proti M-jevemu dekletu: "Bodite pozorni nanjo, ko bo izvedela ..."

Tedaj sem se izselil iz telesa in se videl, kako pripravljen čakam na trenutek, ko jo bo zvilo. Nato sem se zagledal, kako z drugimi stojim zunaj v trdi temi; možje so molče izstopili iz avta in položili temno podolgovato vrečo na tla. Nekdo je odprl zadrgo in videl sem se, kako opazujem njegov obraz, kako se ga dotaknem po licu in se poslovim od njega. Videl sem, kako v jeseniški bolnišnici čakamo na dežurnega zdravnika, da bo uradno povedal, kar nam je že vsem bilo jasno. Videl sem se, kako občudujem nenavadno zbranost njegovega mlajšega brata, ki je prevzel nase breme cele družine ter urejeval dokumentacijo. Ko sta manj kot uro pred novim letom mlajši brat in M-jevo dekle skupaj izbirala krsto, sem dobil občutek, da se ne nahajamo tam, kjer smo, ampak smo igralci v kadru nekega jugo filma. Prišla je polnoč, stali smo na parkirišču ob avtocesti, rakete so letele v nebo, pokale so petarde ... Iz prtljavnika sem vzel šampanjec, ki je bil namenjen za nek drug trenutek, in ga odprl. Popolnoma zmedeni smo vzdignili plastične kozarce, M-ju smo zaželeli spokojnost tam, kjer je, nam ostalim pa več sreče v prihajajočem letu.

Pozimi sem z njim raziskoval njegove Julijce.

Foto: Izidor Tasič

Ker ravno sreča je bila tista, ki je M-ju popolnoma obrnila hrbet. V hribih so bile tisti dan čisto normalne razmere, le ena past je bila na njegovi poti. Ravno nanjo je zapeljal s smučmi. Kot da to še ni bilo dovolj, bi ga snežna gmota lahko na tisoč in en način spodnesla in tudi zasula, pa bi še vedno imel veliko možnosti, da se izvleče. Ampak ne, v spletu naključij ga je plazovina, ko se je zaustavila, zabetonirala v položaju, ki nikakor ni omogočal pobega. Zbiti sneg je vkoval napačno polovico telesa. Nisem si mogel kaj, da se ne bi spomnil pogovora o mački, ki ima devet življenj. ●

Potovalne TORBE

Na voljo v:

Trgovine Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),

Trgovine Iglu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),

Trgovina Annapurna (Ljubljana), Trgovina Outdoor Galaxy (Bovec),

Trgovina Elan (Begunje), Trgovina Pod skalco, (Bohinj)

Priljubljeni, da
prestržemo morebiten
otrokov padec.
Fota: Alenka Pirih

Na turo z otroki

Varovanje otrok na zahtevnih in izpostavljenih poteh

Kot običajna slovenska družina smo tudi pri nas doma hodili v hribe, pretežno na hribčke, po dolgočasnih kolovozih in skozi gozdove. Iz družinskih, mojih najstniških dni, se kot najodličnejšega spomnim vzpona po italijanski poti na Mangart; ta bil je drzen, prepaden, z očetom sva prišla med same oblake, s katerimi sva si delila nebo.

Kasneje vse do alpinističnih dvajsetih let skoraj nisem zahajal v gore, z izjemo gimnazijskega pohoda na Triglav, ki smo ga opravili s sošolci, s pivom in burekom v nahrbtniku. O tem zgodovinskem vzponu kdaj drugič. Danes bom delil izkušnje o tem, kako od fanta, ki se mu ni dalo hoditi gor, do fanta, ki te prosi, da ga pelješ v Steno. Pisal bom o pustolovščinah s sinom in hčerjo, o tem, kam z otroki, da se jim bo zdelo zanimivo in kako to početi varno.

Še sprejemljive poti za vzpon z otroki

Ko pomislimo na vzpon z otroki oz. najstniki, je zelo pomembno vedeti, da, razen izjemoma, ne želimo preseči meje udobja. Nikoli pa ne smemo preseči praga (ne)varnosti, torej moramo pri načrtovanju ture izbrati primerno zahtevno pot, na kateri bomo lahko kontrolirali vse dejavnike nevarnosti. Sicer je bralcem *Planinskega vestnika* načrtovanje ture dobro znano, prav tako se zavedajo, da je za hribolazenje z otroki potrebnega do dvakrat toliko časa, kot ga potrebujemo sami. Pa vendar ponovno izpostavljam pomen zadostne količine tekočine, hrane in oblačil, zlasti pa pomen pravočasnega umika iz morebitnega nevihtnega popoldanskega gorskega okolja v varno zavetje. Vsakršna preintenzivna, nekontrolirana in nevarna

okolščina bo naše mlade gornike odvrnila od nadaljnjih pustolovščin! Zatorej spoštujmo zmernost, odlično pripravo na turo in obvladovanje tehnik, ki jih potrebujemo za varno vodenje mlajših po gorskem svetu.

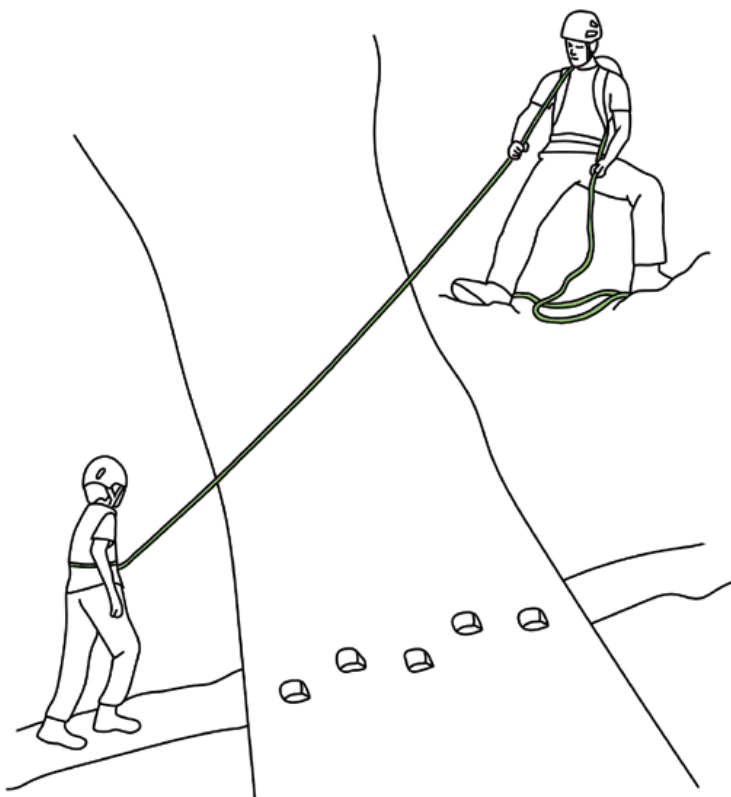
Preden se odpravimo na pot, se spomnimo, da je lahko nekoliko strmejša in občasno izpostavljena pot v dežju, jutranji rosi ali v spomladanskem talečem se snegu v kombinaciji z utrujenostjo, padcem pozornosti ali zgolj enim nerodnim korakom lahko za našega mladoletnega gorniškega prijatelja tudi usodna. Kar pomeni, da na takšnih poteh v naš nahrbtnik nujno sodijo 20-metrski vrv, spomladi cepin in dereze ter vedno tudi čelada – za nas in za otroka!

Zgodnjepoletni sneg

Ob prečkanju snežnih zaplat oz. jezikov, četudi zmereno strmih, se vprašajmo, kaj bi se zgodilo ob morebitnem zdrsu. Vzemimo cepin, natakimo dereze, izklešimo stopinje in po potrebi otroka tudi navežimo ter ga varujemo med prečenjem. Četudi morda nepotrebno, bo to zagotovo v njem prebudilo pustolovski občutek, dogajala se bo prava gorska akcija in verjemite mi, ni ga travnika, polnega rož, ki bi bil za vašega otroka bolj nepozaben od takega varnega prečenja.

Varovanje s polbičevim vozlom na skobo
Skica: Jernej Lukša

Varovanje otroka pri prečanju snežišča
Skica: Jernej Lukša

Potem ko ste skopali stopničke, dovolj velike za celotno otrokovo stopalo, mu lahko za lažje lovljenje ravnotežja pomagata tudi pohodni palici. Otroka okoli pasu navežite z najlonskim vozlom in ga od zgoraj s pomočjo vrvi varujte, da preči snežišče. Vi medtem sedite, trdno oprti na peti obeh nog, otroka varujete preko rame, s popuščanjem/povzemanjem vrvi do varnega mesta preko snega.

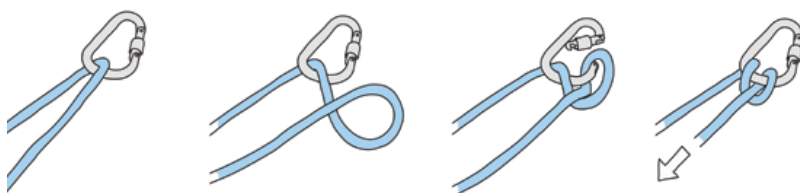
Tovrstno tehniko bi lahko na primer uporabili ob vzponu na Mangart po Italijanski smeri. Po bogati zimi se tam praktično večji del poletja ne boste mogli izogniti strmim snežnim jezikom.

Otroka pustimo, da se vzpenja in poplezava pred nami, mi smo tik pod njim pripravljeni, da preprečimo njegov morebitni padec. Bistveno je, da smo mi povsem sigurni vase in da nas s svojim padcem nikakor ne more vreči iz ravnotežja! Praktično to pomeni, da ga mestoma primemo za boke in sledimo njegovemu plezanju navzgor; otrok nas po dveh, treh korakih počaka, da mi stopimo za njim. Tovrstna tehnika je primerna le v primeru, ko smo mi povsem stabilni, dobro stoječi na obeh nogah in prostih rok.

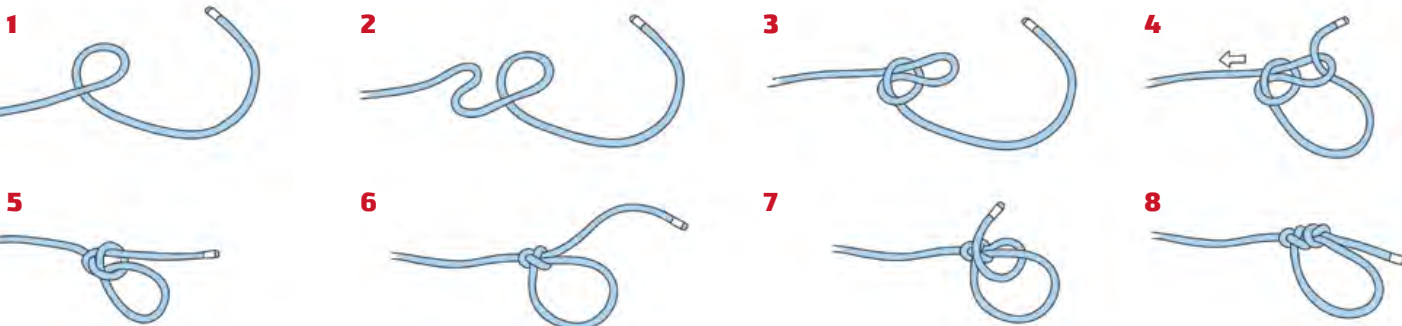
Strmi skoki, prestrezanje padca, usmerjanje

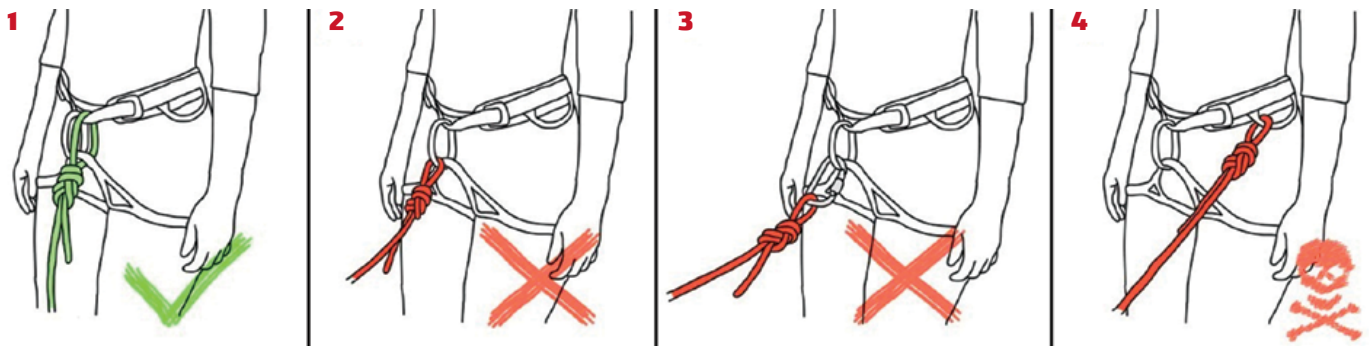
Za naše nadebudne planince in seveda tudi za nas stvari postanejo zanimive, ko se skalnati svet postavi strmo navzgor. Na primer pri poti čez Prag se po prečkanju Bistrice in nekaj brezskrbnih korakih znajdete v ne prestrmem, a vsekakor potencialno nevarnem terenu, izguba ravnotežja in posledično padec se ne smeta pripetiti.

Izdelava polbičevega vozla Vir: https://alpirocnik.rasica.org/wiki/Glavna_stran

Izvedba najlonskega vozla Vir: https://alpirocnik.rasica.org/wiki/Glavna_stran

Pravilna navezava na plezalni pas z vozlom osmico
Vir: https://alpirocnik.rasica.org/wiki/Glavna_stran

Dokler skoki ne presegajo več kot pol metra nad našo glavo, še vedno lahko uporabljamo to tehniko. V primeru višjih ali daljših skokov, ko tudi mi potrebujemo roko ali celo obe, pa ta tehnika odpade! Čez krajše in daljše skoke otroke varujemo z vrvo. Navezava na najlonski vozel kar okoli pasu, tj. nad boki, je primerna, vse dokler se ne gibamo po poteh, ki so kot zahtevnejše zavarovane plezalne poti opremljene z jeklenicami, na katere se samozavarujemo. Več o tem kasneje.

polbičev vozel. V primeru skobe uporabimo kratko neskončno zanko in vponko z matico ter tako otroka varujemo čez skok.

Tega načina pa se praviloma ne poslužujemo v skokih, težjih od II. stopnje. Izjemoma splezamo tudi kako mesto III. težavnostne stopnje, vendar le, kadar gre za zelo nizek skok. Padec vodeče odrasle osebe je vsekakor nesprejemljiv.

Uzle je treba znati narediti brezhibno! Svojo nalogo opravljajo samo pravilno narejeni, zato se jih naučimo in vadimo že doma.

Pod skokom razmečemo vrvi, splezamo čez skok, poskrbimo, da je medtem otrok na varnem mestu, najbolje sedeč oz. negibno stoječ, vsekakor pa izven vpadnice kamnov, ki bi jih morebiti sprožili mi. Splezati smemo le tako daleč, da otroka še vedno vidimo in slišimo, optimalno do 5 m, vsekakor ne dlje od 10 m, saj se z vsakim metrom poveča nevarnost, da z vrvo sprožimo kak kamen ali pa da se otrok zaradi razdalje prestraši.

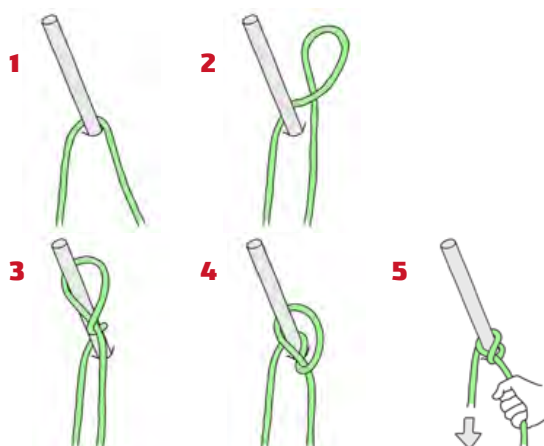
Ko pridemo do primerne mesta, se varno namestimo, sedemo in nogi čvrsto upremo v tla (še bolje v skale, štrleče iz tal), varujemo preko ramena, lahko pa izkoristimo tudi kline, ki so na planinskih poteh namenjeni oprijemanju, ter okoli njih izdelamo

Zavarovane poti

Na daljših odsekih z jeklenicami tako mi kot otroci potrebujemo plezalni pas in samovarovalni komplet. Vsakršno improviziranje brez samovarovalnih kompletov močno odsvetujemo, saj v primeru padca lahko pride do maksimalnih faktorjev sil, ki se lahko odrazijo v resnih poškodbah hrbtenice. Zlasti odsvetujemo uporabo pomožnih vrvic in neskončnih zank namesto samovarovalnih kompletov, saj pomožna vrvica in neskončna zanka nimata lastnosti absorbcije sil v primeru padca. Posledično lahko pride do trdega padca, ko se vsa sila prenese na telo padlega, v primeru večje teže pa tudi do pretrganja pomožne vrvic oz. neskončne zanke.

Varovalno opremo morate dobro poznati. Za začetek je izredno pomembna pravilna namestitev pasu, da le-ta ne zdrsne dol čez boke ali da se ne odpne. Zavedati se moramo, da kljub privlačnosti in načelno varno urejenim plezalnim potem te praviloma niso narejene za otroke, mlajše od 10 let, saj so razdalje med stopnimi in oprijemalnimi umetnimi elementi večinoma urejene za ljudi, višje od 150 cm. Za zelo strme in za daljše odseke pa tudi v primeru daljših razmikov med pritrdišči jeklenice priporočam dodatno varovanje z vrvo, ki jo otroku z osmico vpletemo na plezalni pas. Bodite pozorni, da jo res vpletete v primerna dela pasu! Priporočam varovanje s polbičevim vozlom.

Varovanje s polbičevim vozlom na klin
Skica: Jernej Lukša

Za konec

V primeru navezave na vrvi sočasno gibanje naveze absolutno odsvetujem, saj je zanjo potrebna izjemna izkušnost in veliko prakse. V primeru napake je to lahko usodno za oba. Tovrstno tehniko uporabljajo gorski vodniki, imenuje se vodenje na kratki vrvi in gre za najzahtevnejšo tehniko vodenja, ki ni primerna za laike. Kadar pa se ne počutite povsem varno v sedlu, se obrnite, kajti tudi to je ena od stvari, ki se jo morajo otroci naučiti.

Pa srečno – plezanje z otroki je neprecenljivo! ○

Iz Kranjske Gore v Trento

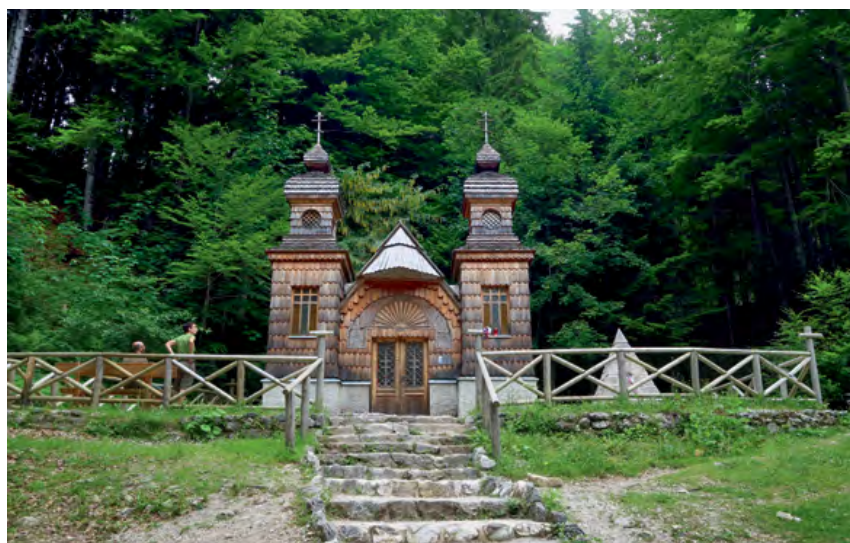
Pohodniška pot *Alpe Adria Trail* ima nekaj zanimivih etap v Sloveniji. 23. etapa, ki povezuje Kranjsko Goro s Trento, je zanimiva toliko bolj, saj se vzpnemo na naš najvišji prelaz Vršič, ob poti pa je kar nekaj naravnih in drugih zanimivosti, ki si jih velja ogledati.

Pot začnemo v središču Kranjske Gore in sledimo ličnim rumenim smerokazom z nalepko znaka AAT, ki nas usmerjajo na Vršič. Ob hoji imamo razgled na Razor in Prisojnik. Nadaljujemo po uličicah Kranjske Gore proti jugu mimo hotela Lek na desni strani, po pločniku in čez most reke Male Pišnice do jezera Jasna. Tu nas pričaka mali bronasti kip kozoroga, ki ga pustimo za seboj in se po zagruščeni široki poti odpravimo mimo jezera ter mimo zapornice in parkirišča na levi do asfaltne ceste, ki z leve pripelje iz Kranjske Gore. Nadaljujemo desno po cesti do kamnitega mosta čez potok Velika Pišnica. Tu asfaltno cesto zapustimo in začnemo dolgo pot po makadamski cesti po dolini reke Pišnice proti dolini Krnice (oznake pri majhnem parkirišču na levi strani). Na koncu ceste je zapornica (oznake), pot nas vodi do naslednjega razpotja. Naravnost pridemo po označeni poti do planinskega doma v Krnici, mi pa zavijemo desno ter gremo mimo Spominskega parka ponesrečenim v gorah na planini Mali Tamar (na desni) ter za leseno kolibo zavijemo desno in čez travnike stopimo v gozdiček. Kratko sledimo markacijam v desno ter stopimo na urejen most čez Veliko Pišnico. Od tu smo hitro na manjšem parkirišču. Za nami se nad Krnico dvigajo Kriška stena, Razor, Prisojnik, vendar se nam ta pogled hitro umakne, ko prečimo parkirišče in se po makadamu rahlo vzpenjamo proti vršiški cesti, ki pa je ne dosežemo. Pred manjšim kovinskim mostom nas oznake AAT usmerijo v levo. Hodimo po nekoliko zagruščeni poti prečno navzgor pod električnim daljnovodom (vmes oznake za pot AAT), više na desni med drevjem zagledamo Mihov dom. Na asfaltno cesto stopimo pred šestim ovinkom (lesena ograja), prečimo cesto in nadaljujemo bližnjico po poti do osmega ovinka. Gremo po asfaltni cesti do bližnje Ruske kapelice. Tu je čas, da si oddahnemo in si jo ogledamo.

Nadaljujemo po označeni poti AAT desno ob Ruski kapelici navzgor, pri tem nas bo nekaj časa spremljal električni daljnovod. Pred vršiško cesto stopimo na manjši dovoz za hišo na levi, tu je tudi markacija.

Prečimo cesto in nadaljujemo pri oznakah za Kočo na Gozdu, 1226 m, (levo, v bližini), Tonkino kočo (više) in pot AAT v gozd. Do manjše uravnave z razpotjem (Tonkina koča, Vršič) hodimo strmo navzgor, vmes prečimo nekaj potočkov z urejenimi lesenimi brvmi. Na lesenih klopcah si lahko tudi oddahnemo. Če je po dežju, nam na tem območju vode ne bo manjkalo. Od razpotja (za Vršič lahko zavijemo tudi levo) nadaljujemo strmo navzgor po uhojeni poti do sedemnajstega ovinka s parkiriščem in množico možic. Na betonski ograji je markacija. Zavijemo desno in gremo po asfaltni cesti do neizrazitega mosta (kratko). Tu stopimo levo na uhojeno pot, ki nas

Ruska kapelica
Foto: Irena Mušič Habjan

Uršiška cesta in Ruska kapelica

Vršiško cesto so začeli graditi med prvo svetovno vojno v jeseni leta 1915. Od 10.000 do 12.000 vojaških ujetnikov z vzhoda, največ med njimi je bilo ruskih, je v težkih razmerah gradilo cesto, ki naj bi avstrijski vojski omogočila oskrbo njenih enot v Soški dolini.

V začetku marca leta 1916, točno 8. marca, se je najverjetneje zaradi odjuge po znatnem sneženju v februarju sprožil snežni plaz z jugovzhodnega pobočja med Malo Mojstrovko in Nad Šitom glavo. Zasil je vojaško taborišče "Nordlager" z večinoma ruskimi vojnimi ujetniki in avstrijskimi stražarji ter lesene galerije za zaščito pred snežnimi plazovi na vrhu prelaza. V spomin na okoli dvesto mrtvih (natačno število ni znano) so kljub krutosti prve svetovne vojne preživeli kmalu postavili leseno kapelico s čebulastima zvonikoma. Vsako leto je zadnje julijsko nedeljo ob njej spominska slovesnost z najvišjimi slovenskimi in ruskimi predstavniki.

Ajdovska deklica

Legenda pripoveduje, da je ajdovska deklica živela pod previsnimi stenami Prisojnika in vodila popotnike skozi visok sneg čez Vršič v Trento. V zahvalo so ji pri povratku pod Prisojnikom puščali hrano, da ni bila nikoli žejna in lačna. Ker je bila tudi sojenica, je obiskovala mlade mamice in novorojenčkom prerokovala usodo. Ko je nekoč prišla ponoči k planšarici v Trento, je novorojenemu dečku napovedala, da bo postal lovec in bo ustrelil Zlatoroga ter z njegovimi rogovi prišel do bajnega bogastva. Sestre ajdovske dekllice so bile zaradi te prerokbe, ki je govorila o smrti Zlatoroga, tako jezne, da so jo preklele. Ko se je ajdovska deklica vrnila pod Prisojnik, je okamenela. Tam na steni še vedno gleda na številne popotnike.

*V ozki soteski
izvira smaragdna
reka Soča.
Foto: Irena Mušič
Habjan*

strmo navzgor pripelje do ceste, ki jo spet prečimo, in nadaljujemo po travniku (levo vojaško pokopališče) proti parkirišču Erjavčeve kočice, 1525 m. Pred nami se na desni strani odkrijejo Mala Mojstrovka, nad Šitom glava, Robičje, na levi pa od blizu vidimo Prisojnik z Ajdovsko deklico. Še bolj levo se dviguje greben gora, med njimi sta najbolj znani Škrlatica in Špik.

Na severni strani parkirišča (oznake) stopimo na Oslovsko stezo, ki nas po lepi mulatjeri in nekaj

Ajdovska deklica Foto: Irena Mušič Habjan

bližnjicah pripelje do Poštarskega doma, 1688 m. V nekaj minutah smo na vrhu Vršiča, 1737 m. Od tod imamo lep pogled na Mojstrovko, Trento z Bavskim Grintavcem v ozadju, Prisojnik, Škrlatico, dolino Pišnice ...

Sedaj nas čaka samo še sestop. Od kočice gremo na vzhodno stran in se po peščeni cesti, ki je za promet zaprta, spustimo do Tičarjevega doma, 1620 m. Mimo doma stopimo na asfaltno cesto, zavijemo levo na trentarsko stran in po cesti sestopimo proti šestindvajsetemu ovinku. Malo za njim se v desno odcepi pot v Trento (oznake). Sprva hodimo prečno zložno navzdol, nato stopimo na makadamsko cesto, kjer stoji spomenik znanemu gorskemu vodniku Andreju Komacu, ki je vodil tudi Juliusa Kugyja. Vendar makadam kmalu zapustimo in sledimo markacijam še vedno zložno navzdol. Ko prečimo ožjo suho strugo, se pot zoži, v okljukah se strmo spuščamo v ožjo dolino. Na levi se nad nami dvigajo strme stene, na desni se v dolino spušča potok Limarica. Iz redko poraščene sveta stopimo na razgledni ovinek tik sten, kjer se pred nami odpre pogled na dolino Zadnje Trente

Izvir Soče

Do izvira gremo mimo Koče pri izvira Soče po širši zagruščeni in urejeni poti. Takoj na začetku lahko izberemo hojo ob Soči ali nekoliko stran od nje. Više se obe različici združita. Nadaljujemo do oznake za razgledišče (levo), desno pa v strmem vzponu pridemo do začetka zahtevne, z jeklenicami zavarovane poti (na začetku je tabla z opozorilom za zahtevno pot). V levo se povzpemo po gladkih ploščah in pridemo na rob. Levo v strmi soteski buči Soča, nas pa čaka prečenje strme stene po ozki polički do izvira. Tu je malo prostora, Soča pa izvira kot majhen miren tolmunček v svoji značilni barvi, ki jo obsije sonce. Že nekaj metrov stran se njena narava spremeni, čez in med skalami se pretaka neovirano, buči in svoje obiskovalce preglasi. Tu so odveč vse besede.

Pot je varovana z jeklenicami, v mokrem je nevarna za zdrs. Na ozki polički je oteženo srečevanje turistov, ki jih ni malo. Pri izvira je malo prostora, skale so zaradi vlage nevarne za zdrs, zato sta tu nujni strpnost in solidarnost med obiskovalci. Za otroke priporočamo varovanje, za neizkušene pa samovarovanje.

z Bavškim Grintavcem, ki kraljuje nad njo. Zavijemo desno in se spet potopimo v gozd ter v okljukah sestopimo navzdol do potoka Limarica. Malo nad njo v levo prečimo zagruščeno pobočje ter gremo čez potok nekoliko niže (brv z ograjo).

Sedaj smo dovolj nizko, da razgledov ni več, sledi samo še nekaj vodoravne hoje po gozdu mimo hiše, nato med kamnitima zidovoma hitro pridemo do asfaltne ceste (oznaka za pot AAT). Sedaj sta pred nami še ogled izvira Soče in pot AAT do Doma Trenta.

Desno je v bližini Koča pri izviru Soče, 886 m, mi pa zavijemo levo in gremo kratko po asfaltni cesti do tabel, kjer zavijemo desno v gozd (oznake). Hodimo po valovitem svetu v rahlem sestopu nekaj deset metrov nad Sočo, vmes si lahko ogledamo zgornji tok Soče (oznake, table). Pot vodi večinoma v gozdu, na redkih posekah se nam na nasprotni strani odkriva plečati Pelc nad Klonicami. V dvajsetih minutah smo na razpotju, kjer levo zavije pot do Kugyjevega spomenika. Pot AAT gre po Soški poti kratko do ceste, čez most do parkirišča (klopce) in po stezici po levi strani ceste mimo odcepa za korita Mlinarice do naslednjega mosta, kjer je desno odcep Soške poti (oznake). Po prijetni gozdni poti z občasnimi pogledi na reko

Nekaj ostalih znamenitosti ob poti

Liznjekova hiša v središču Kranjske Gore je od leta 1983 preurejena v muzej. Stara je več kot tristo let, v začetku je bila bogata domačija, kasneje gostilna. V njej si lahko ogledamo zidano črno kuhinjo, poslikave na fasadi, lesen balkon ...

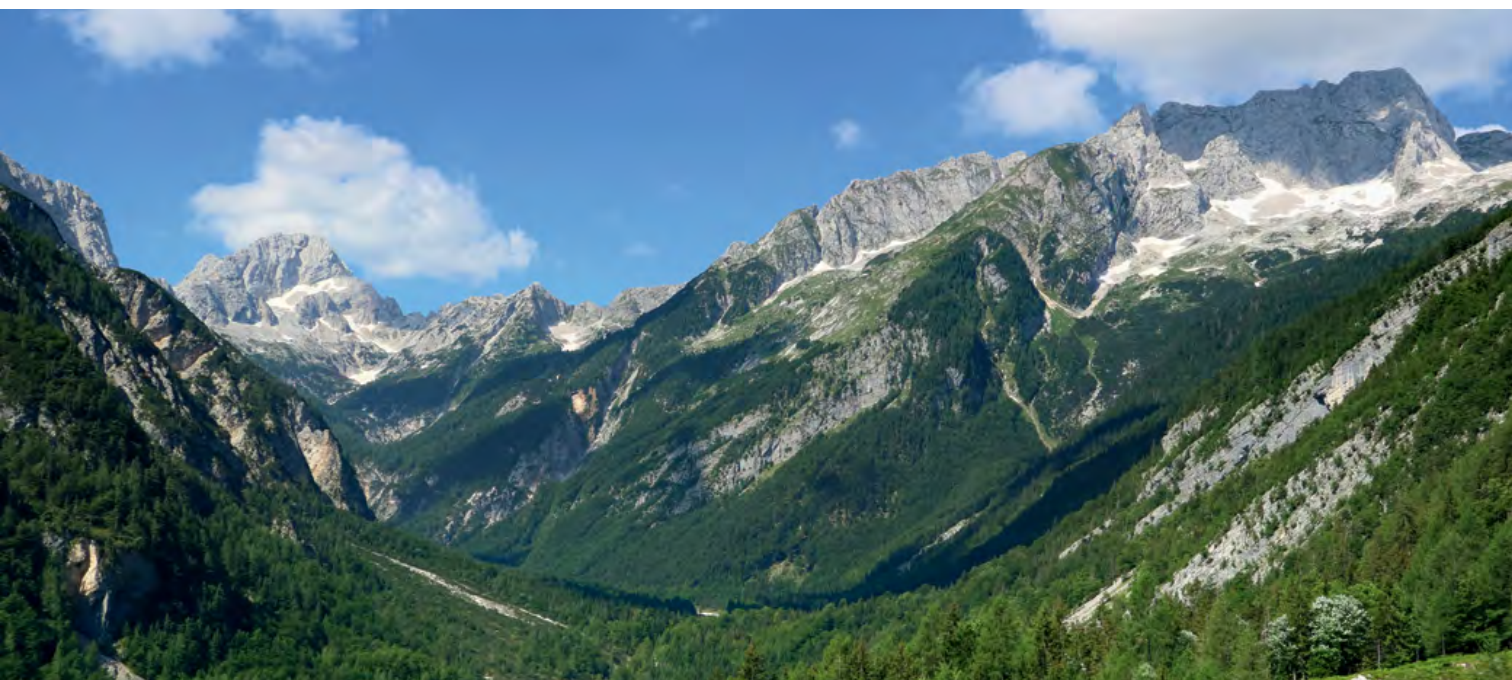
Spomenik dr. Juliusu Kugyju (1858–1944), humanistu in velikemu raziskovalcu in popisovalcu Julijskih Alp.

Alpski botanični vrt Alpinum Juliana, spomenik oblikovane narave, leži ob asfaltni cesti v Trenti.

hodimo po desni strani Soče, mimo odcepa za alpski vrt Alpinum Juliana (most) in plezališča na desni. Mimo ostankov hiš in kampa Trenta se vzpnemo približno petdeset metrov, na drugi strani pa sestopimo okoli sto petdeset metrov. V tem delu se malce oddaljimo od Soče, na drugi strani pa sestopimo prav do reke, kjer jo tudi prečkamo (oznake). Na drugem bregu po makadamskem kolovozu ob potoku Zadnjica pridemo do asfaltne ceste, prečimo most in se levo vzpnemo kratko do vasice Trenta. V središču vasi je Informacijski center TNP, kjer zaključimo našo tokratno etapo. ●

Pogled s poti v Trento

Foto: Irena Mušič Habjan

Informacije

Zahtevnost: Srednje zahtevna označena pot AAT

Oprema: Običajna planinska oprema, predvsem dobri čevlji. V pomoč so tudi pohodne palice.

Dolžina poti: 19 km

Izhodišče: Kranjska Gora, 810 m. Avto pustimo na urejenih parkiriščih v Kranjski Gori.

Cilj: Dom Trenta (Informacijsko središče Triglavskega narodnega parka) v Trenti, 622 m

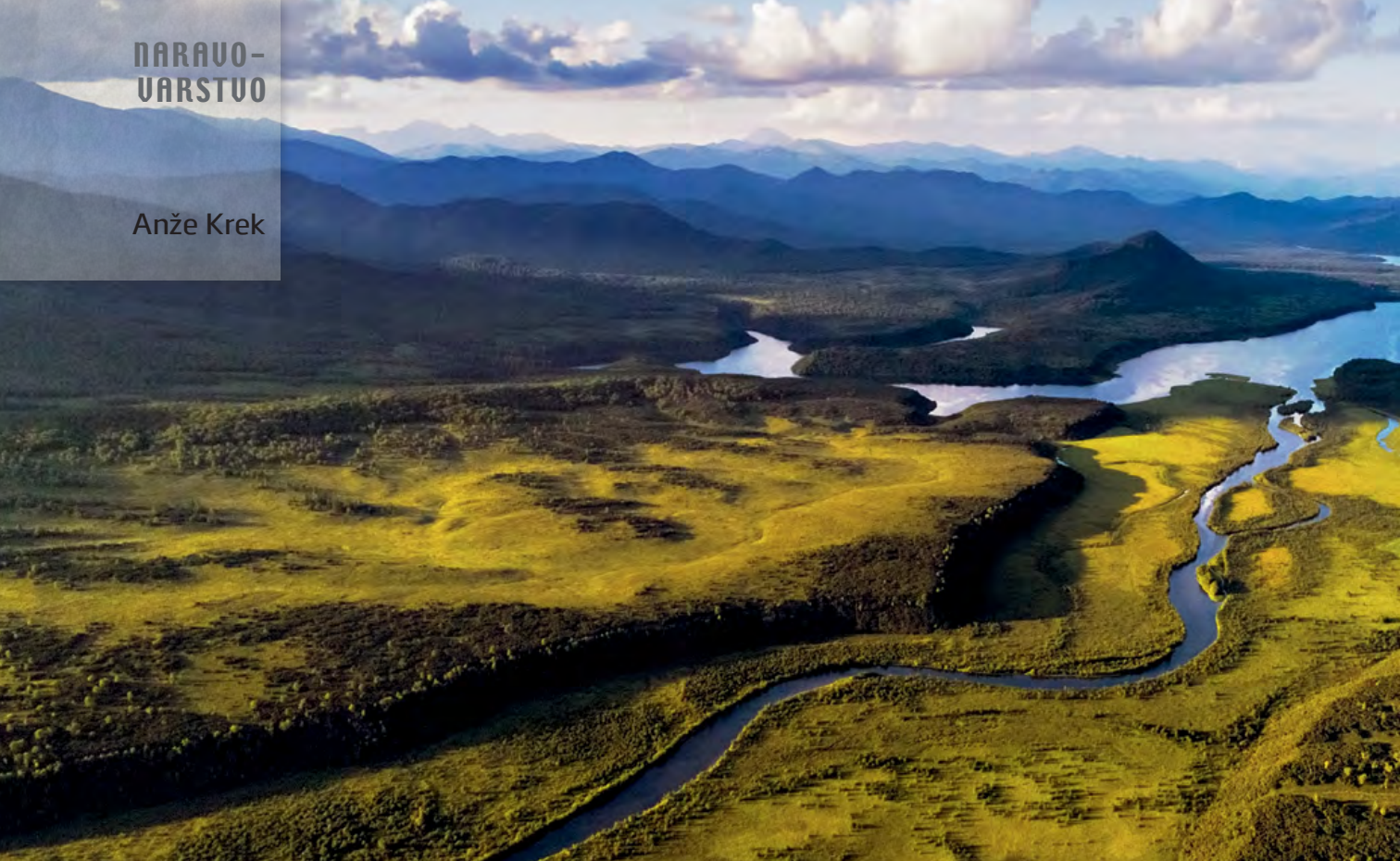
Čas hoje: 6–7 h

Sezona: Kopni letni časi

Literatura: *Alpe Adria Trail. Pohodništvo po rajskem vrtu.* Kärnten Werbung GmbH, 2013, brezplačna publikacija; Rudolf Abraham: *Alpe-Adria Trail.* Bradt Travel Guides Ltd, 2016 (v angleščini).

Spletna stran: www.alpe-adria-trail.com/sl/.

Zemljevidi: *Triglav*, Sidarta, 1 : 25.000; *Kranjska Gora*, turistična karta, LTO Kranjska Gora, 1 : 30.000; *Julijske Alpe, zahodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Julijske Alpe, Vzhodni in zahodni del, Triglavski narodni park*, Sidarta, 1 : 50.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.

Naravni rezervat
Foto: Sergey
Krasnoschekov

Naravni rezervat Kronotsky na Kamčatki

Pogovor z Romanom Korchiginom

V maju 2018 je Triglavski narodni park podpisal sporazum o sodelovanju z ruskim Naravnim rezervatom Kronotsky s Kamčatke v Rusiji. Roman Korchigin je namestnik direktorja tega naravnega rezervata. V Sloveniji se je mudil ob podpisu sporazuma o sodelovanju med TNP in rezervatom Kronotsky. Ob tej priložnosti smo ga zaprosili za krajši pogovor.

Gospod Roman, začniva z hipotetičnim vprašanjem. Kako dolgo bi trajala vožnja z avtomobilom do Naravnega rezervata Kronotsky?

Naravni rezervat Kronotsky leži na območju polotoka Kamčatka. Dosegljiv je samo z letalom, iz Slovenije to pomeni najprej tri ure poleta do Moskve, potem pa še devet ur do polotoka. A to ni konec potovanja. Do rezervata je potrebno leteti še eno uro s helikopterjem, vendar pa se ure, preživete na poti, obrestujejo takoj, ko človek zagleda edinstveno in izjemno naravo.

Kako velik je polotok Kamčatka in koliko ljudi živi na njem?

Območje polotoka obsega 270.000 kvadratnih kilometrov in na njem živi 315.000 prebivalcev.

S čim se tam ljudje preživljajo in kako živijo?

Domačini večinoma živijo v mestih in se preživljajo

z ribarjenjem in turizmom. Mesta niso prav velika in standard je precej primerljiv z vašim v Sloveniji. Na Kamčatki živijo tudi prvotni prebivalci, ki še vedno ohranjajo svoj tradicionalni življenjski stil.

Lahko poveste zgodovino Kamčatke v treh povedih?

Dvomim, da je to možno. Zgodovina Kamčatke je edinstvena in se je začela mnogo prej, preden so prišli tja prvi ruski raziskovalci. V novejših časih je pomembno leto 1651, ki velja za leto prihoda prvih Rusov na polotok. Kasneje so jo opisovali pomembni raziskovalci, kot so Vitus Bering, Georg Steller, Petr Krasheninnikov, Vitaly Atlasov in drugi.

Prvo zavarovano območje pri nas je bilo vzpostavljeno leta 1924 na območju Doline triglavskih jezer, ki danes velja za srce narodnega parka. Kakšna je zgodovina zavarovanih območij v Rusiji?

Lansko leto smo praznovali 100-letnico sistema ruskih zavarovanih območij. V letu 1917 je bil vzpostavljen prvi rezervat, Barguzinsky. Ustanovili so ga z namenom, da bi preprečili izumrtje sobolja (sibirskih kun, op. ur.), ki so ga ljudje že skoraj iztrebili zaradi dragocenega krzna.

Je Naravni rezervat Kronotsky kot nekakšen ruski Yellowstone?

Dolina gejzirjev je edinstvena. Leži na območju rezervata in jo res večkrat primerjajo z Narodnim parkom Yellowstone v ZDA, vendar je težko reči, da sta si zelo podobna. Dolina gejzirjev meri osem kilometrov v dolžino, štiri kilometre v širino in štiristo metrov v globino. Po dolini teče reka Geyzernaya. V dolini je več kot štirideset gejzirjev in skoraj nešteto termalnih izvirov. Za razliko od ameriškega parka lahko tu opazujemo izbruhe več gejzirjev naenkrat, saj so med seboj neprimerno bliže kot v narodnem parku Yellowstone.

Rusijo poznamo kot naravni vir surovin, nafte in zemeljskega plina. Kakšna so naravna bogastva Kamčatke in Naravnega rezervata Kronotsky?

Na Kamčatki poteka izkopavanje premoga, zlata in še drugih surovin, vendar ne na visoki, masovni ravni. S pomočjo geotermalnih postaj izkoriščajo tudi toplotno energijo zemeljske notranjosti. Na obali je zelo razvita ribiška industrija, seveda pa so kakršne koli industrijske aktivnosti na območju naravnega rezervata prepovedane.

Kakšen je vaš pogled na konflikt interesov med naravovarstvom, izkoriščanjem naravnih bogastev in turizmom?

Z vsemi silami se trudimo ohranjati ravnovesje. Ljudje morajo videti lepoto svoje narave, razvijati turizem, vendar vse to nadzorovano in ekološko. Izvajamo stalen monitoring turističnega obiska in se trudimo za uvedbo kvot za obiskovanje edinstvenih naravnih znamenitosti v Naravnem rezervatu Kronotsky. Obiskovalci so dolžni za hojo uporabljati posebne lesene steze. S tem namreč ohranjamo naravno ravnovesje podlage. Tudi vsi naši infrastrukturni objekti so zgrajeni z minimalnim vplivom na naravno okolje.

Ali ljudje prepoznajo pomen ohranjanja narave in biotske raznovrstnosti? Ali prepoznajo ohranjeno naravo kot ekonomsko prednost?

Ljudje trenutno delno verjamejo v ekonomske prednosti, ki jih prinašajo zavarovana območja. Navadili smo se izkoriščati naravne vire brez misli na prihodnost. S pomočjo okoljskega izobraževanja in ozaveščanja poskušamo spremeniti tako vedenje. Za našo prihodnost je nujno občudovanje in spoštovanje narave. Razumeti moramo, da naravni viri v nobenem primeru niso neskončni. Ob trenutni porabi bomo nekatere lahko že kmalu izčrpali. Trudimo se pokazati ljudem, da se s sodelovanjem z zavarovanimi območji lahko občutno poveča stopnja ekonomskih prednosti.

Roman Korchigin
Foto: Anže Krek

Kaj je po vašem največja nevarnost za okolje?

Človek s svojim počtetjem uničuje okolje v nepredstavljenih razsežnostih. Aktivna industrializacija vodi v uničevanje mokrišč in izginjanje gozdov, izpusti toplogrednih plinov uničujejo ozonsko zaščito pred ultravijoličnim sevanjem Sonca. Zaradi teh procesov ekstremno trpita flora in favna.

Še eno hipotetično vprašanje. Kakšen bo svet čez petdeset let?

Če se izkoriščanje naravnih virov in onesnaževanje ne bosta ustavila, se bo svet spremenil na globalni ravni, in to ne bo vplivalo samo na vsakega posameznika, ampak tudi na obstoj vseh živih organizmov.

Vulkan Kronotsky
Foto: Sergey
Krasnoschekov

Slovenci smo veliki ljubitelji narave in ob enem precej pustolovskega duha. Imate kakšen namig, kako naj odkrivamo ogromna in večinoma neznan zavarovana območja v Rusiji?

V veliko naših zavarovanih območjih obstajajo prostovoljski programi. To je odličen način, kako spoznavati divjino Rusije in ob enem slediti častnim ciljem, zavezanim varovanju narave.

Preživeli ste kar nekaj časa v Sloveniji in na območju Triglavskega narodnega parka. Kakšni so vaši vtisi o deželi in njenih ljudeh?

Živite v fantastični pokrajini, kjer naravna in kulturna dediščina bivata z roko v roki in kjer ljudje razumejo svojo tradicijo in ji sledijo. Zaljubljen sem se v Slovenijo. 📍

KOROŠKA

Klopeiner See
Südkärnten

www.klopeinersee.at

Gora Klič v regiji Klopinskega jezera na južnem avstrijskem Koroškem

V regiji Klopinskega jezera vam ni treba iti visoko, lahko pa vseeno greste. Naša mreža pohodniških poti se namreč razteza na 800 km in nadmorski višini od 440 do 2139 metrov.

Na severu meji na Svinško planino (Sausalpe), na jugu so veličastne Karavanke. Pohodniki lahko prehodijo etapo Jakobove poti med Suho (Neuhaus), Škocjanom v Podjuni (St. Kanzian) in Galicijo (Gallizien).

Prevarantka

Pasja vijolica

V hribih nisem nikoli sam, ker imam tam številne znanke, s katerimi prijateljujem že več let. Večinoma so to rastline, ki se že ob prvem radovednem pogledu predstavijo s pravim imenom, nekatere pa so sramežljive in svojo identiteto skrivajo za številnimi preoblekami.

V nočnem dežju osveženo rastlinje, hladen jutranji zrak in neustavljivi ptičji ščebet dopolnjujejo občutek zadovoljstva, ker sem nedavno na enem samem rastišču našel vse tri podvrste pasje vijolice. Sreča pa ni prava, če je s kom ne deliš. A prijatelje in znance zanimajo le tiste rožice na dveh nogah, z ženskami, ki jih naključno srečam v hribih, pa lahko poklepetam le o zeliščih, ker o rožah na vrtovih in balkonih ne vem nič. Zarotniško se zagledam v žrtev, ki se nič hudega sluteč razgleduje po okolici. Žena me bo poslušala. Če drugače ne, že zaradi ljubega miru pri hiši. Globoko se sklonim. Med sredinec in prstanec ujamem stebelce najbližjega cveta, da ga tako ločim od moteče trave in nakažem temo pogovora: "Si že videla tako dolgo ostrogo pri vijolici?"

"Misliš kratko?" mi odgovor v trenutku zamrzne pripravljen plaz besed. Takoj pričenem preverjati cvetove, a ne najdem nobenega z dolgo ostrogo. Tudi cvetov z rumenozeleno ostrogo ni več. V dvanajstih dneh so se vse tri podvrste pasje vijolice prelevile v eno samo. "Stopiva še do vrha Vremščice," me njena zahteva obudi v stvarnost. Nisem navdušen. Barve rastlin so puste in zrak je soparen.

Zgodaj zjutraj klečim kot molilec v mošnji na gumiasti avtomobilski preprogi, ki me varuje pred roso, in iščem plodove pasje vijolice na rastišču v bližini doma. Na dobrih dveh kvadratnih metrih, kjer sem pred dvanajstimi dnevi opazil petdeset do sto cvetov z dolgimi ostrogami, tudi tokrat ne najdem niti enega plodu. Stopim do osojnega dela košenice, kjer se mi pogled izgubi v kaosu plodov in cvetov z vsemi mogočimi belozelenimi barvnimi odtenki, oblikami in dolžinami ostrog. Določitev podvrst je nemogoča. Na prisojni strani travnika, tik ob gozdnem robu, se odvija pravi pustni karneval. Najprej se predstavijo vijolice s kratkimi in nenavadno ozkimi venčnimi listi, sledijo jim manekenke, ki z majhnimi listi in kratkimi prilisti radovednežem komaj kaj prikrijejo ob njihovem pogledu na vitka gola stebelca, takoj za njimi pa skupina razkazuje priliste, daljše od listnih pecljev. Presenečajo iznajdljivke, ki posnemajo videz drugih vijolic, a so za popolno preobrazbo pozabile

na pritlične listne rozete. Vse skupine popestrijo svoje nastope s posameznicami, ki so brez ostrog, imajo le-te zelo kratke ali pa deformirane. Glavni zvezdi karnevalskega nastopa pa sta vijolici, od katerih se ena ponaša z dvema cvetovoma na enem peclju, druga pa s cvetom, ki ima dve ostrogi.

Pet let sem potreboval, da sem se iz klečečega dvo-mljivca vzravnal v samozavestnega občudovalca, ki pasje vijolice ne bo nikoli več razvrščal v podvrste. Vedno pa bom z zanimanjem spremljal nove ukane te neverjetne prevarantke. ◉

Nenavadna pasja vijolica ima cvet z dvema ostrogama.
Foto: Ivan Premrl

Gore nas povezujejo

Povzeto po reviji *Hrvatski planinar*

Znano je, da hrvaški planinci radi obiskujejo slovenske alpske vrhove, prav tako pa tudi slovenski planinci radi pogosto zahajajo v hrvaške planine ali se udeležujejo organiziranih planinskih pohodov na Hrvaškem. Slovenija in Hrvaška sta sosedji, ki sta si bili skozi zgodovino v različnih odnosih, danes pa sta obe članici Evropske skupnosti. Slovenija je znana po svojih čudovitih Vzhodnih Alpah ter veličastnem Triglavu, Hrvaško pa krasi obsežno Dinarsko gorstvo z lokom Velebita in najvišjim vrhom Dinaro. Zemljepisna bližina je od nekdaj silila prebivalce obeh držav k povezovanju na vseh področjih, tudi na področju gorske narave in samih gora. Seveda planinske vezi med obema narodoma niso od včeraj, ampak

Bojan Rotovnik in Hrvoje Kraljević
Foto: Zdenka Mihelič

Sestanek vodstev PZS
in HPS v Zagrebu leta
2012
Foto: Alan Čaplar

obstajajo že skoraj stoletje in pol, odkar je leta 1874 neumorni raziskovalec slovenskih in hrvaških gora Johannes Frischauf, spodbudil ustanovitev HPD (Hrvatski planinarski savez). Vse od začetkov pred 125 leti je tudi slovenska planinska organizacija negovala stike s hrvaškimi planinci, prijateljstva so se razvijala tekom celega 20. stoletja preko skupnih projektov in srečanj generacij planincev in alpinistov, kar traja še dandanes.

O hrvaško-slovenskih planinskih vezeh in skupnih podvigih se je že večkrat pisalo v *Hrvatskem planinarju* in *Planinskem vestniku*, zato je v obilju dogajanja morda zbledelo dejstvo, da se je sodelovanje z razdružitvijo Jugoslavije po letu 1991 le še okrepiło. V letih 1992 in 1993 so na starih temeljih zrastle novi dogovori o cenovni recipročnosti pri prenočevanju v

planinskih kočah na Hrvaškem in v Sloveniji. Sporazum se v praksi izvaja že četrto stoletje na veselje planincev, ki radi zahajajo v sosednje gore. Treba je poudariti, da noben od dosedanjih sporazumov med HPS in PZS ni bil nikoli pod vprašajem, niti v času, ko je bila Slovenija že članica EU, niti tedaj, ko so bili odnosi med državama umetno ohlajeni.

Že v prvih letih samostojnosti je bila odmevna skupna odprava na Mount Everest leta 1997. V tem času je bilo zaslediti predvsem nizanje uspehov dvojca Stipe Božić (HR) in Viki Grošelj iz Slovenije. Njuno prijateljstvo, ki je zraslo na temeljih številnih skupnih vzponov v Himalaji, na Antarktiki in drugje, še vedno traja ...

Skupni cilji in želje, da se medsebojne vezi vzdržujejo, so pripeljale do dogovora, da se od leta 2012 redno prirejajo srečanja vodstev PZS in HPS; izmenjuje vsako leto srečanje gosti druga planinska zveza. Na ta način so bila doslej organizirana srečanja v Zagrebu, Ljubljani, Ogulinu, na Lisci, v Paklenici, na Sviščakih in v Krasni. Na teh srečanjih predstavniki izmenjujejo izkušnje o organizaciji in delu komisij, o upravljanju s planinsko infrastrukturo, o zastopanju skupnih interesov v mednarodnih organizacijah in spodbujanju k skupnim akcijam. Organizaciji po dogovoru vzajemno zastopata svoje interese tudi v organih UIAA, kjer to nalogo za PZS in HPS prevzame tam navzoči predstavnik iz ene ali druge planinske organizacije. Posebno poglavje sodelovanja predstavlja skupna udeležba v planinskih šolah, tečajih in planinskih taborih. Člani komisije za planinske poti HPS sodelovali tudi na markacističnih tečajih PZS, kjer dobijo uporabna znanja, še posebno za urejanje tehnično zahtevnejših odsekov planinskih poti. Takemu tečaju

je na primer sledila še uspešna skupna akcija pod vodstvom Bojana Seligerja, ko so uredili zahteven odsek poti na Krupi.

Redno potekajo srečanja na letnih manifestacijah (Dan slovenskih planincev in Dani hrvatskih planinara) ter na proslavah ob večjih obletnicah. Na planinskem področju se izmenjujejo izkušnje glede pogojev, povezanih z gradnjo planinskih koč na zaščiteneh območjih, in podobno. Uspešno je sodelovanje pri mednarodnih projektih, ki se financirajo s sredstvi EU, in tako bo vsekakor tudi v prihodnje, saj imajo od skupnih projektov korist planinci obeh držav ter tudi širše skupnosti.

V preteklem letu sta Hrvaška in Slovenija gostili mednarodne Tedne plezanja v okviru projekta Plezanje za vse, ki je bil sofinanciran s sredstvi iz programa Erasmus+. Podporo srečanju v Paklenici je nudil Nacionalni park Paklenica. Svoje zanimanje za sodelovanje so ob tem izrazili tudi plezalci iz Bosne in Hercegovine ter Srbije, s čimer sta se strinjali obe planinski zvezi, tako da je plezalni dogodek že prerasel bilateralne okvirje.

Z željo po spodbujanju medsebojnih obiskov je dogovorjeno, da se izmenjujejo predlogi zanimivih planinskih izletov, uspešen je bil tudi dogovor o prodaji slovenske planinske literature, priročnikov in zemljevidov na sedežu HPS v Zagrebu in preko spletne strani, enako je urejena tudi prodaja hrvaške literature na sedežu PZS v Ljubljani in v spletni trgovini. Ob tem ugotavljamo, da je v zadnjem desetletju založniška dejavnost v obeh zvezah napredovala, raste tudi povpraševanje po planinski literaturi iz soseščine, zato se je sodelovanje ponujalo kar samo od sebe. Pri založniški dejavnosti upoštevamo tudi prevajanje literature, ki poteka tudi na nivoju obeh planinskih revij, ko si uredništvi občasno izmenjata svoje članke.

Resnici na ljubo je treba priznati, da obstajajo tudi vprašanja, ki na žalost še vedno niso rešena. V času vstopa Hrvaške v EU je PZS pričela delati na vzpostavitvi planinskih mejnih prehodov, s katerimi bi lahko na enostaven način rešili planinske prehode meje po modelu, ki je bil ob vstopu Slovenije v EU vzpostavljen na naših mejah z Italijo in Avstrijo. Že pripravljeni predlog mejnih prehodov za planince in režim uporabe planinskih poti v pasu ob državni meji je žal zastal zaradi strogih šengenskih pravil, postavljanja bodeče žice na meji v času migrantske krize in tudi zaradi splošnega zastoja v reševanju mejnih vprašanj na političnem parketu.

Skupna prizadevanja HPS in PZS in vsem planincem splošno jasna dejstva, da so mejne gore mesta srečanj in ne ločevanj, na žalost niso zadostovala za vzpostavitev primerne obmejnega režima, ki planincev ne bi omejeval.

Glede na našeto je Hrvatsko planinarsko društvo leta 2014 ob obeležitvi 140-letnice svojega obstoja s Planinsko zvezo Slovenije pripravilo razstavo z naslovom *Zajedno u planinama / Skupaj v gorah*, ki prikazuje bogato in raznovrstno sodelovanje hrvaških in slovenskih planincev. Razstavo so odprli tedanji direktor Slovenskega planinskega muzeja Miro Eržen ter aktualna predsednika Bojan Rotovnik in Hrvoje Kraljević, ki sta poudarila, da gre za pomemben del zgodovine, ki se nanaša na prijateljstvo, druženje in skupne akcije planincev z obeh strani meje.

Če potegnemo črto in seštejemo dosežke tega sodelovanja v preteklih letih, lahko ugotovimo, da je že zdavnaj preraslo uradne okvirje in se spremenilo v pravo, iskreno prijateljstvo. Enostaven zaključek se glasi, da gore ne ločujejo, temveč predvsem povezujejo ljudi, še posebno tiste, ki vanje zahajajo odprtega srca. ●

Razstava *Skupaj v planinah v Mojstrani leta 2014*
Foto: Vesna Holjevac

Na Rogli zadonela planinska himna

Dan slovenskih planinskih doživetij 2018

V soboto, 16. junija, so številne poti planincev različnih generacij, turnih kolesarjev, markacistov, gorskih reševalcev, naravovarstvenikov in plezalcev vodile na Roglo, saj se jih je tam ob dnevu slovenskih planinskih doživetij zbralo več kot dva tisoč. Z letošnjim praznikom vseh slovenskih planincev se je začela tudi poletna planinska sezona.

PZS praznuje dan slovenskih planincev že 36 let, sedmo leto pa pod okriljem dneva slovenskih planinskih doživetij program obogati s celodnevним dogajanjem. Letos so organizacijske moči združili PZS, Planinsko društvo (PD) Zreče, ki letos slavi šestdeset let, in Občina Zreče. Po zadnjih podatkih slovenske gore obiše 1,7 milijona obiskovalcev letno, več kot dva tisoč pa se jih je zbralo na Rogli, kjer so si planinci in turni kolesarji za izhodišče na kraj dogajanja izbrali Zreče, Vitanje, Mislinjo ali Oplotnico, na Roglo pa so se večinoma podali v družbi vodnikov PZS. Največ jih je obiskalo čudovita Lovrenška

jezera, številni so se odpravili na pohod po Škratovi učni poti in se povzpeli na razgledni stolp. Raznovrstna doživetja so navduševala zbrane v okolici hotela Planja, najbolj pogumni so se spoprijeli s plezalno steno, nadobudni ustvarjalneži so sodelovali v kreativnih delavnicah, Vesela planinska šola je planincem na zabaven način predstavila varstvo gorske narave, udeleženci so spoznali delo markacistov in gorskih reševalcev iz društev GRS Celje in Maribor. Na stojnicah pa so se predstavili PZS, projekt Gluhi strežejo v planinskih kočah, ki bo izveden 22. in 23. septembra, ter lokalna društva in podjetja.

*Navdušeni obiskovalci
Škratove učne poti ob
vznožju razglednega
stolpa na Rogli
Foto: Manca Čujež*

Zbrane iz raznih krajev Slovenije in z onstran meje je k slovesnemu osrednjemu dogodku pritegnila planinska himna *Oj, Triglav, moj dom* v izvedbi Marjana Hrena, vseslovenski planinski praznik so s sprevedom počastili praporščaki šestdesetih planinskih društev, dobrodošlico v objemu zelene narave pa so jim zaželeli predsednik PZS Jože Rován, predsednik PD Zreče Matjaž Korošec in podžupan Občine Zreče Drago Šešerko. Tudi tokrat ni manjkala harmonika, množico je z njenimi zvoki navdušil domačin Jakob Tojnkó, za pravo planinsko zabavo pa je poskrbel ansambel ansambel Žurerji. Pohorska poslastica – pohorski lonec – pa je

dodala tokratni prireditvi svojevrsten pečat in piko na i. Dan slovenskih planincev pomeni tudi začetek poletne planinske sezone, ki traja do sredine septembra in ki v gore privabi največ obiskovalcev gora, nenazadnje tudi zaradi gostoljubnih planinskih koč. Planinske kočé, tudi tiste v visokogorju, so svoja vrata odprle do konca junija in bodo prek poletja nudile toplo zavetje, streho nad glavo in upajmo čim več slastnih zalogajev za prazne želodčke. Tudi letos boste obiskovalci planinskih koč in gorskega sveta namreč lahko glasovali za svojo naj planinsko kočó na spletnem portalu Siol.net.

Komisija za varstvo gorske narave PZS je pripravila Veselo planinsko šolo za otroke in odrasle, kar je bil odlični primer medgeneracijskega sodelovanja planincev pri reševanju zank in ugank s področja varstva gorske narave.
Foto: Manca Čujež

DROBEN PRISPEVEK, MARKANTEN VTIS

www.pzs.si

Kaj lahko postoriš v 1 dnevu?
Se povzpneš na vrh.
Odkriješ novo smer.
Obnoviš staro prijateljstvo.
Zaželiš srečno pot.

Pošljite SMS s ključno besedo POT5 na 1919 in prispevajte 5 € za obnovo planinskih poti.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE skupaj s 285 društvi skrbi, da lahko vsako leto okoli 1,4 milijona obiskovalcev slovenskih gora na 10 TISOČ KILOMETRIH MARKIRANIH PLANINSKIH POTI nemoteno uživa naravne lepote in gorski mir ter se z razglednih vrhov vrača z novimi močmi in vtisi.

V letu 2017 smo z vašo pomočjo obnovili planinske poti na Ponce, Olševo, Bavški Grintavec, Tursko goro in Hanzovo pot na Prisank ter vsem planincem omogočili nešteto vrhunskih vtisov.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA

POŠLJITE SMS* NA 1919 S KLJUČNO BESEDO POT5 IN Z VAŠIM DROBNIM PRISPEVKOM SOUSTVARJATE MARKANTNE VTISE!

*SMS donacija lahko prispevajo uporabniki storitev Telekom, A1 Slovenija in Telemach, pri čemer se telekomunikacijska podjetja v celoti odpovedujejo vsem prihodkom iz naslova donatorskih SMS sporočil, tako dohodnih kot odhodnih. Pogoji in navodila za sodelovanje pri storitvi SMS donacija so objavljeni na spletni strani www.pzs.si.

Mineva 240 let od prvega pristopa na Triglav

V Slovenskem planinskem muzeju je 8. in 9. junija potekal strokovni posvet, s katerim so obeležili 240-letnico prvega dokumentiranega vzpona na najvišji slovenski vrh. Visoka obletnica ni estetsko "okrogla", vendar to niti ni pomembno, saj so se udeleženci in organizatorji strinjali, da je bil čas za ponovno srečanje, kajti od prejšnjega podobno zastavljenega dogodka ob 200-letnici je preteklo že štirideset let.

Znanstveni simpozij je bil zgolj vrh letošnjih dogodkov, posvečenih spominu na štiri srčne može iz Bohinja, ki so konec 18. stoletja prvič uradno stopili na Triglav, s tem dejanjem pa hkrati na čelo alpskih narodov, ki so si šele v naslednjih desetletjih drznili na svoje najvišje vrhove (Mont Blanc, Grossglockner, Watzmann so bili osvojeni šele desetletje ali dve kasneje). Za tisti čas je bilo to brez dvoma zelo pogumno dejanje.

Celoten program dogodkov, ki so ga s skupnimi močmi pripravili Javni zavod Turizem Bohinj, Triglavski narodni park in številni partnerji, med njimi Planinska zveza Slovenije, je obsežen in časovno razpet vse od februarja do konca letošnjega leta, poteka pa na različnih prizoriščih (Bled, Bohinj, Kobarid, Trenta ...).

Na simpoziju se je v dveh dneh zvrstilo šestinideset referatov, ki jih je skupno pripravilo več kot petdeset avtorjev; ti so s svojimi deli sestavili lep kolaž, zaznamovan s skupnim imenovalcem – Triglavom. Avtorji predstavitev so naš najizrazitejši in najstarejši slovenski simbol predstavili skozi oči arheologije, zgodovine, naravne dediščine, mistike, etnologije, varovanja narave pa vse do trdega turizma, ki goro obremenjuje v sezoni največjega obiska, in s tem povezano problematiko. Slišati je bilo mnogo vznesenih misli in obilico novih dognanj. Na mnogo vprašanj so bili podani strokovni odgovori, hkrati pa so se pojavili novi izzivi, s katerimi se bomo lahko ukvarjali v prihodnosti. Konca kot kaže ne bo, ker Triglav Slovencev očitno nikoli ne razočara.

Oba dneva je bilo prizorišče dobro obiskano. Zvrstilo se je tudi več povabljenih gostov, ki so pozdravili dogodek: med drugimi so prisostvovali minister za kulturo Tone Peršak, predsednik Planinske zveze Slovenije Jože Rován, direktorica Zavarovalnice Triglav OE Kranj Janka Planinc, predstavnik Fakultete za šport Herman Berčič, namestnica direktorja ZRC SAZU Jerneja Fridl ter gostiteljica dogodka, direktorica Slovenskega planinskega muzeja Irena Lačen Benedičič.

Vsi predstavljeni referati so na voljo tudi širši planinski javnosti. Izšli so zbrani v ličnem zborniku, ki ga je mogoče kupiti v trgovinici planinskega muzeja.

Dr. Peter Mikša, član organizacijskega odbora posveta

Lani sva s kolegom Matejem Ogrinom na nekem mednarodnem dogodku prišla do zaključka, da pri nas obstaja precej ljudi z različnih strokovnih ali raziskovalnih področij,

ki nas družijo ljubezen do gora, in da bi bilo škoda, če se ne bi enkrat zbrali na posvetu, na katerem bi lahko izmenjali svoje bogato znanje. Hkrati smo ugotovili, da je leto 2018 pravzaprav zelo primerno, saj ga zaznamuje okrogla obletnica, ki bi jo lahko izkoristili v ta namen. Hitro smo se dogovorili, kdo bo prevzel kakšno nalogo, ključnega pomena pa je bil trenutek, ko smo stopili v stik s Slovenskim planinskim muzejem, ki nam je dal na voljo idealen prostor za izpeljavo posveta, hkrati pa je to institucija, ki je vajena organizacije in ima tudi usposobljeno ekipo, s katero smo se lepo ujeli tako pri organizaciji dogodka kot pri uredniški pripravi zbornika, ki smo ga izdali. Na tem mestu se tako direktorici muzeja kot njeni ekipi še enkrat lepo zahvaljujem.

Mag. Martin Šolar, podpredsednik Planinske zveze Slovenije

Nekajkrat je bilo omenjeno, da pravzaprav ni pomembno, kako okrogla je obletnica prvega dokumentiranega pristopa na Triglav. Pomembneje je, da je Triglav dejansko naša

nacionalna gora, ki ima mesto v naših mislih in srcih. Tako je letos hkrati s pobudo iz Bohinja, da bi raznovrstno in na več načinov praznovali visoko obletnico, prišla tudi pobuda za ta znanstveni simpozij, kar se mi zdi sedaj, ko je simpozij končan, res odlična ideja. Lahko rečem, da mi je na neki način celo žal, da nisem tudi sam aktivno sodeloval kot predavatelj. Hkrati pa ugotavljam, da že zelo dolgo nisem kar dan in pol s takim zanimanjem prisluhnil tako raznovrstnim prispevkom s področja planinstva.

Irena Lačen Benedičič, direktorica Slovenskega planinskega muzeja
Čeprav smo vedeli, da je posvet ob obletnici prvega dokumentiranega pristopa na Triglav že potreben, je dogodek dejansko obrodil več, kot smo pričakovali. V dveh dneh se je

zvrstilo skoraj štirideset prispevkov, različnih pogledov na naš Triglav – kaj nam pomeni, kako ga doživljamo, kako ga vidimo in kako zanj skrbimo. Uspelo nam je združiti raznovrstne strokovnjake in zanese-njake, da predstavijo različne poglede s področij od zgodovine, etnologije, geografije, geologije, geodezije

do marsičesa, česar se niti ne da opredeliti. Po zadovoljstvu udeležencev in kasnejših pristnih debatah lahko le ugotovimo, da je Triglav naša nacionalna gora, in veseli smo, da smo lahko k obletnici obeleževanja pristopili tudi v nacionalnem Slovenskem planinskem muzeju.

Joža Mihelič, predavatelj
Kakor nas uči pripovedka, si želim, da bi nam ta dogodek vrnil nekaj prepotrebnega spoštovanja do veličine gora. Odkrivanje večnih čudes gora nosi v sebi čar in skrivnost spoznavanja, kar zahteva visoko moralno držo in spoštovanje narave. Želim si, da bi se današnja "družba nakupovalcev", ki nam rojeva ravnodušnost in brezbriznost, spremenila v družbo častilcev z nekaj nekdanjega, prepotrebnega sožitja z gorskimi škrti, da bi se zavedeli, da pomeni sleherni vzpon na goro premagovanje lastnih slabosti, in da bi se znebili plehkkih floskul o zmagi nad goro, nad steno, kot bi dejal moj brat Tine. Za kaj takega je človek veliko premajhen! Skratka, želim si, da bi zahajali v gore predvsem kot njihovi častilci.

do marsičesa, česar se niti ne da opredeliti. Po zadovoljstvu udeležencev in kasnejših pristnih debatah lahko le ugotovimo, da je Triglav naša nacionalna gora, in veseli smo, da smo lahko k obletnici obeleževanja pristopili tudi v nacionalnem Slovenskem planinskem muzeju.

Fototeka Gornjesavski muzej Jesenice

Prof. dr. Herman Berčič, profesor na fakulteti za šport

Ta dvodnevni posvet je mali praznik za slovensko planinstvo, gorništvu in alpinizem, iz preprostega razloga, ker so bili na njem zbrani strokovnjaki, raziskovalci in znanstveniki z vseh možnih področij in na neki način doprinesli novo kvaliteto v proučevanje našega Triglava ob tej visoki obletnici. Celoten dvodnevni simpozij je bil bogat miselni nabor znanja in spoznanj različnih zornih kotov, in čeprav je vse to zbrano tudi v zborniku, je prav živa beseda predavateljev tista, ki je prinesla nekaj posebnega in dala žlahtno noto dogodku. Moram reči, da sem se tudi sam ob tem učil znova in znova, kot bi bila to univerza za tretje življenjsko obdobje z naslovom Planinstvo in gorništvu v Sloveniji. Sem otrok gora, zato me vse to izredno privlači, zato sem tudi kot profesor na fakulteti širil ideje planinstva in gorništvu med svoje študente. Med njimi je kasneje nastalo kar nekaj uspešnih diplomskih nalog na temo športa za zdravje ali športne rekreacije; nekateri moji nekdanji študenti so danes nosilci teh idej v različnih krajih po Sloveniji. Se pravi, kar sem učil, so nekateri tudi udejanjili, jaz pa poskušam to še nadalje, čeprav sem že v pokoju. Zato sem bil povabljen k temu posvetu s predstavitvijo teme s

kineziološkega področja, naslov pa je bil *Triglav in športni turizem*.

Dr. France Malešič, zdravnik in gorski reševalec. To, čemur smo dva dni prisostvovali, je bil več kot dogodek in še bistveno več kot le prireditev; bila je planinska slavnost. Zbrali smo se veliki ljubitelji gora, še posebej našega Triglava, povedali o njem veliko lepega, še več pa zanimivega slišali in dobili odgovor na marsikatero vprašanje. Kljub temu pa nam še kaj tudi ostaja, in to nas, vsakega posebej in vse skupaj, vleče naprej. Prepričan sem, da bo mogoče v prihodnje še veliko novega odkriti. Bile so izrečene izredno lepe misli o slovenski identiteti, in to na planinski način, zato ni naključna podobnost z mislimi, ki so prevevale začetnike našega planinstva. Valentin Vodnik je po svojem vzponu proti Triglavu, ki ga je naredil skupaj z Pinhakom in Hohenwartom, napisal Žigi Zoisu, ki je finančno podprl njihov vzpon, da sta bila njegova spremljevalca kar pijana od navdušenja. Zois pa mu je odpisal, da so narava, gore in prijateljstvo čudovite stvari. Mislim, da bi lahko takšna občutja označili kot splošen pogled na slovensko planinsko evforijo, čeprav ta tujka stanja ne opiše dovolj natančno. Bolje bi bilo, če bi uporabili izraz planinska vznosenost, ki jo je bilo čutiti tudi na tej slovesnosti. ●

15. 7.–15. 10. 2018

FOTONATEČAJ

#LjubimGore

NAGRADE

- kamera GoPro HERO5 Session
- kupon za CEWE FOTOKNJIGO v vrednosti 150 €
- kupon za CEWE STENSKI DEKOR v vrednosti 100 €

Vsak udeleženec prejme bon v vrednosti 10 € za CEWE FOTOKNJIGO in bon v vrednosti 10 € za naročnino na Planinski vestnik za leto 2019.

NOVICE IZ VERTIKALE

Plezalci so se iz plezališč postopoma selili v značilne spomladanske stene. Sneg je v prisojeh le malo oviral dostope in plezanje, v osojeh pa je ponekod oteževal ture in cepin je še kako prišel prav. Pogoste so bile plohe in nevihte, ki so večkrat onemogočale plezanje v daljših smereh.

Naše stene

Stena Rušice je ena izmed naših znanih pomladi ter prihajajoče zime. Tudi letos so bile pogosto obiskane "Miheličeve tri" – Kuštrasta (V/IV+, 250 m), Lijak (VI+/V-VI, 250 m) in Direktna (V/IV, 200 m). Nekaj obiska je bilo tudi v njihovih sosedah. 26. maja sta Bor Levičnik (AO Ljubljana - Matica) in Janez Svoljšak (AO Kranj) prosto preplezala smer **Za prijatelje** (VIII+/VII-, 250 m). Svoljšak je glavne težave zmogel v prvem poskusu, Levičnik v drugem. Smer je dobro opremljena s svedrovci in klini. Skala je večinoma odlična, kar je značilno tudi za sosednje smeri. To sta na podlagi svojega vzpona potrdila Blaž Karner in Marko Aničin (oba AO Ljubljana Matica) potem, ko sta 2. junija preplezala smer **Živela klasika** (VII/V-VI+, 250 m). Ta je v primerjavi s prejšnjo smerjo slabše opremljena in zahteva več opreme na pasu.

Marija Jeglič v Spominski smeri
Tine Jakofčič
Foto: Bor Levičnik

Težavnostni stopnji manj dorašlim so nekateri odseki lahko preveč zračni, vseeno pa klini preteklih ponavljavcev že precej olajšajo vzpon. Napetost smeri je konstantna in ne popušča vse do zadnjih metrov, po lepoti plezanja pa se smer uvršča med najlepše v steni. Že po prvem vzponu leta 2006 sta bila takšnega mnenja njena avtorja Tomaž Jakofčič in pokojni Miha Valič, ki sta smer uvrstila med tri najlepše v Rušici. Znanilec pomladi je tudi Kogel, kjer se je plezalo v vedno obiskani **Virensovi smeri** (IV/III, 160 m) ter v klasiakah: **Liliput z Virensom** (V+), smer Češnovar-Srakar (VI/V-, 200 m), **Rumena zajeda** (VII, 80 m), **Zupanova** (VI, 220 m) in **Kamniška smer** (VII, 250 m). Preplezana je bila tudi nekoliko pozabljena smer **Hruška** (VI, 230 m). Zaradi kopice bolj opremljenih in znanih sosed v steni jo izbere le redko kdo. Zgodi se, da jo kdo obišče po pomoti, ko zgreši vstop v smer Češnovar-Srakar, bolj kot samostojno pa je smer navadno preplezana z različnimi variantami. Hruška že takoj na začetku postreže s ključnim mestom, v naslednjih raztežajih pa nič kaj ne popušča. Pri prvem vzponu je sodeloval Franček Knez, zato ima ocena trdne temelje. 26. maja sta jo namerno izbrala in preplezala Blaž Karner in Marko Aničin (oba AO Ljubljana Matica). Podala sta ji nižjo lepотно oceno kot sosednjim smerem, a nad njo nista bila razočarana. Vredno je poskusiti tudi kaj manj opevanega. Podoben obisk ima tudi **Spominska smer Tine Jakofčič** (VIII+/VIII, V-VI, 220 m), ki poteka med Zupanovo in Virensovo

ter tako blizu Direktna, da ji v preteklosti najprej ni bil zaupan status samostojne smeri. Originala obeh smeri se sicer delno prekrivata le v zgornjem delu stene. V svoji skoraj štiridesetletni zgodovini ni doživela veliko ponovitev, sploh pa ne prostih. Do zdaj so bile znane štiri naveze, ko je vsaj en član smer preplezal prosto, konec letošnjega maja pa se je pojavila še peta. Bor Levičnik in Marija Jeglič (oba AO Ljubljana Matica) sta jo zmogla prosto, ob tem pa ju je spremljalo muhasto spomladansko vreme. Dvakratno pranje je pospešilo njuno tempo plezanja v zgornjem delu stene.

Pogosto se je plezalo v Planjavi. Jakob Skvarča (Akademski AO) in Luka Kramarič (ŠD Freeapproved) sta 1. junija *sprašila* **Zgrešeno smer** (V/IV, 350 m), ki počasi a vztrajno pridobiva sledi ponavljavcev. Kljub devetim klinom še vedno nudi nekaj prvinskega plezanja z obilo zabijanja in zatikanja. Glede na opis dveh članov AO Kamnik Jana Novaka in Žige Oražma se spleča obiskati ostenje Kompootele. V njeni SV-steni sta preplezala smer **Skakalnica** (V, 200 m). Zadovoljna sta bila nad strmimi mesti, ki so nudila lepo plezanje v dobri skali. Krušljive in naložene skale so ju čakale le na policah.

V Kozjeku so bili aktivni štajerski alpinisti, ki so obstoječim smerem dodali eno novo. Smer, primerno za plezanje v hladnejših mesecih, je leta 2010 delno opremil Andrej Palir,

Bor Levičnik v monolitnih ploščah
Spominske smeri
Tine Jakofčič
Foto: Marija Jeglič

Zahtevna prečka v Špilferderberju
Foto: Marko Mavhar

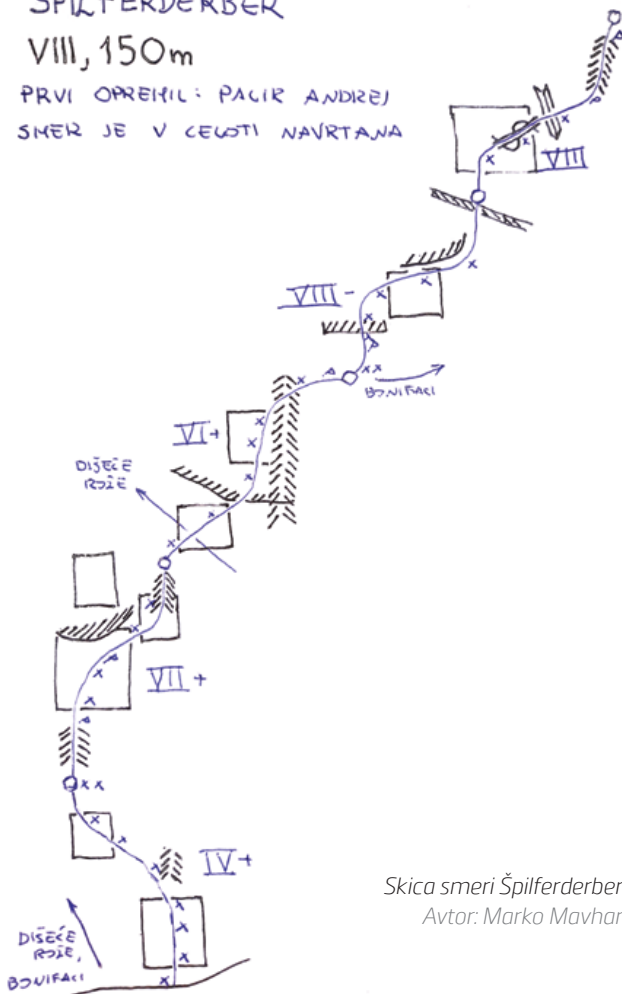
1. junija letos pa je njegovo delo dokončal Marko Mavhar s soplezalcem Markom Volkom (oba AO Grmada Celje). Mavhar je smer preplezal prosto in najtežji raztežaj ocenil z VIII. Ocene po raztežajih: IV+, VII+, VI+, VIII-, VIII, dolžina smeri je 140 metrov, imenuje pa se Špilferderber. Ponavljavci potrebujejo deset sistemov, potrebe po dodatnem varovanju pa menda ni.

Na Koroškem so bile obiskane Ra-duha, Peca in Uršlja gora. Zadnja je

ŠPILFERDERBER

VIII, 150m

PRVI OPREMLIL: PACIR ANDREJ
SMER JE V CELITI NAVRTANA

Skica smeri Špilferderber
Avtor: Marko Mavhar

zlato obarvana z jegličmi nudila pravo pašo za oči. Grega Kavšček, Branč Verbole in Andrej Špiler (AK Ravne), ki so preplezali **Pripravnisko smer** (IV+, 80 m) so obisk stene priporočali v popoldanskem času, ko jo obsije sonce in so barve najbolj izrazite. Bolj kot oprimki so navezo prevzeli cvetovi, ki jih je bilo toliko, da se le stežka ni stopilo na kakega. V Peci sta 21. maja raziskovala in reševala uganke Aleš Paradiž (AK Črna) in Tjaša Kolar (AO TAM). Njun cilj je bil preplezati **Koroško smer** (IV-V, 350 m) v celoti, potem ko je dan prej Aleš iz nje nehote zavil v Člansko smer (VI/IV, 240 m) in po tej dosegel rob stene. Cilj sta izpolnila, in ko sta svoj vzpon primerjala z opisom v vodniku, ugotovila, da v tretjem raztežaju prečka v levo ni potrebna, temveč se pleza izrazito proti desni. Niti ni potrebe po plezanju do vrha zajede v drugem raztežaju. Iz slednje smer po približno 15 metrih zavije rahlo desno v nakanen žleb, ki pripelje do Kolčevih polic.

Senčne in višje stene so v tem obdobju premamile le malo plezalcev. Ponekod je bil na dostopih in sestopih namreč še vedno potreben cepin. Večkrat je bila obiskana stena Debele peči, predvsem smer **Jesih-Potočnik** (IV/III, 500 m). Ko sta jo na začetku junija preplezala Peter Bajec in Franja Žist (AO Železničar) sneg ni bil več ovira, čeprav je še ležal na dostopu in sestopu. Vid Vilhar (AO Ljubljana Matica) je sredi junija s soplezalcem preplezal **Medvoško smer**. V celotni smeri sta opazila le en klin. Z Vršiča je večina dostopala pod steno Nad Šitom glave, le malokoga je potegnilo dlje do pod steno Velike Mojstrovke. 3. junija sta **Smer Debelakove** plezala Matjaž Ferjančič in Helena Dolamič (oba AK Vertikala). Cepin jima je prišel zelo prav pri dostopu in tudi pri sestopu. V Špiku sta 8. junija Bor Levičnik (AO Matica) in Luka Stražar (Akademski AO) preplezala **Direktno** (V+, 900 m). 11. junija sta Slavko Rožič in Jernej Kuhar (oba AO Tržič) preplezala smer **JLA** (VII-, 300 m) v Šitah. Užitek v plezanju so jima občasno kalile vodne lise. Te so bile v tistem obdobju pogost spremljevalec v stenah.

Izleti v tujino

Tik čez mejo so bile večkrat obiskane Bele vode, veliko dobrega plezanja pa je v tem obdobju moč najti v Karnijskih Alpah. Dober pregled nad smermi zmernih težav nudijo italijanski plezalni vodniki IV. **Grado**. Zbirka vodnikov pokriva področje od Zahodnih Julijcev do Dolomitov. Peter Ramuš (AO jesenice) je 26. maja s soplezalko obiskal goro Monte Amariana, ki je opisana v vodniku *Friuli Orientale* (v prevodu vzhodna Furlanija). Tam sta ugotovila slabo stanje smeri **Via Apuani-ce** in **Arachnofobi**. Zaradi zarjavelih svedrovcev majhnega premera sta se obrnila že v prvem raztežaju. Pozneje sta od *lokalca* izvedela, da so vse smeri v omenjeni steni v slabem stanju. Sledil je obisk Plockenpassa in bolj varne smeri **Bella Venessia** (5c, 155 m). Nekatere opremljene smeri res niso več v takšnem stanju, kot jih opisuje vodnik, saj zob časa in plezalci naredijo svoje. Vedno je dobro imeti s seboj nekaj dodatnih pripomočkov za varovanje. Poleg opisanih se redno pojavljajo nove opremljene smeri zmernih težav, o katerih je vredno povprašati pri oskrbnikih koč oz. *lokalcih*.

V švicarskem gorovju Rätikon sta plezala Teja Dobrina in Gašper Kresnik (AO Grmada Celje). Preplezala sta smer **Kathedrale** (6a+, 700 m). Na Hrvaškem so člani AK Vertikala obiskali Tulove grede. Plezalni vodnik po območju je pred kratkim izšel na spletu. Tudi bližnja Paklenica je še gostila slovenske plezalce. Med zadnjimi obiskovalci sta bila Grega Lačen (AK Črna) in Andrej Gradišnik (AK Ravne). Preplezala sta smeri **Ultimate Fight** (7a+, 350 m) in **Propeller** (6b, 160 m).

Šiša Pangma

Aprila sta se proti Šiša Pangmi odpravila Luka Lindič (AO Celje Matica) in Ines Papert. Njun cilj je bil preplezati jugozahodno steno po novi smeri, pred tem pa se aklimatizirati na sosednjih šest- in sedemtisočkah. Po uspešno premoščenih logističnih in birokratskih zankah sta takoj začela aklimatizacijo v okolici baznega tabora. Ogladni turi je sledil

poskus vzpona na goro Nyanang Ri, 7071 m. Prvič sta se povzpela do višine 6300 metrov in si ogledala možnosti prvenstvenega vzpona na vrh. Po počitku v bazi, ki je bil zaradi slabega vremena daljši od načrtovane, sta ponovno poskusila. Povzpela sta se še 200 metrov višje kot prvič in si uredila bivač pri ledeniški razpoki, ki naj bi ju ščitila pred padajočim kamenjem in ledom. Na prvi pogled varno mesto se je izkazalo za pravo past. Zgodaj zjutraj ju je iz šotora pregnala gmota snega, ki je drsela na šotor in ga zasula. Na srečo je Luka med begom rešil čevlje, s skupnimi močmi sta nato rešila še drugo opremo, potrebno za sestop. Po zahtevnem sestopu sta si vzela nekaj časa za počitek in urejanje misli ter se nazadnje odločila za poskus v nepreplezani zahodni steni gore Pungpa Ri, 7450 m. Zaradi lnesinega slabega počutja sta vzpon predčasno zaključila, zaradi slabe vremenske napovedi pa tudi odpravo.

*Novice je pripravil
Mitja Filipič.*

LITERATURA

Grintovci. Planinska karta. 1 : 25.000. Ljubljana, PZS, Geodetski inštitut Slovenije in Geodetska družba d. o. o., 2018. 8,10 EUR.

Planinska zveza Slovenije nadaljuje s prenovno planinskih kart in z Grintovci

smo dobili že šesto novo "specialko" (v merilu 1 : 25.000). Severni rob nove karte sega nekje od območja Vrnikovega Grintovca na zahodu do Raduhe na vzhodu, južni rob pa omejuje vznožje Kamniško-Savinjskih Alp na črti Velesovo-Nova Štifta. Kar mi je brž padlo v oči, so dovolj velike črke – tako na terenu zlahka preberemo prav vse, kar nam pomaga pri usmerjanju na poti. Tudi plastnice so ravno prav izrazite. Lahko rečem, da je razmerje med predstavitvijo terena in oznakami res dobro. Poleg vrhov in koč so seveda označene vse naravne in kulturno-zgodovinske znamenitosti, narisane pa označene planinske poti in obhodnice (v Grintovcih se poleg Slovenske planinske poti prepleta še kar nekaj tovrstnih poti), turnosmučarski spusti, turnokolesarske poti in seveda številne neoznačene (lovske) steze, ki jih na ta način tudi karta pomaga ohranjati. Seveda gre tu za vprašanje sožitja med planinci in lovci, oboji smo ljubitelji narave in spoštljivi do nje. Se pa sprašujem, zakaj je v primerjavi s

POHODNI ČEVLJI ROČNO IZDELANI S STRASTJO

ROJENI NA BAVARSKEM - NOŠENI PO CELEM SVETU

ROČNO IZDELANI V EVROPI
LEPLJENA SESTAVA ČEVLJA
MOŽNA ZAMENJAVA PODPLATA
RESNIČNO TRPEŽNI

Hanwag Alaska GTX®

Resnična pohodniška klasika, ki že 20 let navdušuje več generacij pohodnikov. GORE-TEX® podloga zanesljivo ohranja suhe noge.

WWW.HANWAG.COM

prejšnjimi kartami izginila oznaka za lovsko kočo na Brežičih (pod Lastovcem na južni strani).

Kar poudarjam že pri vseh dosedanjih prenovljenih izdajah, je imenoslovje. Ledinska imena pomagajo ne le pri usmerjanju na terenu, ampak pripomorejo ohranяти tudi bogato kulturno-zgodovinsko dediščino in ne nazadnje povedo veliko o življenju, ki je bilo neposredno povezano z naravo. Imen je na karti več kot prej, se pa dogajajo tudi spremembe, npr. Javorov vrh nad Preddvorom je zdaj postal Javorjev vrh. Ali gre zgolj za uskladitev z dejansko rabo? Poznavalci že vedo, a v vodnikih prevladuje Javorov vrh. Da je kartografski del vsekakor zelo natančen, smo lahko prepričani tudi, ko pogledamo v seznam poznavalcev, ki so pregledali zemljevid in prispevali pripombe – v njem so sami mački gorskega sveta Grintovcev.

Ko karto obrnemo, na zadnji strani zagledamo zdaj že uveljavljeno sliko. Osrednje mesto zavzema jo kratki opisi vzponov na vrhove; v našem primeru imamo tri opise na Grintovec, dva na Brano in Ojstrico, po enega na Skuto in Planjavo. Vse je dvojezično (slovensko in angleško), podprto z reliefno skico in osnovnimi podatki. Opisi so sicer lep povzetek za nekoga, ki se je znašel v gorskem okolju in je poznavalec, vendar naj to ne bo opravičilo, da vzporedno ne bi uporabljali tudi vodnika (npr. Kamniško-Savinjske Alpe, PZS).

Poleg opisov vzponov na vrhove je pregledno (z risbami) predstavljeno kar sedemnajst koč ali bivakov z osnovnimi podatki (odprtost, telefon, koordinate GPS, QR-koda za dostop do spletne strani) ter namigi za prehode do drugih koč in vzpone na bližnje vrhove.

Na zadnji strani karte so še standardne informacije – od legende do obvestila uporabnikom planinskih poti in poziva za sporočanje napak na karti ali sprememb na poti (na naslov kataster@pzs.si). Žal moram pri tem dvojezičnem pozivu opozoriti na sila neroden prevod v angleški jezik. Za naslednje karte predlagam, da ga lektor obrne v kaj bolj razumljivega.

Ker se je poletje že začelo in so Grintovci "pred vrati", je nova karta lahko le še dodatna spodbuda za obisk. Pripravljeni in opremljeni smo z informacijami, ki nas bodo brez težav privedle na cilj. S karto *Grintovci* v nahrbtniku, oziroma bolje – čim večkrat tudi v roki!

Marjan Bradeško

Nani Poljanec, Peter Mikša: Kralj Peter v slovenskih Alpah – King Peter in the Slovenian Alps. Rogaška Slatina. Ljudski muzej Rogaška Slatina, 2017. 163 str., 17 EUR.

V povojnih nazivnih različicah jugoslovanske države (DFJ, FLRJ, SFRJ) ne samo, da ni bilo zaželeno pisati ali govoriti o kralju Petru, bilo je celo prepovedano. Po osamosvojitvi v Sloveniji prepoved ne velja več, zato zdaj lahko prebiramo knjigo o obiskih kralja Petra v slovenskih gorah, napisano v slovenščini in angleščini. Spoznamo, da je bil prestolonaslednik kraljevič Peter II čisto običajen, dobro vzgojen deček z lepimi manirami, čeprav najbolj privilegiran v vsej kraljevini. Pri enajstih letih je izgubil očeta, kralja Aleksandra I, ki ga je v Marseillu ustrelil atentator. Še isti dan so slovenski planinci razobešili žalne zastave na Triglavu, Brani, Slivnici ter Donački gori, v naslednjih dneh so zastave zaplapolale še na Škrlatici in Pohorju. Mladoletnemu kralju, ki do polnoletnosti še ni mogel formalno zavladatai, so slovenski planinci v *Planinskem vestniku* takoj izkazali dobrodošlico kot "najvišjemu stražarju Jugoslavije: mlademu Nasledniku velikega Pokojnika, kralju Petru II, ki mu velja naš vdani planinski pozdrav".

Kratek uvod je napisal Božidar Jezernik, uvodno poglavje pa Peter Mikša. V njem kar dosti vzemo o obiskih

Petra II v Sloveniji. Marsikaj od tega bo verjetno novost vsaj za nekatere bralce, ki bodo npr. izvedeli, da je bil Peter II navdušen planinec in je rad pohajal po slovenskih gorah, bil je celo na Triglavu. In na svoji kapi je nosil značko Slovenskega planinskega društva! Mladenič je bil med ljudstvom precej priljubljen, o čemer priča dejstvo, da ga je ljubkovalno poimenovalo Peterček. O njegovih pohodih je vestno poročal tudi *Planinski vestnik*. Leta 1939 je kralj obiskal vsa tri alpska področja: Kamniško-Savinjske in Julijske Alpe ter Karavanke.

Kje vse je hodil in na katere vrhove se je povzpel, je podrobno, tudi kronološko, opisano v pričujoči monografiji. Fantič je premogel dosti kondicije (svoj *ruzak* je namreč vedno prenašal sam), kar ni čudno, saj je bil tudi navdušen telovadec – vrhovni poveljnik jugoslovanskega Sokola – in tudi smučar. Te veščine na snegu ga je med drugimi učil tudi prvi pravi profesionalni slovenski filmski igralec Demeter Bitenc, čigar starši so imeli v Planici v najemu hotel, v katerega so vsakega februarja ali marca zahajali Karađorđevići.

Nani Poljanec, avtor drugega poglavja, je zbiralec, ljubiteljski zgodovinar in ustanovitelj Ljudskega muzeja Rogaška Slatina, kjer hranijo veliko eksponatov o kraljevi dinastiji Karađorđević. S pomočjo podpornikov je zbral številne eksponate in fotografije, ki pričajo o obiskih kraljeve družine v Sloveniji.

Moram zapisati, da je knjiga prijetno in zanimivo branje za vse, ki jih zanima manj znana zgodovina, povezana s slovenskim planinstvom. V delu najdemo nekatere, morda za koga še neznane zanimivosti in podrobnosti o takratni državi, ki se ne nanašajo neposredno na planinsko sfero. Na primer – vam Andrejeva vas na Mežaklji zveni znano? Ostali prispevki v knjigi so izpod tipkovnic Dušana Babca in Boruta Batagelja ter Petrovega mladostnega prijatelja Ljubomirja Kostiča.

Pomemben, enakovreden del knjige so tudi številne originalne fotografije, brez katerih bi bilo to delo zelo osiromašeno. Poljanec jih je nakupil tudi s pomočjo številnih sponzorjev. Njihov seznam in zahvale so objavljeni na

koncu knjige. Monografija je nastala na podlagi kraljeve razstave, ki sta jo v muzeju Anin dvor v Rogaški Slatini zasnovala Peter Mikša in Nani Poljanec. Žal ne morem zamolčati, da bo pozornega bralca zmotilo preveč napak, zlasti tipkarskih, ki niso v čast taki knjigi.

Mire Steinbuch

NOVICE

Z Vikijem Grošljem na Triglav

Polepšati dan otrokom z malo gorniško izkušnjo in predstavitvijo lepot pod Triglavom, je zadovoljstvo, ki so si ga kot izpolnjeno obljubo na vsakoletnem Miklavževem koncertu privoščili v Rotary klubu Ljubljana. Dvanajstega junija je Center za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava, organizacija za usposabljanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, pripeljal v Mojstrano okoli šestdeset otrok in njihovih vzgojiteljev, da bi jim pričarali nekaj gorniškega navdušenja, ki je bilo večini od njih še popolnoma neznano. Otroci so si lahko pod vodstvom Matjaža Podlipnika iz Turizma Kranjska Gora najprej brezplačno ogledali Slovenski planinski muzej, nato pa jih je na bližnjem Trgu olimpijcev pozdravila naša najstarejša še živeča olimpijka Mara Rekar, ki se je spomnila svoje olimpijade leta 1956 ter otrokom namenila nekaj spodbudnih besed pred odhodom v Vrata. Otrokom so ob tem priredili tudi nekaj glasbenega in animiranega programa.

Sledila je izpolnitev obljube, ki jim jo je na lanskem Miklavževem koncertu dal naš himalajec Viki Grošelj – otrokom je namreč obljubil, da jih bo popeljal na Triglav. V spremstvu šestih članov GRS iz Mojstrane so se podali v Vrata in otroke varno pospremili na vrh "Malega Triglava", velikega balvana v bližini Aljaževga doma v Vratih. Vsi udeleženci dogodka so sodelovali brezplačno, otrokom pa je ostal v spominu nepozaben dan.

Edvard Škodič

ŠPORTNO PLEZALNE NOVICE

Uzpon v eni najtežjih smeri na svetu

Pomladno načrtovanje se očitno na začetku poletja bogato obrestuje. Tako smo v začetku maja dobili tretjega plezalca na svetu, ki je uspel preplezati oceno 9b+. Nepresenetljivo je to Alex Megos. Za to, da bo predlagana ocena obveljala, je dober znak, ker so v smeri Perfecto Mundo v Margalefu že poizkušali tako Stefano Ghisolfi, Adam Ondra kot Chris Sharma, ki je smer tudi navrtal. Megosu je glede na oceno dosežek uspel relativno hitro – le v petnajstih dneh! Nekoliko v senci Nemčevega vzpona sta se v klub 9b včlanila še Američana Matty Hong, ki je splezal Fight or Flight v Oliani, ter Jonathan Siegrist, ki je uspel v 70-metrski "pošasti" Jumbo Love na gori Clark v ZDA. Obe omenjeni smeri je prvi preplezal Chris Sharma. Res vprašanje, kakšen bi bil danes plezalski svet brez njegove dediščine. Med ostale lepe vzpone konec pomladi lahko prištejemo še kultno Biographie 9a+ Piotra Schaba. Adam Ondra, ki nekoliko počiva po uspehu v Silence 9c, pa je obiskal romunski Herculanu in osvobodil projekt Stone Butterfly 9a+. Takšno oceno, Focus Pocus v Janseggu, je preplezal tudi Pirmin Bertle, vendar kopica njegovih težkih prvih vzponov po lokalnih stenah še čaka na ponovitve (in potrditve). Med

dekleti je preboj med elito uspel tudi Barbari Zangerl, ki je v Voralpseeju preplezala smer Speed Integrale 9a.

Lepi vzponi pri nas in balvanske tekme

Pri nas Jernej Kruder nadaljuje uspešen recept pripravljanja na tekme z vzponi v skali. Tako je v začetku maja preplezal smer Water World 9a v Ospu. Smer, ki jo je prvi preplezal Klemen Bečan, sta kasneje ponovila in potrdila še Domen Škofic in Sachi Amma. Tudi Mrtvaški prst, ki ga je na Čreti pred kratkim preplezal Jaka Šprah, je že doživel prvo ponovitev. Uspela je Jakobu Bizjaku, ki se mu zdi ocena sicer bliže 8c, a dodaja, da gre gotovo za eno najlepših linij na Štajerskem. Že pred leti jo je navrtal Rajko Zajc, ki je tokrat uspel v drugem svojem projektu – 100 % BIO 8b+, prav tako na Čreti.

Glede na odlično dosedanje sezono je prav, da se nekoliko pomudimo še pri tekmovanjih. Balvanski plezalci so se podali na azijsko turnejo; v svetovnem pokalu še naprej dominirajo Slovenci in Japonci. V Chongqingu sta bila na 6. mestu Katja Kadič in Jernej Kruder, na vrh zmagovalnega odra pa se je vrnila Akiyo Noguchi, ki ji je družbo delal rojak Kokoro Fujii. Sledila je tekma v Tai'anu. Kar se je v Moskvi še zdelo neponovljivo in zgolj kot srečna poravnava zvezd in naključij, se je vendarle izkazalo za odsev resnično dobre priprave. Jernej Kruder in Gregor Vezonik sta spet stala na zmagovalnem odru in v hrbet gledala le Alexu Kazhanovu. Pri

Otroci s posebnimi potrebami iz centra Cirius Vipava so se 12. junija v spremstvu Vikija Grošlja in GRS Mojstrana podali na Mali Triglav v Vratih.

Foto: Edvard Škodič

Stanje planinskih poti

Vsem obiskovalcem gora priporočamo, da si pred začetkom planinske ture na spletni strani <https://stanje-poti.pzs.si/> ogledajo, v kakšnem stanju so določene planinske poti, ki so bile bodisi zaprte bodisi poškodovane.

Informacije o stanju poti na podlagi obvestil društev – skrbnikov poti zbira in objavlja PZS. Hoja po planinskih poteh je na lastno odgovornost.

Mire Steinbuch

dekletih je spet zmagala zimzelena Akiyo Noguchi, Katja Kadič pa je s 7. mestom le za las zgrešila finale. Po Kitajski so se tekmovalci preselili v Tokio (Hachioji), kjer so prevladovali domačini ob neugodnem postavljanju smeri (skupno so finalisti splezali le do 5 vrhov od 24 možnih) – le moško zmago jim je odnesel Gabri Moroni. Njegova zgodba je podobna Krudrovi – vedno tihi favorit je za prvo zmago potreboval kar petnajst let. Pri dekletih je spet slavila Noguchijeva. Naš najboljši je bil Jernej Kruder na 8. mestu. Zadnja tekma pred premorom je bila v amerškem

Vailu. Pri dekletih je zmaga ostala doma po zaslugi Alex Puccio, pri fantih pa je prvič letos zmagal Rei Sugimoto. Jernej Kruder je bil brez osvojenega vrha v finalu vseeno odličen četrti in potrdil letošnje pravilo, da zmagovalec polfinala (z izjemo Moronija) na koncu ne slavi. Pojavile so se že tudi špekulacije, da ima zato, ker nastopi zadnji, nekoliko slabše pogoje s trenjem na oprimkih. Kakorkoli, Kruder še naprej vodi v skupnem seštevku pred Tomoo Narasakijem, a ker se najslabši rezultat črta, bo lahko še zelo

zanimivo, tudi če bo Jernej na zadnji tekmi v Münchnu pred Japoncem. Omeniti velja še eno uspešno izvedbo balvanskega *mastra* Triglav The Rock v Ljubljani, ki se ga je uspešno udeležiti tudi Janja Garnbret, ki je suvereno zmagala. Med njo in tretjo, Vito Lukan, se je vrnila le Staša Gejo. Pri fantih je Kruder zaostal le za Nemcem Janom Hojerjem, tretji pa je bil kasnejši zmagovalec Tokia Moroni.

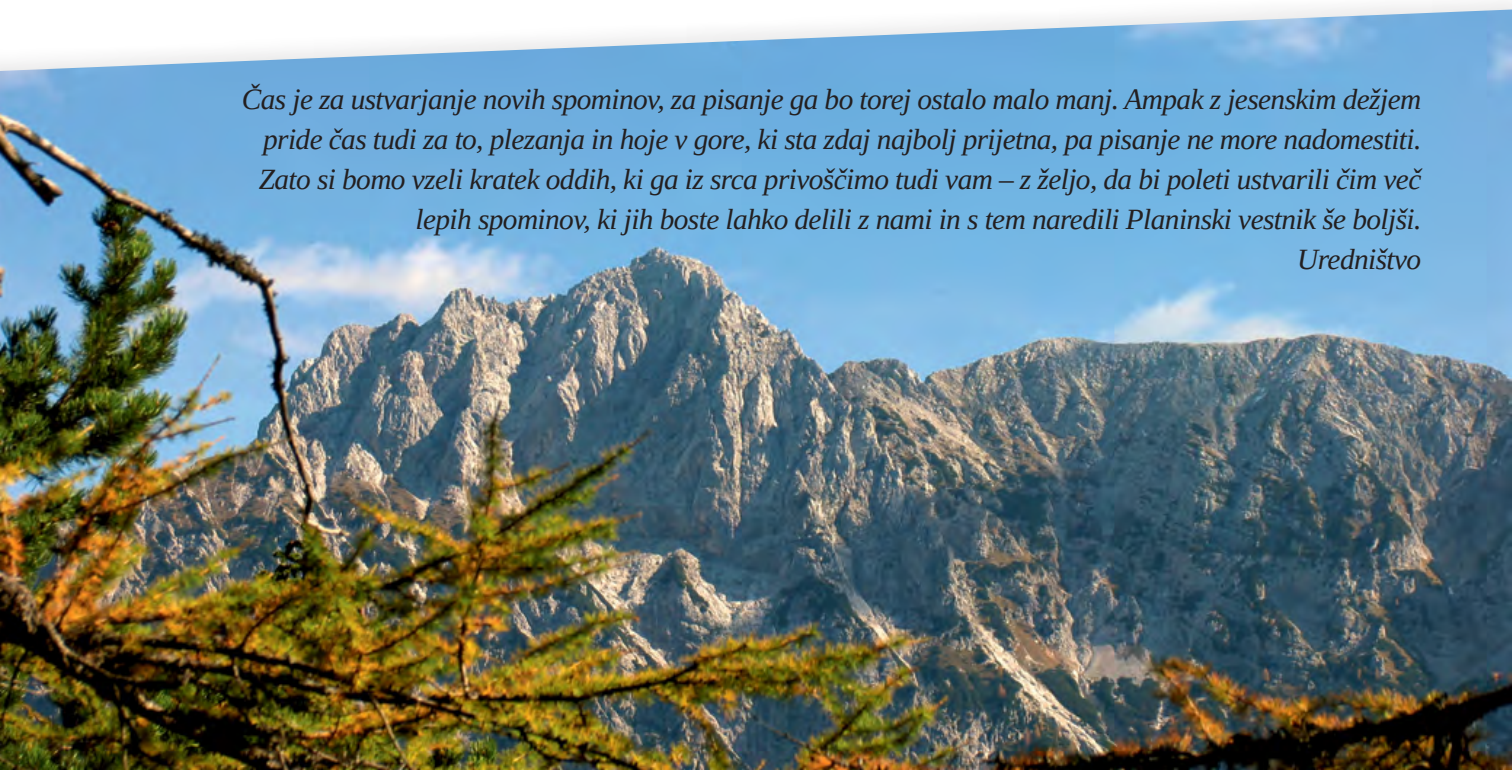
Novice je pripravil
Jurij Ravnik.

Ponce

Foto: Miran Hladnik

Čas je za ustvarjanje novih spominov, za pisanje ga bo torej ostalo malo manj. Ampak z jesenskim dežjem pride čas tudi za to, plezanja in hoje v gore, ki sta zdaj najbolj prijetna, pa pisanje ne more nadomestiti. Zato si bomo vzeli kratek oddih, ki ga iz srca privoščimo tudi vam – z željo, da bi poleti ustvarili čim več lepih spominov, ki jih boste lahko delili z nami in s tem naredili Planinski vestnik še boljši.

Uredništvo

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

U prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

TEMA MESECA

Projekt Osp, nacionalni parki, možici, ledni slapovi

INTERJUJU

Valerij Babanov, Hinko Rejec, Tadej Slabe

Z NAMI NA POT

Korzika

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,

99,5 MHz, 103,7 MHz,

105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

Od Trente do Trojan, najbolj poslušana regionalna radijska mreža na Primorskem.

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radlu Ognjščice

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

Izbiramo **naj** planinsko kočo 2018

Sio1NET.

TISmedia d. o. o., Stegne 19, 1000 Ljubljana

GLAVNE NAGRADE:

nočitev z
zajtrkom za 2 osebi
v Vili Planinka
na Jezerskem

10 x športna majica Craft

6 x večnamenska rutka Buff

8 x bidon Nalgene

Oddajte glas
za **najbolj priljubljeno planinsko kočo**
in se potegujte za več kot **100 bogatih**
planinskih nagrad.

Obiščite www.siol.net/NajKOCA ali skenirajte QR kodo.

